

Høringsoppsummering og Udirs anbefalinger

Del 1: Fraværsgrense i videregående skole

Del 2: Sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakterer

Del 3: Øvrige forslag til endringer i kapitlene om vurdering

Oslo, 29.05.2015

Innhold

Del 1: Oppsummering og anbefalinger etter høring om innføring av fraværsgrense i videregående skole.....	4
1. Innledning	4
2. Bakgrunn.....	4
3. Høringsuttalelser	5
4. Bør det innføres en fraværsgrense?.....	5
5. Hvilken modell bør velges?.....	10
6. Hvor høy bør grensen være?	13
7. Hvilke unntak bør gis?	14
8. Bør det være skille mellom små og store fag?	22
9. Bør grensen være lokalt gitt?	23
10. Bør det være en egen plikt for forhåndsvarsel?.....	24
11. Bør det foreligge en oppfølgingsplikt?	26
12. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	30
13. Innføring.....	32
14. Øvrige merknader	34
15. Oppsummering	34
16. Utdanningsdirektoratets anbefaling	35
17. Forslag til forskriftstekst	39
Del 2: Oppsummering og anbefalinger etter høring om sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakterer.....	43
1. Innledning	43
2. Bakgrunn.....	43
3. Høringsinstanser.....	43
4. Klarere regler om underveisvurderingens betydning for standpunktkarakterer	44
5. «Dei samla» i beskrivelsen av grunnlaget for vurdering i § 3-3.....	50
6. Bør siste halvårskarakter utgjøre en bestemt andel av standpunktkarakteren	55
7. Elevens oppmøteplikt og retten til vurdering	61
8. Innføring	65
Del 3: Oppsummering og anbefaling etter høring om øvrige forslag til endringer i kapitlene om vurdering	66
1. Innledning	66
2. Oppheving av kravet til dokumentering av underveisvurdering	67
3. Fjerne kravet om at fravær skal dokumenteres hvert halvår.....	72
4. Tydeliggjøre at sluttvurderinger føres på vitnemål og forskriftsfeste at elever ved forsering og omvalg kan velge å være elev på nytt.....	74
5. Oppheve elevens rett til en samtale med kontaktlærer om utviklingen i kompetansemål i fag	82

6. Endre tidspunkt for når standpunktkarakter i fag med lokalt gitt eksamen må være satt	87
7. Tydeliggjøre hvem som kan fatte vedtak om fritak fra vurdering i skriftlig sidemål	89
8. Endre vilkåret om hvem som kan fritas fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål	92
9. Fritak fra vurdering med karakter i faget ergonomi og bevegelse	93
10. Regulering av eksamenstidspunkt og konsekvenser av å komme for sent på eksamen	95
11. Økonomiske og administrative konsekvenser for realitetsendringene	97
12. Forslag om å oppheve deler av formålsbestemmelsen	101
13. Tydeliggjøre hvem som ikke kan ta grunnskoleopplæring som privatist..	102
14. Presisering av formålet med egenvurdering	103
15. Tydeliggjøre at underveisvurdering i orden og oppførsel også skal gis....	104
16. Presisering av vurdering om tilfredsstillende utbytte i underveisvurderingen	105
17. Dokumentasjon av halvårsvurdering med karakter flyttes til bestemmelsene om halvårsvurdering	106
18. Tydeliggjøring og forenkling av bestemmelsen om hvordan og når halvårsvurdering gis	107
19. Forslag om å flytte omtalen av underveisvurderingen som skal gis ved fritak fra vurdering med karakter	108
20. Forslag om å stryke unødvendige henvisninger	109
21. Flytte informasjon om føring av vitnemål og kompetansebevis fra forskriften til vitnemålsskrivene	110
22. Endre «IV. Fritak frå vurdering» til «IV. Fritak frå vurdering med karakter»	111
23. Oppheve bestemmelse som gjelder eksamen høsten 2013	112
24. Omformulering av § 3-35 om utsatt eksamen.....	113
25. Endringer i § 3-43 fjerde ledd om forlenget tid for å oppnå førstegangsvitnemål	115
26. Økonomiske og administrative konsekvenser for endringene som ikke endrer realiteten	116
27. Tilleggsforslag om føring av vitnemål og kompetansebevis	117

Del 1: Oppsummering og anbefalinger etter høring om innføring av fraværsgrense i videregående skole

1. Innledning

Etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet sendte Utdanningsdirektoratet 25. februar 2015 på høring et forslag om innføring av en fraværsgrense i alle offentlige og private videregående skoler. Forslaget innebærer at elever som overstiger et visst timefravær ikke vil få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i enkeltfag. Det ble hørt tre ulike modeller for en sentralt gitt fraværsgrense. To av disse gjaldt alt fravær med en grense på enten 10 prosent eller 15 prosent, med nærmere fastsatte unntak. En modell gjaldt 5 prosent udokumentert fravær. Høringsinstansene ble også bedt om å ta stilling til om en eventuell fraværsgrense heller bør fastsettes lokalt, og om det i tillegg til eller i stedet for en fraværsgrense burde innføres et oppfølgingssystem for fravær.

Høringsfristen gikk ut 28. april 2015.

2. Bakgrunn

Bakgrunnen for høringen var oppdrag 18-14 fra Kunnskapsdepartementet. Det fulgte av oppdraget at Utdanningsdirektoratet skulle vurdere hvordan en maksimumsgrense for fravær burde forskriftsfestes, og hvordan en slik grense ville forholde seg til elevenes oppmøteplikt og lærerens behov for et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Hensikten er å forhindre ubegrunnet fravær (skulk). Prinsippet om at den enkeltes fravær ikke skal trekkes inn i vurdering av fag, skulle beholdes. Maksimumsgrensen skulle knytte seg til om elevene kan få halvårsvurdering med karakter og standpunktkarakter eller ikke. Grensen skulle gjelde timefravær i det enkelte fag, ikke det totale fraværet. Departementet ba direktoratet om å foreslå ulike alternativer, og vurdere eventuelle unntak.

Innledningsvis i vårt høringsbrev viste vi til fraværsgrenser fra et historisk perspektiv og til forholdet mellom en fraværsgrense, manglende vurderingsgrunnlag og føring av fravær. Vi viste også til noen generelle fremstillinger om fraværsgrunner og fraværsoppfølging basert på forskning. Viktige og overordnede problemstillinger, bl.a. knyttet til frafall og gjennomføring, spekulering i fravær og organisering i opplæringen ble også skissert i høringsnotatet. I hoveddelen av høringsnotatet ble det presentert tre ulike modeller for en sentralt gitt grense med unntak, en lokalt gitt grense og et system for oppfølging.

Høringsinstansene ble totalt bedt om å svare på 15 ulike spørsmål. I det følgende vil disse spørsmålene oppsummeres under utvalgte overskrifter, noe uavhengig av plassering i høringsnotatet.

3. Høringsuttalelser

Det har kommet inn 383 høringsuttalelser på notatet om fraværsgrenser, av disse har 26 ingen merknader til notatet.

Ingen departement har hatt merknader til notatet. Av direktoratene er det kun **Barne,-ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir)** som har uttalt seg.

Det er **åtte fylkesmenn** som har avgitt hørings svar på dette notatet. Dette er **Fylkesmannen i Østfold, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Telemark, Fylkesmannen i Vestfold og Fylkesmannen i Hedmark.**

Det er **femten fylkeskommuner** som har uttalt seg. Dette er fylkeskommunene i **Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Møre- og Romsdal, Nordland, Hedmark, Telemark, Vestfold, Østfold, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Oppland, Sogn og Fjordane, Rogaland og Vest-Agder.** I tillegg har **Oslo kommune** uttalt seg.

Av organisasjoner vil vi nevne **Elevorganisasjonen, Akademikerne, Utdanningsforbundet, LO, NHO, KS, Norsk Lektorlag, Spekter, Skolelederforbundet, Tekna, Kristne Friskolers forbund (KFF) og Skolenes landsforbund.** Ellers så har **Barneombudet, FUG (Foreldreutvalget for Grunnskolen), fire faglige råd og nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)** uttalt seg.

Svært mange av de som har svart på høringen er enkeltlærere/lektorer og skoler/lærersammenslutninger. Det er 86 som oppgir at de uttaler seg på vegne av en offentlig eller privat videregående skole (herunder også team, avdelinger m.m.). 185 av de som har uttalt seg oppgir at de svarer som lærer eller lektor. Foruten dette er det 25 stykker som oppgir at de svarer som privatpersoner, herunder både lærere og elever.

På bakgrunn av det store antallet svar og med tanke på tiden vi har til denne oppsummeringen, har vi i det følgende hovedsakelig valgt å gjengi synspunktene til fylkeskommunene, fylkesmennene og de store organisasjonene, fremfor enkeltpersoner og enkeltskoler. Dette kommer av at disse representerer større sammenslutninger og derfor generelt har større vekt når en avgjørelse skal fattes, i tillegg til at de i større grad begrunner sine synspunkter. I oversikten over de totale høringsinstansene vil imidlertid synet til det store antallet enkeltlærere og skoler komme tydelig frem.

4. Bør det innføres en fraværsgrense?

Det viktigste spørsmålet i høringen er om det skal innføres en fraværsgrense eller ikke.

Høringsinstansenes syn

Et klart flertall (ca. 70 prosent) av de som har uttalt seg ønsker at det skal innføres en fraværsgrense. Blant disse er det et stort flertall av skoler og

enkeltlærere/lektorer. Fylkesmenn, fylkeskommuner og organisasjoner er på den andre siden svært delt i sin oppfatning.

Høringsinstanser som ønsker en fraværsgrense

Seks av femten fylkeskommuner, samt **Oslo kommune** ønsker en fraværsgrense. Dette er fylkeskommunene i **Akershus, Møre- og Romsdal, Nordland, Telemark, Vestfold og Østfold**. I tillegg er **Akademikerne, Skolelederforbundet, Tekna, Spekter, NHO, Utdanningsforbundet** og **Norsk Lektorlag** for en grense.

Akershus fylkeskommune viser til at en fraværsgrense, sett i sammenheng med god fraværsoppfølging, vil kunne bidra til å støtte opp arbeidet med å øke elevenes tilstedeværelse og underbygge deres plikt til å delta i undervisningen. Samtidig vil en fraværsgrense gjenspeile kravene som stilles i arbeidslivet. Fylkeskommunen viser imidlertid til at de også har fått tilbakemeldinger der det uttrykkes bekymring for at en fraværsgrense vil kunne flytte fokus vekk fra det gode arbeidet med vurdering for læring, og at det vil kunne føre til at flere faller i fra (jf. Sintefs rapport fra 2012 "Holdninger til fravær og nærvær i skole og arbeidsliv"). **Østfold fylkeskommune** mener at en fraværsgrense vil tydeliggjøre plikten til å møte til undervisning. **Telemark fylkeskommune** viser til at stort fravær går dramatisk utover elevenes læringsutbytte.

Møre og Romsdal fylkeskommune mener at det, i tillegg til en fraværsgrense, er viktig med et godt system og gode tiltak for oppfølging. Grunnen til at de ønsker dette er at de mange som står i fare for å droppe ut ikke skal rammes, i tillegg til at fraværsgrenser ikke skal gå utover diverse satsinger som pågår.

Oslo kommune viser til at en maksimumsgrense kan bidra til større likebehandling, og på sikt få ned fraværet. De viser imidlertid til at Oslo har en sammensatt elevgruppe. En fraværsgrense kan få uheldige utslag for den svakeste gruppen, og føre til at færre elever fullfører og består.

Akademikerne er positive til en fraværsgrense på grunn av press som fører til forskjellsbehandling av elever, og som undergraver systemet med standpunktkarakterer. Det er viktig med en bedre forståelse av frammøteplikt og aktiv deltakelse. De er også bekymret for elever med spesielle behov, og for frafall, og savner en drøfting rundt endringenes betydning for frafall.

Tekna viser til at de som har lite fravær og som jobber jevnt har størst mulighet til å oppnå gode læringsresultater. De mener at dagens ordning der flere tror at det bare er kompetansen på slutten av opplæringen som er avgjørende, har ført til at mange lærere arrangerer ekstra vurderingssituasjoner, som igjen har ført til at elever ikke jobber så jevnt som de bør og er borte i opplæringen. Dette bør motvirkes, da kontinuerlig innsats og delaktighet er nødvendig for at læreren skal kunne hjelpe eleven.

Norsk lektorlag støtter forslaget om en fraværsgrense fordi relativt mange faglærere føler seg presset til å sette standpunktkarakter på mangelfullt grunnlag. De mener en fraværsgrense vil virke motiverende for de fleste elever til å møte på skolen. De viser til at flere skoler sier at det er positivt med klare grenser, som er enklere for elevene og lærerne å forholde seg til. Dokumentering

og oppfølging av en fraværsgrense kan skape merarbeid. **Skolelederforbundet** viser også til at de støtter en fraværsgrense som et virkemiddel, i kombinasjon med andre viktige faglige og sosiale tiltak.

Selv om **Utdanningsforbundet** støtter en grense viser de til at det er et vanskelig spørsmål, som de ikke vet hvordan vil slå ut i praksis. De mener at en grense bør prøves ut i en periode på tre år og være gjenstand for grundig, forskningsmessig evaluering både underveis i prøveperioden og før perioden avsluttes. Grunnen til at de støtter en grense er at den vil være et virkemiddel for å redusere fravær og frafall, i tillegg til at en grense vil støtte opp under oppmøteplikten som ligger i dagens regelverk. Oppmøte er viktig for faglig utvikling. I tillegg kan en fraværsgrense gi et forsterket signal om at oppmøte er verdifullt i seg selv, bl.a. for arbeidet med danning og sosial og emosjonell kompetanse, gode arbeidsrutiner og utvikling av individuelt ansvar. De mener at en fraværsgrense også vil være en anerkjennelse av at elevenes tilstedeværelse på skolen er avgjørende for å realisere skolens brede samfunnsmandat, og i tillegg forberede elevene på og gi dem forståelse for det oppmøtekravet de møter i arbeidslivet.

Det er 161 av 175 lærere/lektorer og 59 av 85 skoler som ønsker en eller annen form for en fraværsgrense. Det vil si at hele 80 prosent av de som oppgir at de uttaler seg som lærer/lektorer og skoler vil ha en fraværsgrense. Her er tendensen at de som uttaler seg på vegne av seg selv er noe mer positive enn de som uttaler seg på vegne av skoler eller sammenslutninger. Det er også en del som viser til at det er uenighet innad både på skolen og i skolens ledelse. De som begrunner hvorfor de ønsker en grense viser stort sett til at fraværet er for høyt, og at lærerne blir utsatt for press om å sette karakterer.

Høringsinstanser som er mot fraværsgrenser

På den annen side er det også flere vektige høringsinstanser som er imot en fraværsgrense. Disse argumenterer i større grad for sitt syn enn de som ønsker en fraværsgrense. Ingen av de åtte fylkesmennene som har uttalt seg ønsker en fraværsgrense. Ni av de femten fylkeskommunene som har uttalt seg ønsker heller ikke en grense. Dette er fylkeskommunene i **Aust-Agder, Hedmark, Buskerud, Nord-Trøndelag, Rogaland, Sogn og Fjordane, Oppland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**. I tillegg er både **LO, KS, Skolenes landsforbund, Kristne Friskolers forbund, Barneombudet** og **Elevorganisasjonen** negative til en fraværsgrense.

Fylkesmannen i Vestfold viser til at fraværsgrenser ikke vil bøte på de komplekse problemene vi har med frafall fra den videregående skolen. De tror rigide regler vil gjøre frafallsproblemene større, og mener bruk av mer fleksibilitet og tilpasninger, som eksempelvis ligner på arbeidslivets IA-arbeid, vil gi en bedre skole. De viser også til at en fraværsgrense er et system tilpasset lærere, og ikke tilpasset elevene som skolen er til for. Også **Hedmark fylkeskommune** viser til at absolutte grenser trolig ikke vil bidra til at flere fullfører og består videregående opplæring. De viser til at innføring av en grense verken er i tråd med målstyringsprinsippet, eller ser hver enkelt elev.

Systematisk arbeid med vurdering for læring, og aktiv deltakelse og oppfølging må være løsningen.

Både **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** og **Fylkesmannen i Vestfold** trekker frem at tilstedeværelse kun er en av faktorene som viser om elevene oppfyller sine plikter. Om elevene er til stede, men ikke er aktive, fanges de ikke opp av en fraværsgrense.

Sør-Trøndelag fylkeskommune viser til at det er forståelig at man ønsker en form for sanksjon for elever som har urimelig høyt fravær, men at det er klart urimelig at disse skal tape retten til karakter dersom de har tilfredsstillende måloppnåelse. En fraværsgrense vil også begrense valg av undervisningsmåter. **Sogn og Fjordane fylkeskommune** viser også til organisering og at fravær dermed kan få store utfall for elevenes vurderingsgrunnlag. **Vest-Agder fylkeskommune** viser bl.a. til rektorer med lang fartstid i Vest-Agderskolen. De sier at da Møglestu-modellen ble brukt, var fraværet høyere enn i dag, og elevene i større grad oppfattet at de fritt kunne være borte fra faget opp til grensen, uten at dette fikk konsekvenser. De viser også til at det er en sterk sammenheng mellom læring og tilstedeværelse på skolen, men at fraværsgrenser ikke vil bidra til å redusere fraværet, snarere tvert imot. Samtidig ønsker **Møglestu videregående skole** en fraværsgrense tilbake.

Buskerud fylkeskommune og Fylkesmannen i Hedmark viser til at de har hatt et tydelig fokus ved de videregående skolene i sine fylker på elevenes nærvær, og hvordan skolene kan følge opp enkeltelevenenes fravær. **Buskerud fylkeskommune** viser til at underveisvurdering er svært viktig både for elever og lærere. Grenser for fravær som fører til at eleven ikke får halvårskarakter, vil kunne virke demotiverende på de berørte elevene. Det kan føre til ekskludering av elever i faresonen, og bidra til lavere gjennomføring av opplæringen. Som det framgår av høringsnotatet er det mange grunner til fravær, det er gjerne et komplekst samspill av faktorer i og utenom skolen. En prosentvis fraværsgrense kan dessuten bli en "hvilepute" som gjør at skolen sent kommer i gang med systematiske oppfølgingstiltak av den enkelte elev. Økende grad av fleksibilitet sammen med et system med faste fraværsgrenser vil kunne bli vanskelig å administrere og følge opp. Det kan føre til økt byråkrati med fokus på fravær. **Rogaland fylkeskommune** deler bekymringene over, og har også en lang argumentasjon om hvorfor en fraværsgrense ikke bør innføres. Se nærmere under punkt 5 om valg av modell.

FUG viser til at dagens bestemmelser om vurderingsgrunnlag og fravær er tilstrekkelig. Selv om det vanligvis er ønskelig med mest mulig nærvær, kan det finnes mange gode individuelle grunner til relativt høyt fravær. Sentralt fastsatte regler om fravær vil ikke være tilpasset enkeltelever, og gi mer byråkrati. I stedet må det satses forebyggende for å redusere unødvendig fravær.

LO mener at drøftingen av de ulike modellenes potensielle fordeler og ulemper viser at en fraværsgrense ikke er rett vei å gå, men at det bør innføres et oppfølgingssystem for fravær i stedet for en fraværsgrense.

KS er bekymret for at en generell og nasjonal fastsatt fraværsgrense ikke vil bidra til at flere elever fullfører og består videregående opplæring. Det er et

mangfold av grunner til at elever ikke møter på skolen. En eventuell fraværsgrense vil uansett måtte inneholde så mange unntak for å ivareta den overordnede målsettingen om gjennomføring, at de ikke ser at dette er en hensiktsmessig regulering. En fraværsgrense vil kunne forskyve fokus fra faktorer ved skolen som gjøre at elever ikke møter, til et individperspektiv, slik at man mister oppmerksomheten på det komplekse samspillet som omtales i høringsnotatet. Selv om man kanskje kan forhindre såkalt ubegrunnet fravær, vil det gjøre elever som i utgangspunktet er sårbare, enda mer sårbare. **Kristne Friskolers Forbund (KFF)** viser til at det er for mye usikkerhet til at en fraværsgrense kan innføres.

Både **Barneombudet** og **Elevorganisasjonen** er sterke motstandere av en fraværsgrense. **Elevorganisasjonen** viser bl.a. til at forslaget ikke er faglig eller forskningsmessig begrunnet, og ikke viser til de underliggende problemene i fraværproblematikken. De viser til at det er bred enighet på Stortinget om at vår skolepolitikk skal bygges på kunnskap, ikke synsinger og populistiske forslag. De trekker også frem flere poeng som de mener går imot en fraværsgrense. Kort oppsummert er dette: 1. Elever med mye fravær er overrepresentert på frafallsstatistikken. 2. Forskning viser at ungdom er flinkere og mer pliktoppfyllende enn noen gang, men at det er en større andel som sliter med f.eks. psykisk helse. 3. Skolen vil sende et kraftig signal om at de vil tvinge elever til å møte på skolen, i stedet for å hjelpe elever som har problemer. Det er motivasjon og trivsel, ikke tvang, som fører til lavere fravær. 4. Elever kan spekulere i fravær i større grad enn i dag. Karakterer i fag og orden og oppførsel er i dag adskilt. Dette er ikke prinsipper man bør gå bort fra. Både nedsatt orden og IV i fag kan oppfattes som dobbeltstraff. **Barneombudet** trekker frem at elevene er en sammensatt gruppe, som har fravær av ulike grunner. De understreker, som Elevorganisasjonen, at disse reglene kan føre til at de svakeste, som sliter med psykiske plager kan falle utenfor. Elever bør ha karakter i fag på bakgrunn av kompetanse, ikke frammøte. De viser til at ulike former for oppfølging og tilrettelegging ut fra hvilke problemer man har må være løsningen. **KFF** viser til at de på grunn av 20-dagersregelen har ganske god oversikt over elever med stort fravær ved sine skoler, og at det helt klart primært gjelder elever med psykiske og andre problemer. For disse vil en trussel om å ikke få karakter bare gjøre situasjonen verre.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Svært mange enkeltskoler og enkeltlærere ønsker å innføre en fraværsgrense. Det ønsker også flere fylkeskommuner, og organisasjoner for lærere, lektorer og rektorer. Dette taler i retning av at en fraværsgrense bør innføres.

På den annen side er mange andre viktige instanser, både organisasjoner, fylkesmenn og flertallet av fylkeskommunene, mot å innføre en fraværsgrense, og har omfattende argumentasjon for hvorfor en grense ikke bør innføres. Dette taler i retning av at en fraværsgrense ikke bør innføres. Flere av instansene som er for en fraværsgrense trekker også frem mulige bekymringer, spesielt med tanke på enkeltelever og frafall. Til **Akademikernes** kommentar viser vi til at frafall var et tema og en bekymring Utdanningsdirektoratet også gir uttrykk for i høringsnotatet.

Til ett av **Elevorganisasjonens** innspill viser vi til at vurdering i fag og vurdering i orden og oppførsel fortsatt skal være adskilt. Elever skal ikke få dårligere karakter i fag på grunn av fravær. Også i dag kan mye fravær føre til at elever ikke får karakter i fag, fordi det ikke foreligger vurderingsgrunnlag. Dette kan komme i tillegg til at de får nedsatt karakter i f.eks. orden. Ved innføring av en fraværsgrense får man imidlertid, i tillegg til spørsmålet om faktisk vurderingsgrunnlag, en fastsatt grense som ikke avhenger av faktisk faglig vurderingsgrunnlag. Det er derfor en fare for at skillet mellom vurdering i fag og vurdering i orden og oppførsel vil utviskes mer enn i dag.

Flere høringsinstanser som er for en fraværsgrense, herunder **Møre og Romsdal fylkeskommune**, **Spekter**, **NAFO** og **Skolelederforbundet**, viser til at en fraværsgrense ikke kan stå alene, men må ses i sammenheng med en oppfølgingsplikt og et system fra skolens side for å kunne få en effekt. Vi merker oss at også mange av instansene som er imot en fraværsgrense viser til at det er viktig med god oppfølging av fravær.

Noen høringsinstanser mener at en fraværsgrense vil føre til større oppmøte og mindre skulk, mens andre mener en grense ikke vil redusere fraværet, men føre til mer spekulasjon og større frafall. Dette baserer seg på hva høringsinstansene tror. Vi har ikke forskningsbasert kunnskap om virkningen av en fraværsgrense. Manglende kunnskap om virkningen av en fraværsgrense er trukket frem av flere høringsinstanser, der i blant **Elevorganisasjonen** og **Utdanningsforbundet**. Utdanningsforbundets forslag om en grundig treårig utprøving og evaluering er knyttet nettopp til at vi ikke vet hvordan en fraværsgrense vil slå ut i praksis. Et forsøk er ikke en forskriftsendring, og et slikt alternativ har ikke vært på høring.

5. Hvilken modell bør velges?

Høringsinstansene ble bedt om å velge mellom tre modeller dersom det skal innføres en fraværsgrense. Dette var:

- Modell 1: Grense på 10 eller 15 prosent for alt fravær, med unntak for dokumenterte helsegrunner.
- Modell 2: Grense på 10 eller 15 prosent for alt fravær, med unntak for klart urimelige tilfeller.
- Modell 3: Grense på 5 prosent for udokumentert fravær.

De ble også bedt om å svare på hvorfor de ønsket den modellen de valgte.

Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene som har svart på dette spørsmålet er uenige i om man bør velge modell 1 eller modell 2. 47 prosent av de som har uttalt seg på spørsmålet ønsker modell 1, mens 35 prosent ønsker modell 2. Kun 5 prosent ønsker modell 3.

Av de større instansene er det en del som ikke har avgitt svar på dette spørsmålet. Dette er stort sett instanser som er imot fraværsgrenser. Noen instanser som er mot fraværsgrenser har likevel valgt å svare.

Modell 1

En fylkesmann, fire fylkeskommuner, KFF, Norsk lektorlag og Utdanningsforbundet ønsker modell 1.

Fylkesmannen i Hordaland presiserer at de ikke ønsker noen fraværsgrænse, men dersom det innføres mener de at modell 1 vil medføre minst byråkrati og urimelige konsekvenser for elevene. Også **Sør-Trøndelag fylkeskommune** viser til at modell 1 bør velges dersom det innføres en grænse, fordi den medfører minst bruk av skjønn og vil gi minst merarbeid. **Rogaland fylkeskommune** viser til at denne modellen vil kunne gjennomføres slik at en får en tilnærmet lik praktisering på skolene. **Norsk lektorlag** viser til at prosenten må regnes ut fra faktisk avholdte timer, ikke årsrammen, da det kuttes i antallet timer. For å unngå spekulasjon må faglærer også kunne ha mulighet til å ikke sette karakter hvis eleven holder seg innenfor grænsen.

Utdanningsforbundet mener at modell 1 gir tydeligere retningslinjer for lærere og skoleledere enn modell 2. Fraværs- og frafallsstatistikker er gjenstand for stor politisk oppmerksomhet, noe som kan forplante seg som press og forventninger i praksisfeltet. De mener derfor det er viktig med klare retningslinjer som kan gi ganske lik praksis på tvers av skoler, men som samtidig kan gi mulighet for skjønn der det åpenbart er nødvendig (jf. normalt). De presiserer også at det er viktig at det er faglærer og ikke ledelsen som skal vurdere om en elev kan få karakter eller ikke. Modell 1 er derfor bedre eget til å ivareta en etisk forsvarlig vurderingspraksis basert på faglige prinsipper.

Mange av skolene som ønsker modell 1 viser til at en slik modell er lettest å håndheve, er tydelig og forutsigbar.

Modell 2

Tre fylkesmenn, tre fylkeskommuner, Oslo kommune, Spekter og Steinerskoleforbundet ønsker modell 2.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag viser til at modell 1 med dokumentasjon på grunn av helsegrunner vil medføre store belastninger for helsevesenet. De viser også til at modell 3 vil kunne gi urimelige utslag i små fag, er vanskelig å følge opp med varsling, og at rektors avgjørelse i modell 2 vil være et enkeltvedtak som gir klagerett. **Fylkesmannen i Hedmark** viser til at modell 2 vil gi mulighet for en individuell skjønnsmessig vurdering av om det bør gis karakter til tross for fravær over 10-15 prosent. **Akershus fylkeskommune** har valgt modell 2 fordi de mener at det må åpnes for unntak ved flere grunner enn bare helsegrunner. **Oslo kommune** viser til at de ønsker modell 2 for å ivareta behovene i en svært sammensatt elevgruppe. En grænse kan gi tydeligere regler, og enklere rutiner.

Spekter mener at modell 2 best bevisstgjør ungdom på sitt ansvar med hensyn til fravær.

Mange av skolene som ønsker modell 2 viser til at det er viktig å ha et visst rom for skjønn

Modell 3

Av større instanser er det kun **Østfold fylkeskommune** som ønsker en fraværsgrense på 5 prosent.

Østfold fylkeskommune viser til at det er viktig at en grense ikke åpner for spekulasjon, og at det bør gis en tydelig grense mellom gyldig og ugyldig fravær. En lav fraværsgrense på udokumentert fravær vil kunne virke preventivt mot skulk, men på den annen side kan også en så lav fraværsgrense føre til at elever faller fra.

Øvrige kommentarer

Bufdir har ikke tatt stilling til hvilken av modellene de anser som hensiktsmessig, men påpeker noen fordeler og ulemper med de tre løsningene. De er opptatt av at fravær til møter i barnevernet må regnes som dokumentert, og at politisk arbeid og deltakelse i arrangement og prosjekt må regnes som dokumentert. Ellers viser de til at modell 2 kan føre til ulik praksis og manglende forutsigbarhet.

Flere instanser viser til at de ikke ønsker noen av modellene. **Møre og Romsdal fylkeskommune** viser til at de vil ha en fraværsgrense på 15 prosent, men i tillegg et system for oppfølging. **Spekter** viser til at ingen av modellene oppfyller arbeidslivets krav. De peker på at det viktigste er oppfølging av fravær hos den enkelte.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Utdanningsdirektoratet merker seg at svært få ønsker modell 3. Av større instanser er det kun **Østfold fylkeskommune**. Det er noen flere som ønsker modell 1 enn modell 2, herunder også vektige instanser som **Norsk lektorlag** og **Utdanningsforbundet**. Flere instanser viser til at en slik modell vil medføre mest likhet og minst urimelige konsekvenser av de tre.

Til **Norsk lektorlags** kommentar påpeker vi at skolene i dag plikter å gi det antall timer som er fastsatt i læreplanverket og som elevene har rett på. Vi kan ikke legge opp til at skolene ikke følger regelverket. For å forhindre et urimelig resultat for elevene kan ordet «normalt» i forskriften komme inn dersom elevene ikke har fått det de har krav på. Noe av poenget med å innføre en fraværsgrense er nettopp klare regler. Som påpekt i høringsnotatet må lærerne ha vurderingsgrunnlag for å gi karakter, men lærerne kan ikke fritt velge om elevene kan få karakter eller ikke dersom de har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag og fraværsgrensen ikke er overskredet.

Akershus fylkeskommunes kommentar tyder på at de ønsker modell 1 dersom det gis flere unntak, men at de ellers ønsker modell 2. Se punkt 7.1.

Det vil være faste unntak å forholde seg til ved modell 1. Dette kan oppleves som positivt ved at elever, foreldre og lærere vet hva de har å forholde seg til. På den annen side kan det også oppfattes som negativt av hensyn til helsesektoren, administrasjon og for at det ikke kan gis store rom for unntak utenom de fastsatte unntakene. Modell 2 vil på den annen side kunne innebære at alle grunner der det vil være klart urimelig vil kunne unntas. Dette kan føre til

en del ulikheter fra skole til skole. Selv om det ikke kreves direkte i forslaget til bestemmelse vil man også ved et slikt strengt skjønsmessig unntak trolig måtte dokumentere sykdom med en legeerklæring.

Flere høringsinstanser viser til at de ønsker oppfølging. Dette var også skissert som en egen modell lenger ned i høringsnotatet.

6. Hvor høy bør grensen være?

Høringsinstansene ble bedt om å svare på om grensen bør være 10 eller 15 prosent dersom de ønsket modell 1 eller 2.

Høringsinstansenes syn

Det er 20 prosent som ikke har avgitt svar på dette spørsmålet, og 20 prosent som ønsker en grense på 10 prosent. Flertallet av høringsinstansene, 60 prosent, ønsker en grense på 15 prosent.

Begrunnelse for 15 prosent

De fleste store instanser, der i blant **Utdanningsforbundet, tre fylkesmenn, sju fylkeskommuner, Oslo kommune** og **Spekter** ønsker en grense på 15 prosent. Dette gjelder uavhengig av om modell 1 eller 2 er valgt over.

De færreste begrunner valget av prosentsats utdypende. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** viser til at en slik modell bør ha en grenseverdi på 15 prosent. De peker på at ordningen med fasttømrede timeplaner med fast uketimetall gjennom hele året er stadig mindre aktuell. Det er gode pedagogiske begrunnelser for periodisering, team og andre løsninger som medfører at enkeltfag får et konsentrert timetall i perioder, og ett enkelt sykefravær kan derfor slå svært uheldig ut hvis grensen settes for lavt.

Utdanningsforbundet viser til at de har valgt å gå inn for en fraværgrense på 15 prosent, noe som de anser som en relativt høy grense. De mener likevel at det er hensiktsmessig å forsøke en grense på 15 prosent først. Ved en 15 prosents-grense vil overgangen fra dagens regelverk bli mindre brå, og problematikken knyttet til at elever overskrider grensa tidlig i skoleåret, vil bli mindre. Evalueringen av tiltaket vil deretter gi bedre grunnlag for å vurdere om 15 prosent er en hensiktsmessig grense eller om grensa bør senkes.

Begrunnelse for 10 prosent

Det er bare **Norsk lektorlag** og **Telemark fylkeskommune** av store instanser som har ønsket en grense på 10 prosent.

Norsk lektorlag viser til at ideelt sett bør fraværet i skolen ikke ligge langt fra sykefraværet i arbeidslivet (5-6 prosent). De anser det derfor ikke som urimelig å sette en grense på 10 prosent for elevene. De viser til at grensen da vil gå på 19 fraværsdager i et skoleår på 190 dager.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Utdanningsdirektoratet ser at det er et klart flertall for at fraværsgrensen bør være på 15 prosent. Dette gjelder både fylkeskommuner, organisasjoner, skoler og enkeltlærere.

Vi ønsker å påpeke at alle forslagene knytter seg til timesfravær i enkeltfag. Fravær vil dermed avhenge av timeantall, og en grense på 10 prosent vil ikke innebære 19 fraværsdager slik **Norsk lektorlag** viser til.

7. Hvilke unntak bør gis?

7.1 Andre unntak enn helsegrunner

I forbindelse med modell 1 ble høringsinstansene spurt om det burde åpnes for andre unntak enn dokumenterte helsegrunner.

Høringsinstansenes syn

Litt i overkant av 50 prosent av høringsinstansene viser til at de ønsker at det skal være mulighet for å få unntak av andre grunner enn helsegrunner, mens 35 prosent mener at det ikke bør være mulig.

Flere unntak enn helsegrunner

Bufdir, Oslo kommune, Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, LO, NHO, Spekter, Steinerskoleforbundet, seks fylkesmenn og ni fylkeskommuner mener det bør være mulig å få unntak av andre grunner.

De fleste instansene som ønsker andre unntak enn helsegrunner argumenterer med at reglene som gjelder for fraværsføring i forskrift til opplæringsloven § 3-47 også bør gjelde her, slik at det gis unntak for arbeid som tillitsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte og representasjon i nasjonale/internasjonale arrangementer. Flere instanser viser til at slikt arbeid også bidrar til verdifull kompetanse i elevenes utvikling som samfunnsborgere.

Elevorganisasjonen frykter at en fraværsgrense uten unntak som § 3-47 gir i dag vil være en kraftig brems på det fortsatt voksende engasjementet blant ungdom i Norge. De ser for seg en videreføring av § 3-47, med en økning til 20 dager - og 20 timer. **FUG** viser til at det bør være mulig å få unntak på individuelt grunnlag, f.eks. ved forsinket skoleskyss eller ved god kompetanse i faget.

Fylkesmannen i Vestfold viser til at det bør gis muligheter for gyldig fravær i forbindelse med omsorgsoppgaver, i tillegg til fravær som kan unntas føring etter § 3-47. De viser også til at elever som kombinerer videregående utdanning med toppidrett og kunsthøgskole, bør ha mulighet til å delta på store idrettsarrangementer og viktige konserter/framføringer. Når hensikten er å gi rom for å drive toppidrett gjennom å gå på eksempelvis en toppidrettslinje, så må elevene ikke straffes med fraværsgrenser fordi de er så talentfulle at de er uttatt til å delta i mesterskap.

Akademikerne stiller seg negative til forslaget om å knytte vurderingen av om karakter skal kunne gis opp mot hvorvidt fraværet kan dokumenteres som helsefravær eller ikke. Dette kommer av at det ikke vil ha noen betydning for lærerens vurderingsgrunnlag hvorvidt fraværet skyldes helsegrunner eller ikke. De viser også til at det er svært uheldig å legge opp til et system der legene får en passiv rolle der de skal skrive erklæringer på sykdom. I realiteten vil erklæringene i mange tilfeller da basere seg på at eleven og foreldrene går til legen, forklarer at eleven har vært syk og trenger en attest på dette.

Blå Kors reagerer på elevsynet høringsforslaget innebærer. De ønsker at elever ved private videregående skoler for funksjonshemmede unntas fra denne bestemmelsen, på lik linje med unntaket for helsegrunner. De ønsker også at det blir opp til rektor på hver skole å utøve ledelse og skjønn angående elevfravær, oppnåelse av kompetansemål og vurderingsgrunnlag.

Kun helsegrunner

Av større instanser er det bare **Vest-Agder fylkeskommune** og **Rogaland fylkeskommune**, **Fylkesmannen i Vest-Agder** og **Norsk lektorlag** som kun ønsker unntak for helsegrunner.

Norsk lektorlag svarer at det kun bør være unntak for helsegrunner, under forutsetning av at psykososiale lidelser også faller inn under begrepet. De viser til at elever som ikke vil prioritere deltakelse i undervisningen, for eksempel på grunn av idrett eller politikk, kan tilbys hospitantstatus og melde seg opp som privatister. **Rogaland fylkeskommune** mener at det bør være så få unntak som mulig av hensyn til likebehandling mellom skolene. **Vest-Agder fylkeskommune** viser til at de mest ressurssterke lettere vil kunne skaffe legeattest eller attest fra psykolog, og at innsamling og kontroll av dokumentasjonen vil medføre merarbeid for lærerne.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Vi påpeker innledningsvis at spørsmålet om man ønsker en fraværsgrense burde ha kommet før spørsmål 1 om helsegrunner, og spørsmål 2 om en skjønnsmessig vurdering. Dette ble også kommentert at **Buskerud fylkeskommune**. Det fremstår som om mange har uttalt seg hypotetisk, under forutsetning av at denne grensen skulle bli valgt, og ikke med tanke på hvilken grense de faktisk foretrekker.

I høringsnotatet argumenterte vi for å ha en grense som i utgangspunktet gjaldt alt fravær, slik at alt fravær i utgangspunktet skulle behandles likt. Det var ikke før denne grensen var overskredet at vi foreslo at det kun skulle være unntak for dokumenterte helsegrunner. Vi foreslo ikke unntak for de øvrige grunnene som ikke skal føres som fravær på vitnemål og kompetansebevis etter forskrift til opplæringsloven § 3-47, fordi det neppe vil være noe problem å holde seg innenfor grensen med slikt fravær. Dersom det innføres en grense på 15 prosent fravær, der alle årsaker etter § 3-47 skal unntas, vil det i realiteten bli en høy grense for udokumentert fravær. Utdanningsdirektoratet er noe bekymret for dette, også med tanke på spekulasjon. Det er derfor viktig å holde på at grensen må gjelde alt fravær, som i forslaget, og at dokumenteringsplikten ikke kommer inn før fraværsgrensen er oversteget. Det er da ikke noe i veien for å åpne for at

også andre årsaker som omfattes av forskriftens § 3-47 vil kunne føre til at en som har overskredet fraværsgrensen likevel får karakter, slik mange av høringsinstansene går inn for. Problemet med legeerklæringer, som **Akademikerne** trekker frem, vil da ikke oppstå før en elev i sjeldne tilfeller ligger an til å overstige en fraværsgrense. Til kommentaren fra **Fylkesmannen i Vestfold** viser vi til at det etter § 3-47 er en mulighet til å få fravær ikke skrevet på vitnemålet også ved deltakelse i nasjonale og internasjonale arrangementer. Det er viktig å presisere at elevene uansett har en oppmøteplikt.

Som nevnt i høringsnotatet er en fraværsgrense og regler for føring av fravær på vitnemål/kompetansebevis i utgangspunktet to forskjellige ting. Vi vil derfor ikke i denne oppsummeringen ta stilling til **Elevorganisasjonens** forslag til endring i § 3-47. Slik Utdanningsdirektoratet ser det bør unntaket verken forholde seg til grensene på 10 dager unntatt fravær i løpet av et år, eller til at fraværet pga. sykdom har vart i tre dager. Dette vil være vanskelig å forholde seg til både for skolen og elever. Det avgjørende må være om det kan dokumenteres at fraværet skyldes en av grunnene som nevnes i bokstav a til f.

Utdanningsdirektoratet mener ikke at man kan gi generelle unntak fra en fraværsgrense for spesielle elevgrupper, slik **Blå Kors** viser til. Ved å gå for at det kan gjøres unntak i tråd med bokstavene i § 3-47, vil elever som har gått over fraværsgrensen på grunn av f.eks. funksjonshemming som kan dokumenteres, fortsatt kunne få karakter. Funksjonshemming og kronisk sykdom nevnes eksplisitt i § 3-47 sjettede ledd. I tillegg vil det være mulighet for å avtale studiearbeid for slike utsatte grupper.

Akademikerne viser til at en fraværsgrense ikke må relatere seg til om fravær kan dokumenteres eller ikke, fordi det ikke vil ha noen betydning for lærerens vurderingsgrunnlag hva fraværet skyldes. Det stemmer at fraværsgrunn ikke har noe med vurderingsgrunnlag å gjøre. Det er også noe av grunnen til at vi i høringsnotatet presiserte at en IV på bakgrunn av en fraværsgrense, ikke nødvendigvis ville innebære at læreren ikke har faglig grunnlag til å sette karakter. Dette må fortsatt avhenge av en individuell vurdering. Utdanningsdirektoratet ser at dette er forvirrende, og tror det vil bli mindre forvirrende dersom det opprettes et annet vurderingsuttrykk og en annen kode for føring av overtrådt fraværsgrense enn IV (som står for ikke vurderingsgrunnlag). Vi foreslår derfor at det ved føring av vitnemål opprettes et eget uttrykk som skal føres når fraværsgrensen er overtrådt.

Utdanningsdirektoratet støtter **Norsk lektorlag** i at det er viktig med tydelige krav til fremmøte og aktiv deltakelse. Likevel ønsker vi ikke, i likhet med det store flertallet av høringsinstansene, at elever som har vært fraværende skal måtte gå opp som privatister uavhengig av grunnen for fraværet.

7.2 Unntak ved skjønsmessig vurdering

Høringsinstansene ble i forbindelse med modell 2 spurt om det burde være adgang til unntak etter en skjønsmessig vurdering.

Høringsinstansenes syn

Rundt halvparten (litt over 50 prosent) av høringsinstansene som har svart på spørsmålet mener at det bør være muligheter for en skjønnsmessig vurdering, mens 33 prosent ikke mener det bør være mulig.

For skjønnsmessig unntak

De sju fylkesmennene som har svart viser alle til at dersom en fraværsgrense (som ingen av dem ønsker) skulle bli innført i tråd med modell 2, må det ligge en skjønnsmessig og individuell vurdering til grunn. Av fylkeskommunene har fire av elleve, pluss **Oslo kommune**, svart at det bør gjøres en skjønnsmessig vurdering. Av organisasjonene som har uttalt seg har **Elevorganisasjonen, KS, Spekter** og **Steinerskoleforbundet** svart at det bør åpnes for en skjønnsmessig vurdering.

Elevorganisasjonen mener at det er for mange enkeltsituasjoner som kan oppstå til at et slikt regelverk kan fungere uten skjønnsmessige vurderinger, f.eks. forhold som ikke elever kan kontrollere. Dette blir en slags sikkerhetsfunksjon for elever, og merarbeidet det medfører for rektor er nødvendig. Skjønnsmessige vurderinger kan også føre til ulik praksis på skolene, noe som er uheldig. De viser videre til at det er viktig at Utdanningsdirektoratet utarbeider klare veiledere rundt dette regelverket som tydeliggjør intensjonene bak forslaget.

KS viser til at dersom det likevel innføres en fraværsgrense, er det viktig at denne er romslig, åpner for lokalt skjønn og at det tas hensyn til helse. De viser også til at det er ønskelig med elever som deltar i politiske og annet frivillig organisasjonsarbeid utenom skoletiden.

Oslo kommune sier at en absolutt fraværsgrense der rektor ikke kan bruke skjønn, kan føre til at flere elever avbryter skolegangen underveis. Dette kan få svært uheldige konsekvenser. Et motargument kan være at en absolutt fraværsgrense kan bidra til større likebehandling av elever internt og på tvers av skoler.

Mot skjønnsmessig unntak

Sju av elleve fylkeskommuner har svart at det ikke bør gjøres en skjønnsmessig vurdering. **Norsk lektorlag** mener heller ikke at det bør åpnes for en slik vurdering.

Sør-Trøndelag fylkeskommune mener at selv om forslaget i høringsnotatet viser til "klart urimelige tilfeller", og at dette er et strengt vilkår, så vil slike skjønnsmessige vurderinger uansett innebærer en betydelig risiko for store variasjoner i lokal praksis. Dersom målsetningen med forslaget er en nasjonal fraværsgrense, så bør adgangen til bruk av forvaltningsmessig skjønn begrenses så langt som mulig.

Rogaland fylkeskommune viser til at det lett kan bli forskjellsbehandling både internt og mellom skoler. **Møre og Romsdal fylkeskommune** mener det er behov for klare sentrale føringer. Skjønnsmessige vurderinger knyttet til fravær bør unngås, da dette sannsynligvis vil skape merarbeid for skoleledelsen.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Noen instanser mener at skjønn er nødvendig, mens noen mener at skjønn bør begrenses så mye som mulig.

Høringssvarene tyder på at instansene har forstått dette spørsmålet noe forskjellig. Noen av høringsinstansene har basert seg på hvilken modell de ønsker, og svart «nei» på spørsmålet fordi de ønsker modell 1. Andre har svart «ja» på spørsmålet fordi de ønsker en skjønnsmessig grense dersom det skulle bli opprettet en slik fraværsgrense, selv om de egentlig ikke ønsker denne modellen eller noen modell i det hele tatt. Mange av instansene har vist til sitt svar på spørsmålet over. Enkelte, slik som **KS**, har et generelt svar som viser til en løsning som står midt i mellom flere modeller. Svarene på dette spørsmålet må derfor i stor grad ses i sammenheng med svarene på de øvrige spørsmålene. Prosentandelene som har svart positivt og negativt kan ikke i seg selv tillegges mye vekt. De instanser som har gått for modell 2, må man imidlertid kunne legge til grunn at foretrekker en skjønnsmessig grense og ikke unntak som vist til i modell 1.

Dersom modell 2 velges er Utdanningsdirektoratet enig med **Elevorganisasjonen** at det må gis mer informasjon om hva skjønn og «klart urimelig» faktisk vil innebære.

7.3 Dokumentasjon eller egenmelding?

Høringsinstansene ble bedt om å svare på om fravær bør dokumenteres, eller om det bør åpnes for en egen egenmeldingsordning.

Høringsinstansenes syn

Et flertall av de totale høringsinstansene (nesten 60 prosent) ønsker en egenmeldingsordning. Det er imidlertid også en del som mener at fravær kun kan dokumenteres med legeerklæring eller lignende (30 prosent). Hva instansene har svart på dette spørsmålet virker å avhenge en del av svar på de tidligere spørsmålene.

For egenmelding

Både **Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Telemark, Fylkesmannen i Vest-Agder og Fylkesmannen i Vestfold** mener det bør være adgang til å bruke egenmelding. Det gjør også **Oslo kommune** og fylkeskommunene i **Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Oppland, Sør-Trøndelag og Telemark. Blå Kort, Akademikerne, Elevorganisasjon, KS, KFF, Spekter og Steinerskoleforbundet** viser også til at det bør være åpning for egenmelding.

Sør Trøndelag fylkeskommune viser til at et krav om legemelding for sykefravær vil medføre en utilbørlig belastning på primærhelsetjenesten, grensende til misbruk av fastlegens fra før av knappe tidsressurs. Fylkeskommunen viser til at de har argumentert mot innføring av fraværsgrenser, men hvis det vil være aktuelt å kreve dokumentasjon, bør det løses gjennom en egenmeldingsordning. Også **Akademikerne** mener at det er like hensiktsmessig at man baserer seg på egenmeldinger, som at man krever

dokumentert fravær av lege e.l. Når det gjelder legenes arbeid knyttet til elever og sykdom, er det Akademikernes klare synspunkt at dette må dreie seg om hvordan elever med sykdom skal fungere i en skolehverdag. Her kan legene benyttes for å kunne tilrettelegge bedre og ta hensyn til elevenes behov. Legene skal ha et behandlende ansvar, ikke en passiv rolle der de skal skrive erklæringer på sykdom. De viser dessuten til at pasienten/eleven selv vil måtte dekke utgifter til attester som det legges opp til i forslaget.

Fylkesmannen i Vestfold er positive til å innføre en egenmeldingsordning i den videregående skolen på lik linje med den lærlinger har. En egenmeldingsordning vil gjøre overgangen til arbeidslivet mer glidende og gi elevene tillit. De viser til de ikke tror at elever i videregående vil lyve og jukse mer enn voksne gjør i rapportering av eget fravær. Når lærlinger allerede bruker ordningen, bør elevene også kunne bruke den i de studieforbereende og studiespesialiserende løpene. Om egenmelding ikke skulle innføres for alle, mener de den eventuelt kunne innføres fra Vg3 for å være lik lærlingeordningen, og fordi disse elevene i stor grad har nådd myndighetsalder. En egenmeldingsordning vil også lette trykket på legene, som ellers vil bruke mye tid på å skrive sykemeldinger.

Utdanningsforbundet har ikke svart direkte på dette spørsmålet, men viser til at modell 1 der det ikke før grensen er oversteget kreves formell dokumentasjon er en fordel. Årsaken til fraværet blir da først relevant når fraværgrensen er overskredet.

For kun dokumentert fravær

Akershus fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, Rogaland fylkeskommune, Vestfold fylkeskommune, Østfold fylkeskommune, NHO og Norsk lektorlag mener det ikke bør åpnes for egenmelding.

Østfold fylkeskommune trekker frem at alt fravær som ikke kan dokumenteres vil kunne føre til at elevene ikke får karakter i faget. Når det gjelder dokumentasjon av egen sykdom, kan det ikke settes krav om legeattest ved kortere sykdomsfravær. Det må da regnes som god nok dokumentasjon med en melding fra foreldrene eller eleven selv, hvis han/hun er over 18 år.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Fordi dette alternativet ikke åpnet for kommentarer, er det heller ikke så mange. Enkelte instanser som ikke har svart i vårt elektroniske høringssystem, har likevel uttalt seg noe mer om spørsmålet. Svarene kan tyde på at noen viser til egenmelding som en egen separat ordning (lik arbeidslivets ordning), mens noen viser til egenmelding som en del av modell 1.

Ut fra de øvrige forslagene tolker vi uttalelsene slik at flertallet av høringsinstanser ikke vil at alt fravær skal måtte dokumenteres ved f.eks. legeerklæring. Vi påpeker at dette heller ikke var vårt forslag etter modell 1. Så lenge elevene holder seg innenfor fraværgrensen, kreves ikke noe annet enn egenmelding. For å fange opp de som bevisst holder seg borte uten grunn kan imidlertid ikke absolutt alt fravær dokumenteres ved egenmelding. Uten ordentlig dokumentasjon på f.eks. langvarig sykdom vil det være umulig å følge opp en fraværgrense. Selv om Utdanningsdirektoratet støtter **Fylkesmannen i**

Vestfold i at en egenmeldingsordning trolig også kunne ha fungert for elever, kan man ikke forvente at noen elever som står ovenfor et valg mellom å miste en karakter i et fag eller levere en egenmelding, vil utnytte en slik ordning. Dette er noe annet enn å levere egenmelding for to dager sykdom, som **Elevorganisasjonen** viser til.

Utdanningsdirektoratet er som **Akademikerne** og **Sør-Trøndelag fylkeskommune** bekymret for effekten en fraværsgrense vil kunne få på primærhelsetjenesten. På den annen side krever trolig dagens egenmeldings- og sykemeldingsordninger i arbeidslivet minst like mye ressurser som en ordning som bare gjelder for de elevene som står i fare for å overskride 15 prosent fravær i et fag. Utdanningsdirektoratet mener det blir svært vanskelig å praktisere en fraværsgrense som baserer seg på timer i enkeltfag dersom elevene har mulighet til et fastsatt antall dagers fravær, slik som i arbeidslivet. Dersom det innføres en fraværsgrense, må egenmeldingsordningen være tilpasset til denne.

7.4 Unntak hvis eleven har kompetanse til å følge opplæringen

Høringsinstansene ble bedt om å svare på om det bør gjøres unntak fra en fraværsgrense dersom eleven kan dokumentere å ha nødvendig kompetanse til å følge opplæringen i faget, etter modell fra Danmark.

Høringsinstansenes syn

Over 200 høringsinstanser (58 prosent) mener at det ikke bør være adgang til å gi unntak for de som har høy kompetanse i faget. Kun 25 prosent høringsinstansene ønsker et slikt unntak. Det er en del som ikke har avgitt svar, eller som ikke vet på dette spørsmålet.

Mot et unntak ved nødvendig kompetanse

Sju av åtte fylkeskommuner som har uttalt seg er negative til dette. Det er også **Fylkesmannen i Hordaland**. Av organisasjoner er **KFF**, **Norsk lektorlag** og **Utdanningsforbundet** negative. En stor andel av skoler og lærere mener at det ikke bør gjøres et slikt unntak, og argumenterer bl.a. med at et slikt forslag vil svekke intensjonen, medføre press, føre til spekulasjon og uthule en fraværsgrense.

Sør-Trøndelag fylkeskommune viser til at en ordning som innebærer at elever som har stort fravær får pålegg om å gjennomføre en prøve i faget er en unødig formalisering. Forskriften pålegger allerede både elev og faglærer et betydelig ansvar for å påse at eleven har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Fylkeskommunen mener derfor at en slik ordning ikke bør innføres. **Telemark fylkeskommune** viser til at det vil kunne føre til ulik praksis på skolene, og merarbeid for læreren.

KFF viser til at dette vil være en mulighet for flinke elever og elever som får mye hjelp hjemme. **Norsk lektorlag** viser til at det er viktig for elevstatus at man følger opp og deltar i undervisningen. Ellers kan man være privatister.

Utdanningsforbundet viser til at det i høringsnotatet er lagt opp til at en fraværsgrense ikke skal ha direkte sammenheng med elevens vurderingsgrunnlag i faget. Den skal fungere som et separat krav til oppmøte, i tillegg til det faglige kravet til vurderingsgrunnlag. Et unntak fra oppmøtekravet som følge av en vurdering av elevens kompetanse, vil etter Utdanningsforbundets syn ikke være i tråd med denne tankegangen. Det vil undergrave de sentrale målsetningene om at en fraværsgrense skal føre til mindre fravær, være et signal om at oppmøte er verdifullt i seg selv og være en viktig forutsetning for at skolen skal oppfylle sitt brede samfunnsmandat.

For et unntak ved nødvendig kompetanse

Seks av sju fylkesmenn som har uttalt seg svarer positivt på spørsmålet.

Oppland fylkeskommune, Oslo kommune, Elevorganisasjonen og Spekter har også svart at det bør gjøres unntak dersom eleven har nødvendig kompetanse.

Flere av fylkesmennene viser til sitt tidligere svar på spørsmålet om fraværsgrense bør innføres, der de argumenterer imot en fraværsgrense.

Fylkesmannen i Hedmark viser til at måloppnåelse må være grunnlaget for vurdering i fag. **Fylkesmannen i Vestfold** viser til at lærer må sette karakter dersom han/hun har vurderingsgrunnlag, uansett hvor høyt fraværet er.

Elevorganisasjonen viser til at Kunnskapsløftet legger klare føringer på hva karakteren til en elev skal reflektere. Den skal reflektere kunnskapen eleven innehar ved slutten av opplæringen. De peker også på at elever klarer å tilegne seg kunnskap utenfor klasserommet. Da er det naturlig at regelverket legger til rette for elever som klarer tilegne seg denne kunnskapen.

Oslo kommune viser til at et slikt system forutsetter et godt system på skolen for behandling av søknader om dispensasjon fra regelen. Hvis det kan dokumenteres at eleven har god nok kompetanse i faget til å følge opplæringen, kan det være en god grunn til å få innvilget dispensasjon. Dette bør kun gjelde unntaksvis.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Vi merker oss at det er svært mange av de som er negative til innføring av fraværsgrenser som er for et slikt unntak.

Utdanningsdirektoratet støtter flertallet av høringsinstansene i at det ikke bør være mulig å gi videre unntak fra fraværsgrensen for de med høy kompetanse i faget. Til **Fylkesmennenes** og **Elevorganisasjonens** kommentarer viser vi til at det ikke er om man har vurderingsgrunnlag, men hva slags kompetanse eleven har som vil være avgjørende for et slikt mulig unntak. Det er klart at det fortsatt skal være kompetansemålene som gir grunnlaget for vurdering. Som **Utdanningsforbundet** viser til vil man med et slikt unntak blande sammen en fraværsgrense og vurderingsgrunnlag ytterligere. Mye av bakgrunnen for forslaget om en fraværsgrense var å forhindre skulk og forhindre press om vippeprøver og karakter fra de som har vært mye fraværende. Et slikt unntak vil legitimere det som er bakgrunnen for ønsket om en fraværsgrense. I tillegg vil det åpne for forskjellsbehandling ut fra evner og kompetanse. Elever vil, som

Elevorganisasjonen påpeker, også lære utenfor klasserommet. På den annen side er det en forutsetning for å være elev at man møter opp på skolen og deltar i undervisningen. Vi støtter dermed **Norsk lektorlag** og andre instanser som viser til at de som har vært mye borte, men har god nok kompetanse i faget, kan gå opp som privatiser.

8. Bør det være skille mellom små og store fag?

Uavhengig av modell ble høringsinstansene bedt om å svare på om det bør være ulike fraværsgrenser for små og store fag.

Høringsinstansenes syn

Det er et flertall av de som har uttalt seg som mener at det ikke bør være et skille mellom store og små fag. Over 50 prosent har svart at det ikke bør være forskjellige grenser, mens 28 prosent ønsker slike grenser.

For ulike grenser

Av store instanser har to av ni fylkeskommuner, en av fire fylkesmenn, **NHO** og **Steinerskoleforbundet** ønsket ulike grenser i små og store fag.

NHO uttrykker at det må være bestemte fraværsgrenser hvor prosentandelen må stå i forhold til fagets størrelse. **Steinerskoleforbundet** viser til at det vil være vanskelig med kort fravær i mindre fag under en hovedfagperiode.

Sør-Trøndelag fylkeskommune viser til at hovedpoenget er at fraværsgrensen generelt sett ikke må være for lav. Det er også rimelig at det tas hensyn til at fravær i små fag fort kan nærme seg en fraværsgrense. Dersom det er aktuelt med differensierte fraværsgrenser, så anbefaler de at grensen for fag med høyt timeantall settes til 15 prosent, mens grensen for fag med lavt timetall settes til 20 prosent. **Telemark fylkeskommune** viser til at det i små fag vil være riktigere med en 15 prosent grense (under forutsetning at grensen ellers ligger på 10 prosent).

Mot ulike grenser

Tre av fire fylkesmenn og sju av ni fylkeskommuner er imot ulike fraværsgrenser i fag av ulik størrelse. Det er også **Oslo kommune**. Av organisasjonene som har uttalt seg er **Elevorganisasjonen**, **Norsk Lektorlag**, **Spekter** og **Utdanningsforbundet** negative til ulike grenser.

Akershus fylkeskommune viser til at dersom det blir en fraværsgrense på 15 prosent, må det ikke bli ulike grenser, men at dette er en forutsetning hvis grensen blir lavere. Også **Oppland fylkeskommune** viser til at begrunnelsen for å velge en fraværsgrense på 15 prosent er at det i små fag ikke får urimelig utslag dersom en elev har fravær en time. De mener ulike fraværsgrenser for små og store fag vil bli forvirrende for elevene å forholde seg til, og bør unngås. **Rogaland fylkeskommune** er enig i dette, og viser til at det er bedre å sette fraværsgrensen høyt enn å ha ulike grenser i forskjellige fag. **Oslo kommune** viser til at det bør være like grenser uavhengig av fag, og viser til en tabell med årstimer og hvor mange timer de ulike prosentene vil innebære.

Utdanningsforbundet mener ikke at det bør være ulik fraværsgrense for store og små fag. De begrunner det både i at det vil gjøre ordningen mer krevende å administrere, at en grense på 15 prosent vil føre til at elever ikke så lett overskrider grensa i de små fagene, og at muligheten til et visst skjønn vil føre til at åpenbart urimelige utslag kan lukes bort. Faglærer kan for eksempel bruke skjønn dersom en elev er syk under en «fagdag» i et lite fag og av den grunn alene står i fare for ikke å få karakter.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Det er et klart flertall for at det ikke skal være ulike grenser i store og små fag. Flere instanser viser til at behovet for ulike grenser er størst ved lave fraværsgrenser. Basert på vurderingen under punkt 6, der flertallet ønsket en grense på 15 prosent, vurderer vi det slik at det bør være en felles fraværsgrense for alle fag. Da det vil være noe vanskeligere å administrere, mener vi at man kun bør gå dypere inn i denne vurderingen dersom det er aktuelt med en lavere fraværsgrense enn 15 prosent.

9. Bør grensen være lokalt gitt?

Høringsinstansene ble spurt om hver fylkeskommune, eller styret ved private skoler bør kunne bestemme om de vil ha en fraværsgrense eller ikke.

Høringsinstansenes syn

Det er stor enighet både blant enkeltpersoner og større instanser om at man ikke bør ha en lokalt gitt fraværsgrense. Hele 311 høringsinstanser (87 prosent) mener at hver enkelt fylkeskommune (eller styret ved private skoler) ikke bør kunne bestemme om det bør være en fraværsgrense.

Mot en lokalt gitt grense

Blant de som er imot en lokalt gitt grense er **Bufdir, åtte fylkesmenn, 13 fylkeskommuner, alle organisasjonene**, og godt over 90 prosent av skoler og enkeltlærere.

En lang rekke instanser argumenterer med at det må være lik praksis i hele landet, og at det allerede er for stor forskjellsbehandling. **Norsk lektorlag** viser til at når vi har nasjonale læreplaner, må det også stilles nasjonale krav til oppfølging.

Oppland fylkeskommune viser til at fraværsgrensen må være sentralt fastsatt. Grunnen er at det å ikke gi vurdering er et vedtak med store konsekvenser for eleven, og da kan ikke elevene behandles ulikt utfra hvilket fylke de bor i. Dessuten vil ulike fraværregler gjøre det vanskelig for elever som i løpet av opplæringstiden flytter på tvers av fylkesgrenser. Denne gruppen er større enn før.

Oslo kommune viser til at grensen bør være sentral på grunn av inntak på videre studier. **Utdanningsforbundet** mener generelt at skoler bør ha relativt stor frihet til å oppfylle sitt samfunnsmandat. Likevel slutter de seg ikke til forslaget om at fylkeskommunene selv skal kunne avgjøre om de vil operere med en fraværsgrense.

For en lokalt gitt grense

Kun 5 prosent (17 instanser) ønsker en slik lokal grense. Blant disse er **fylkeskommunene i Buskerud og Rogaland** og to private skoler.

Wang viser til at en lokalt gitt grense vil innebære to fordeler. Det er at skolen kan tilpasse fraværgrensen til lokalmiljøet, elevmassen og studiet skolen tilbyr. Skolen kan også bruke den lokale retten til å fastsette fraværgrense som en prosess. Man kan for eksempel endre holdninger ved å stramme inn fraværgrensen i for eksempel fem påfølgende år, dersom fravær på en gitt skole er en utfordring.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Vi merker oss at det er svært stor enighet både blant store og små instanser om at det ikke bør være lokalt gitte fraværgrenser. Dette kommer primært av hensyn til likhet og forutberegnelighet. Vi stiller oss bak høringsinstansenes syn.

10. Bør det være en egen plikt for forhåndsvarsel?

Høringsinstansene ble bedt om å svare på om det bør innføres en plikt til å gi forhåndsvarsel når eleven nærmer seg en fraværgrense.

Høringsinstansenes syn

Hele 61 prosent av høringsinstansene (220 stk.) mener at det bør innføres en slik plikt, mot 26 prosent (93 stk.) som har svart at det ikke bør innføres. De resterende har svart «vet ikke», eller har valgt å ikke svare på spørsmålet.

For forhåndsvarsel

Alle de seks fylkesmennene som har uttalt seg på dette spørsmålet mener at det bør være en egen plikt for forhåndsvarsel. Det gjør også sju av åtte fylkeskommuner som har uttalt seg, sammen med **Oslo kommune, Elevorganisasjonen, KFF, Spekter og Steinerskoleforbundet**. Flertallet av både offentlige lærere og skoler og alle de private skolene ønsker varsling.

Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Vest-Agder viser til at lovverket ivaretar dette også i dag. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** viser til at manglende standpunktkarakterer har store konsekvenser for elever, og eleven bør derfor få et forhåndsvarsel. Det kan også bidra til endret adferd.

Fylkesmannen i Vestfold viser til at dersom en fraværgrense innføres må det være en selvfølge med varsel. Det er viktig at de som har ansvar følger opp på et tidlig tidspunkt.

Akershus fylkeskommune påpeker at det er viktig for elevenes rettssikkerhet med varsling. **Møre og Romsdal fylkeskommune** peker på at eleven må få mulighet til å forbedre seg, og viser til formålet med varsling. De mener at elevene har behov for å bli minnet om konsekvensene for fraværet. Det bør varsles senest når eleven nærmer seg 10 prosent, dersom fraværgrensen skal være på 15 prosent. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** viser til at et forhåndsvarsel er et sentralt rettsprinsipp som bør opprettholdes. Dette vil også være i tråd med kravet til varsling dersom det vil være aktuelt å ikke gi

vurdering i fag av andre grunner enn fravær. Fylkeskommunen ser ingen grunn til at det ikke skal gis forhåndsvarsling også ved tap av karakter som følge av fravær utover en fastsatt grense. **Oppland fylkeskommune** er enige i dette.

Oslo kommune viser til at fraværssystemene bør ha innebygde rutiner som varsler hver termin. Dette kan virke forebyggende og føre til mindre fravær.

Elevorganisasjonen viser til at dette kan og bør automatiseres, så det ikke fører til mer byråkrati og papirarbeid for lærerne. Flere skoler og lærere viser også til at varsel er viktig for elevene, men at det bør automatiseres. Flere viser også til at dette skjer i dag. **Spekter** viser til at varsel gir en legitim måte til å gå i dialog med elever med stort fravær.

Mot forhåndsvarsel

Blant de som er imot en egen plikt til forhåndsvarsel er en av åtte fylkeskommuner, **Norsk Lektorlag, Utdanningsforbundet** og **FUG**.

Utdanningsforbundet er opptatt av at en eventuell innføring av fraværsgrense ikke må skape unødig stort byråkrati for lærerne, og dermed gå utover arbeidet med å følge opp elevenes læring. Et system der lærerne står ansvarlige for å sende varsler til elever som står i fare for å overskride grensen, kan derfor være uheldig. De viser samtidig til at det er viktig at elevene og deres foresatte har tilgang til løpende informasjon om fraværet, og om hvordan de ligger an opp mot en fraværsgrense. Siden dagens regelverk og læringsplattformer gir gode muligheter for foreldre og elever å følge med på fraværet, mener Utdanningsforbundet at det vil være lite hensiktsmessig å gi læreren en særskilt plikt til å varsle elever som nærmer seg fastsatt fraværsgrense.

Buskerud fylkeskommune peker på at deres skoler har system/digitale program for fraværregistrering (Skolearena). Dette er et system hvor lærere registrerer elevenes fravær, legger inn anmerkninger og termin- og standpunkt karakterer. Systemet er tilgjengelig for elevene, som via dette kan holde seg orientert om fravær og andre registreringer lærerne har lagt inn.

KS har svart «vet ikke» på spørsmålet, og begrunner svaret med at dette må ses i sammenheng med vurderingsgrunnlag, og viser til at det ikke finnes et system for de som er lite aktive i timene.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Vi merker oss at det er et klart flertall for en varslingsgrense, men at både **Utdanningsforbundet** og **Norsk lektorlag** er imot.

Flere instanser har vist til at det bør være en varslingsregel, men at dagens varslingsregler bør videreføres. Vi viser til at det ikke var et forslag å fjerne dagens varslingsregler i høringsnotatet. Mange instanser viser også til at det av hensyn til elevenes rettsikkerhet er viktig at det varsles tidlig.

Utdanningsdirektoratet er enig i at det er viktig at det ikke varsles så sent at elevene ikke kan gjøre noe for å få karakter. Det kan derfor være hensiktsmessig at det tas inn i forskriften når varsel senest må gis. Vi påpeker at varsel uansett må gis dersom en elev står i fare for å ikke få karakter. Om det presiseres når varsel må gis eller ikke, må det fortsatt varsles.

Vi er enig med de instansene som viser til at det er viktig at varsling ikke fører til merarbeid. Forskrift til opplæringsloven § 3-7 viser til at varsel skal gis skriftlig, ikke muntlig. En automatisk skriftlig beskjed er også et skriftlig varsel. Varsel etter forskrift til opplæringsloven § 3-7 inneholder ofte sensitive og taushetsbelagte personopplysninger om eleven. Skolen har derfor et ansvar for at varselet er tilstrekkelig sikret mot uberettiget innsyn. Dersom et varsel skal sendes til en elektronisk adresse er det videre et krav om at dette er forsvarlig, jf. eforvaltningsforskriften § 8. Dette kan føre til at e-post ikke er en egnet formidlingskanal. Det gjelder også for digitale læringsplattformer, som må oppfylle kravene som stilles til et «egnet informasjonssystem». Det innebærer at for systemer som oppfyller disse kravene, holder det at varsel kommer gjennom et slikt system, slik **Oslo kommune** viser til. Flere skoleeiere, skoler og lærere viser til at slike systemer benyttes i dag. Utdanningsdirektoratet ber Kunnskapsdepartementet om å se nærmere på disse elektroniske systemene, og vurdere tidstyvproblematikken opp mot hensynet til elevenes rettsikkerhet. Dersom kravene etter eforvaltningsforskriften ikke er oppfylt, vil en fraværsgrense kunne føre med seg ytterligere uønskede administrative konsekvenser, ved at varsler må sendes per post.

Uansett form må varslet være knyttet til hver enkelt elev i hvert enkelt fag. Det vil også være en forutsetning at varselet kommer frem til elev/foreldre.

11. Bør det foreligge en oppfølgingsplikt?

Høringsinstansene ble bedt om å svare på om det bør innføres en plikt for skolen til å følge opp fravær.

Høringsinstansenes syn

90 prosent av de som har uttalt seg om en fraværsgrense har svart «ja» eller «nei» på spørsmålet om det bør innføres en plikt til fraværsoppfølging. Av disse er det hele 69 prosent (247 instanser) som viser til at de ønsker en plikt til oppfølging av fravær. Kun 21 prosent (74 instanser) svarer nei på spørsmålet.

For oppfølgingsplikt

Alle de åtte fylkesmennene og alle de 15 fylkeskommunene som har svart, i tillegg til **Oslo kommune**, ønsker en plikt til fraværsoppfølging. Av organisasjonene ønsker **Blå Kors, Elevorganisasjonen, KFF, LO, NHO, Norsk Lektorlag, Skolelederforbundet, Skolenes Landsforbund, Spekter og Steinerskoleforbundet** en slik plikt. Det gjør også **FUG** og **Barneombudet**, et stort flertall av skolene, og et flertall av lærere/lektorer.

Fylkesmannen i Hedmark viser til at å være tett på eleven og følge opp fravær ser ut til å virke på oppmøte. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** viser til at skolene har lang tradisjon for oppfølging, men at det har hengt sammen med enkeltansattes engasjement. De viser til at ved forskriftsfesting av en plikt kan man forvente mer likeverdig oppfølging av elever på tvers av skoler.

Fylkesmannen i Vestfold mener det allerede foreligger en slik plikt, og **Fylkesmannen i Vest-Agder** viser til at det vil være en forsømmelse å ikke følge fravær nærmere opp. **Fylkesmannen i Vestfold** viser også til at fravær

fra opplæringen bør og skal følges opp med tiltak av både faglig og psykososial art, for å få ned fraværsprosenten. De viser til at også i arbeidslivet har arbeidsgiver en slik plikt til å følge opp fravær og finne mulige tilrettelegginger. Ved å sette inn ulike tiltak for å sikre at eleven beholder sin tilknytning til skolen, vil skolen kunne bidra til en positiv utvikling for eleven. De viser til at vi vet av studier fra arbeidslivet at lengden på fraværsperioden er avgjørende for om en arbeidstaker kommer tilbake til lønnsarbeid. Det er sannsynlig at de samme mekanismene også gjør seg gjeldende for ungdom i videregående skole.

Akershus fylkeskommune viser til at de allerede har systemer for oppfølging av fravær, og at det er viktig å sikre tilstedeværelse. **Buskerud fylkeskommune** ønsker at et system tydeliggjør hvem som har ansvar for å følge opp. Systemet må kunne fange opp elevens fravær så tidlig som mulig, slik at gode oppfølgingstiltak kan iverksettes. Dette vil kunne gi trygghet og forutsigbarhet både for elever og lærere. Konsekvensen må ikke være at eleven ikke skal gis vurdering.

Oppland fylkeskommune viser til at det er viktig med god og tett oppfølging. **Telemark fylkeskommune** viser til at det allerede finnes rutiner i fylkeskommunen. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** tror forebygging og oppfølging vil kunne erstatte behovet for en fraværsgrense. En fraværsgrense er et sanksjonsmiddel mot skulk, som det blir feil å bruke ovenfor elever med reelle problemer.

Elevorganisasjonen viser til at skoler som bryr seg om elever og jobber aktivt med trivsel har mindre fravær. De viser til Rud videregående skole, der elever må forklare seg for noen i ledelsen ved inngangen dersom de er sene, og som har drevet med systematisk oppfølging av hver enkelt elev. De viser til at resultatet var at fraværet sank med syv prosent på tre år. **Barneombudet** trekker frem Valdres videregående skole og Nittedal PPT, som eksempler på systematisk arbeid med fravær til det beste for barnet. Mange av enkeltskolene som har uttalt seg viser til at det på mange skoler jobbes systematisk med fraværsoppfølging også i dag. **Skolenes landsforbund** viser også til at det finnes mange gode eksempler. De viser til at det er mest pedagogisk å fokusere på tilstedeværelse og læring. En modell bør ikke fokusere på oppfølging av fravær, men oppfølging av elever.

LO viser til at flere lærere, bedre oppfølging av den enkelte og en kraftig bedring i elevenes tilgang til helse- og sosialfaglige ressurser i skolen, antagelig vil ha større effekt på oppmøte enn å straffe elever som allerede sliter med å komme seg på skolen. De viser til at oppfølging er viktig og at det allerede er mange skoler som arbeider systematisk og godt med dette, men ikke alle. Det er viktig å ta elevene og de ansatte med på råd i praktiseringen av ordningen. LO foreslår derfor at systemet legger opp til medbestemmelse i forhold til håndtering og organisering av systemet.

Norsk Lektorlag viser til at skolen må få ekstra ressurser til personale som kan ta seg av elever med psykosomatiske og somatiske problemer. De påpeker at oppfølging ikke må være undervisningspersonalets ansvar.

Skolelederforbundet viser til at komplekse fraværsgrunner må løses med et bredt spekter av tiltak. De viser til at det prinsipielt er svært viktig å ta hensyn til fravær begrunnet i sykdom og sosiale forhold. Dette er en måte å drive god inkludering i opplæringsløpet på, i tråd med prinsipper for tilpasset opplæring. Skolelederforbundet mener at det å følge opp høye krav med høy grad av støtte, er avgjørende for å bekjempe fravær. Tett oppfølging av de som sliter eller feilprioriterer, i form av støtte fra andre yrkesgrupper som miljøterapeuter eller sosialarbeidere er sentralt. Overgangene mellom ungdomsskole og videregående opplæring er også særlig viktig.

Mot oppfølgingsplikt

Av større instanser er det bare **KS** og **Utdanningsforbundet** som ikke ønsker at en slik plikt presiseres i forskriften.

Utdanningsforbundet mener at en eventuell fraværsgrense uansett bare vil være et tiltak blant svært mange i arbeidet for å redusere fravær og frafall. Det viktigste tiltaket er den systematiske oppfølgingen av hver enkelt elev. Likevel mener de ikke det er hensiktsmessig å forskriftsfeste at skolene skal ha et system for å følge opp fravær. De aller fleste skoler har et slikt system i dag. Utdanningsforbundet er redd for at en forskriftsfesting vil føre til at oppmerksomheten dreies bort fra den kvalitative forbedringen av fraværsoppfølging, og over mot at systemet er på plass i tråd med forskriften.

KS mener at dette allerede ligger i skoleeierens omsorgsplikt, som følger av formålsbestemmelsen i opplæringsloven og bestemmelsene om internkontroll i opplæringslov og kommunelov. Derfor mener de at det ikke er nødvendig med ytterligere bestemmelser på dette området.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er et klart flertall av instanser, også mange store instanser, som ønsker et oppfølgingssystem. De få som ikke støtter det konkrete forslaget er heller ikke motstandere av oppfølging. Til **Utdanningsforbundets** kommentar viser vi til at fokuset også i forskriften skal være på selve oppfølgingen av enkeltelever.

Det er positivt at mange fylker, skoler og lærere viser til at de driver med slik oppfølging allerede i dag. Steder som gjør dette med gode resultater, og som flere høringsinstanser viser til, vil kunne fungere som god inspirasjon for andre. Det er nok mulig å innfortolke en slik plikt i dagens regelverk, sett i sammenheng med formålsbestemmelsen og skolens ordensreglement, som **KS** viser til. I dag kommer det imidlertid ikke direkte frem av regelverket. Utdanningsdirektoratet mener at det er svært viktig å understreke dette, ved å ilegge skolene en generell plikt til å følge opp elever, som ikke finnes i dag.

Vi minner om at forslaget om oppfølging også gjaldt for grunnskoler. Det er derfor noe bekymringsverdig at verken kommuner eller grunnskoler har uttalt seg om dette høringsnotatet. På den annen side kan man i enda større grad si at det allerede foreligger en slik oppfølgingsplikt i grunnskolen, da elever på grunnskolen ikke bare har en rett, men også en plikt til grunnskoleopplæring.

Flere instanser viser til at oppfølging ikke bare må være lærerens ansvar. Utdanningsdirektoratet er enig i at dette ikke kan være en ny oppgave som lærer eller kontaktlærer alene får ansvar for. Det er heller ikke et ansvar som kan ligge til rådgiver alene. Ansvar et må ligge på skolen som helhet. Vi foreslår ikke å sette nærmere føringer for hvordan plikten skal følges opp på den enkelte skole. Det må være skoleledelsens ansvar å etablere et system på skolen for oppfølging av fravær, som klargjør og fordeler ansvar, og som fungerer godt både for ansatte og elever. Det er altså ikke noe i veien for at skolene legger opp til medbestemmelse ift. håndtering og organisering av systemet, slik **LO** viser til. Ved innføring av tiltak er det viktig at en også tenker forebyggende, og at de rette personene og funksjonene i skolen blir koplet inn (både skolens ledelse, kontaktlærere, lærere, rådgivere og elevene selv – samt relevante eksterne samarbeidspartnere).

11.1 Kun oppfølging eller oppfølging i kombinasjon med en fraværsgrense?

De som svarte «ja» på at de ønsket oppfølging, ble spurt om oppfølgingsplikten burde innføres i stedet for eller i tillegg til en fraværsgrense. Det er derfor 31 prosent av høringsinstansene som ikke har svart på dette spørsmålet.

Høringsinstansenes syn

Rundt 2/3 av de som ønsker en slik plikt svarer at dette bør innføres i tillegg til en fraværsgrense. Mange høringsinstanser viser her til sitt svar på spørsmålet om innføring av fraværsgrenser, og spørsmålet over om oppfølgingsplikt.

Kun oppfølgingsplikt

Alle de åtte fylkesmennene ønsker kun en oppfølgingsplikt. Det gjør også åtte av tretten fylkeskommuner, **LO, Elevorganisasjonen og Skolens landsforbund**.

Nord-Trøndelag fylkeskommune ønsker at skolene jobber aktivt med å forebygge fravær og at alle på skolen følger opp fravær i stedet for innføring av en fraværsgrense. **Rogaland fylkeskommune** mener det kun bør være en oppfølgingsplikt. De understreker at hvis det i tillegg innføres en fraværsgrense, må den settes så høyt som mulig.

LO mener at målet med å begrense ubegrunnet fravær er viktig, men viser til at de ulike modellenes potensielle fordeler og ulemper viser at en fraværsgrense ikke er rett vei å gå. Det bør innføres et oppfølgingssystem for fravær i stedet for en fraværsgrense. De viser til at etter så mange år med debatt om frafall og arbeid for bedre gjennomføring av videregående opplæring, må det innføres et system for oppfølging av fravær.

Oppfølging og fraværsgrense

Fem av tretten fylkeskommuner og **Oslo kommune** ønsker en oppfølgingsplikt og en fraværsgrense. Det gjør også **Norsk Lektorlag og Spekter**.

Møre og Romsdal fylkeskommune viser til at en fraværsgrense uten oppfølgingsplikt vil kunne få negativ effekt for gjennomføring i vgs. **Vestfold fylkeskommune** støtter dette.

Spekter viser til at skolen er en læringsarena for fremtidig arbeidsliv, og at skolen som i arbeidslivet har tydelige regler for oppfølging av ansatte med stort fravær. De viser til at hvor høy fraværsgrensen er ikke er avgjørende, men om skolen følger opp den enkelte som har stort fravær.

Utdanningsforbundet har ikke angitt svar, ja eller nei, men har kommentert på dette spørsmålet. De viser til at de ikke ser at en fraværsgrense vil medføre et mindre forpliktende og ambisiøst arbeid med å få elever til å møte på skolen. De understøtter videre at det er nødvendig å videreføre og forsterke det gode oppfølgingsarbeidet som gjøres i dag for å få elever til å møte på skolen og for å forhindre at elever faller helt ut. De viser til at tett oppfølging av den enkelte elev bør fortsatt være bærebjelken i dette arbeidet.

Flere store instanser har ikke uttalt seg konkret på dette spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Det er et flertall som vil ha både en oppfølgingsplikt og en fraværsgrense, men både fylkeskommunene og organisasjonene som har uttalt seg er delt i synet. Svarene må her ses i sammenheng med om instansene ønsker en fraværsgrense eller ikke. De som i utgangspunktet ikke ønsker en fraværsgrense, svarer at de kun ønsker oppfølging. De som ønsker oppfølging og er positive til en fraværsgrense, vil ha begge deler.

Argumentasjonen fra høringsinstansene består her stort sett av det samme som under spørsmålet om fraværsgrenser bør innføres, og om oppfølging bør innføres. Vi henviser derfor i stor grad til punkt 4 og punkt 11 over.

12. Økonomiske og administrative konsekvenser

Høringsinstansene ble bedt om å vise til hvilke økonomiske og administrative konsekvensene en fraværsgrense og/eller oppfølgingsplikt vil medføre.

Høringsinstansenes syn

131 instanser har avgitt hørings svar på dette spørsmålet.

Fylkesmannen i Hedmark viser til at det vil innebære mer organisasjonsstrukturelle konsekvenser og bruk av lærernes bundne arbeidstid, med tettere møter med foreldre ved oppstarten av Vg1, og fram til eleven fyller 18 år. Men de viser til at dette vil gi gevinst med mindre frafall og omvalg.

Fylkesmannen i Hordaland og Nord Trøndelag fylkeskommune viser til at de mener en fraværsgrense vil skape mye unødvendig byråkrati på den enkelte skole og i fylkeskommunene. **Fylkesmannen i Hordaland** viser også til at reglene vil bli vanskelige å håndheve rettfærdig (bruk av ulike læringsarenaer, prosjektarbeid, læreren kan bare være til stede et sted om gangen). De er derimot veldig positive til en plikt til oppfølging. **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag** viser også til at de tror en fraværsgrense vil innebære merarbeid og økt byråkrati. Det må innføres systemer som hindrer ulik praksis, men det tror de blir veldig vanskelig.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag viser til at en eventuell oppfølgingsplikt kan føre til merarbeid på skoler som per i dag ikke har noen god oppfølging. På den annen side mener de at oppfølging kan motvirke at elever slutter i videregående opplæring. Ved en eventuell fraværsgrense vil krav om varsling av elevene og behandling av eventuelle unntakssaker føre til administrativt merarbeid. Krav om dokumentasjon gjennom legeerklæring vil bidra til økt belastning for helsetjenestene. **Akershus fylkeskommune** viser til at det i tillegg til dokumentering og varsling kan medføre mer arbeid i forbindelse med klager.

Fylkesmannen i Vestfold er usikker på hvilke økonomiske og administrative konsekvenser en fraværsgrense og/eller en oppfølgingsplikt vil innebære. De viser til at det i tråd med de synspunktene de har gitt uttrykk for gjennom hele høringen, er naturlig å vise til et samfunnsøkonomisk perspektiv. Slik de ser det vil en fraværsgrense i større grad hindre enn fremme gjennomføring av videregående skole, og dette vil ha store økonomiske konsekvenser.

Buskerud fylkeskommune viser til at fraværsgrenser vil komme på toppen av dagens arbeid med oppfølging. Det kan føre til et arbeid rundt registrering og vurdering av eventuelle unntak mm. De ønsker et nærværspunkt og et systematisk arbeid med læringsmiljøet, slik at elevene opplever god læring gjennom at de blir sett og ivaretatt på sin skole.

Hedmark fylkeskommune viser til at fraværsgrenser vil være ressurskrevende, og vil påføre lærere og skoleledelsen mer administrativt arbeid. Det vil trolig også medføre flere klager fra elever. Det er etter fylkeskommunens syn ikke hensiktsmessig å bruke ressurser på dette, fremfor å videreutvikle vurderingspraksisen og ha fokus på aktiv tilstedeværelse. Når det gjelder oppfølgingsplikten viser de til at de allerede har dette i fylket, og at en oppfølgingsplikt for skolene som organisasjon trolig ikke vil medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for dem.

Møre og Romsdal fylkeskommune viser til at jo klarer regler og jo mindre skjønnsmessige vurderinger, jo mindre merarbeid vil det bli fra skolene.

Oppland og Telemark fylkeskommuner viser til at dette vil føre til noe merarbeid. **Telemark** trekker frem verktøy for fraværshåndtering.

Sør-Trøndelag fylkeskommune viser bl.a. til at en endring av regelverket vil medføre et betydelig informasjonsarbeid i tillegg til det andre merarbeidet. Det vil uansett kunne oppstå arbeidskrevende situasjoner som følge av at nye bestemmelser kan være vanskelig å forstå og etterleve.

Oslo kommune viser også til økt administrasjon. De viser til at det er viktig at det utvikles et system for skolene som legger til rette for gode, enkle rutiner og klare regler for lærere og administrasjonen i arbeidet med å følge opp den enkelte elev. Det bør vurderes om staten kan legge føringer i denne sammenheng.

KS er enig i at økonomiske og administrative konsekvenser av en eventuell fraværsgrense vil avhenge av hvilke systemer skoleeiere allerede har. Det vil uansett ikke føre til mindre tidsbruk til føring av fravær. Ulike unntaksbestemmelser og dokumentasjon knyttet til dette, vil antageligvis føre til

mer administrasjon. Eventuelle varslingsrutiner må ses i sammenheng med varslingsrutiner som allerede er hjemlet i forskriftens § 3-7. KS viser i denne forbindelse til FoU-en om rapportering og dokumentasjon i skolesektoren, der denne varslingsrutinen ble problematisert

KFF viser til at begge ordninger vil ta tid, men fraværsgrensen vil kunne føre til mer papirarbeid mens oppfølgingsplikten vil måtte bety mer kontakt med eleven – som er mer virkningsfullt med tanke på å minske fraværet.

Norsk lektorlag viser til at dersom man ikke tilfører ekstra ressurser, bør ikke skolen få oppfølgingsplikt.

Utdanningsforbundet viser til at hvis en fraværsgrense skal fungere etter hensikten i skolen, er det nødvendig at tiltaket forankres hos fylkeskommunene, skolene og lærerne. Her er det behov for god og tydelig informasjon, gjerne i forbindelse med korte kurs eller seminar for lærere og skoleledere. Det må utarbeides støttemateriell, med konkrete eksempler og praktiske løsninger, til hjelp for skoler og lærere. Dette arbeidet vil nødvendigvis også innebære en økonomisk kostnad. Det samme vil også den forskningsmessige evalueringen, som må følge innføringen av en fraværsgrense. Det er svært viktig å få informasjon om hvordan tiltaket fungerer og en grundig diskusjon om veien videre.

Noen skoler og lærere viser til små eller ingen konsekvenser, mens noen viser til at både byråkrati og dokumentasjon vil øke. Det vises også til endring av skoleadministrative systemer og flere stillinger.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Vi merker oss at mange mener at en fraværsgrense vil medføre en del ekstra arbeid. Det vises her både til administrative konsekvenser med informasjon, opplæring og administrasjon, og økonomiske konsekvenser som en følge av dette. En del mener at også et oppfølgingssystem vil innebære mer arbeid, mens flere fylkesmenn og fylkeskommuner viser til at mange skoler gjør dette allerede i dag.

Vi er enig med **Utdanningsforbundet** i at god informasjon i forkant av innføringen er svært viktig. Vi støtter også de instansene som viser til at det bør være elektroniske systemer som kan hjelpe både med fraværshåndtering og varslingsrutiner. Vi merker oss **Oslo kommunes** kommentar om at staten kanskje bør legge noen føringer for dette.

13. Innføring

Høringsinstansene ble spurt om de mener en eventuell fraværsgrense bør gjelde fra skoleåret 2015-2016.

Høringsinstansenes syn

Et klart flertall av de som har uttalt seg om fraværsgrenser viser til at endringene kan innføres allerede fra neste skoleår. Hele 234 høringsinstanser (65 prosent) svarer dette. Et fåtall av disse har kommentert svaret sitt.

For innføring 2015-2016

Av åtte fylkeskommuner er **Møre og Romsdal, Telemark, Oppland og Vestfold fylkeskommune** positive til at det innføres en fraværsgrense fra skoleåret 2015-2016. **Telemark fylkeskommune** presiserer at det er mulig med en rask innføring hvis det kommer tidlige signaler om regelendring. Det mener også **Norsk lektorlag** og **Utdanningsforbundet**. Norsk lektorlag mener det vil være enkelt å innføre, mens Utdanningsforbundet svarer ja gitt at det blir satt av tilstrekkelig tid og ressurser til en god innføring. En stor andel av enkeltlærere mener at reglene bør innføres allerede fra høsten.

Buskerud fylkeskommune viser til at deres svar avhenger av resultatet på høringen. Det vil være lite realistisk å innføre nasjonale fraværsgrenser i høst, da det vil kreve tid.

Mot innføring 2015-2016

Alle de sju fylkesmennene som har uttalt seg, fylkeskommunene i **Akershus, Hedmark, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag** og **Oslo kommune** er negative. Det er også **Elevorganisasjonen, KS og FUG**. Flere fylkesmenn og fylkeskommuner fraråder å innføre reglene allerede nå. De viser til at det er viktig med gode rutiner, gode retningslinjer og god informasjon for å sikre lik praksis. **Elevorganisasjonen** synes at det er ekstremt uheldig dersom en slik dramatisk endring skal innføres så fort, uten forskningsmessig belegg. De viser til at forankring på hver enkelt skole er kritisk for god gjennomføring, og at praksis vil ende opp med å variere. De viser dessuten til at departementet må ta lærdom fra tidligere regelendringer.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Utdanningsdirektoratet merker seg at mange lærere/lektorer mener at reglene kan innføres allerede fra høsten av. Det gjør også halvparten av fylkeskommunene, Norsk Lektorlag og Utdanningsforbundet. Alle fylkesmennene, Oslo kommune og halvparten av fylkeskommunene, KS, Elevorganisasjonen og FUG er motstandere av innføring fra 2015-2016. De store høringsinstansene er altså delt i synet på dette spørsmålet.

Mange høringsinstanser mener reglene kan innføres fra 2015-2016, med forbehold om at reglene er klare en god stund før skolestart, og at det blir informert godt. Det er klart at nye regler i beste fall kan være vedtatt i løpet av sommerferien. Det gjør at det ikke er tid til å informere godt om endringene før skolen er i gang, noe som igjen vil kunne føre til ulik innføring forskjellige steder i landet. Det er et flertall av de som bl.a. har ansvaret for å veilede og/eller implementere regelverksendringene som mener at innføring fra høsten av ikke vil være forsvarlig. Til tross for at flertallet ønsker en fraværsgrense fra 2015-2016, støtter Utdanningsdirektoratet derfor de instansene som mener det er for tidlig å innføre en grense fra 2015-2016. Dette kommer både av hensyn til informasjon, likhet rundt om i landet og rettsikkerheten og forutberegneligheten til elevene.

14. Øvrige merknader

FUG viser til at det er et omfattende problem med lærerløse timer i videregående opplæring og at for mange elever mangler lærelyst.

Wang viser til 20-dagersregelen i økonomiforskriften til privatskoleloven § 13. De mener at Utdanningsdirektoratet bør se på denne paragrafen i forlengelsen av høringen, da det vil være vanskelig å håndheve både en 20-dagersregel og en fraværsgrense separat. Det påpeker også **Blå Kors**, som viser til at de er uenig i økonomiforskriftens grense, da den er urettferdig for de private skole og elevene.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Utdanningsdirektoratet er enig i at lærerløse timer er et problem, men verken det eller manglende lærelyst kan forskriftsendringer i seg selv hjelpe på. Ledelsen ved den enkelte skole må selv utøve sitt arbeidsgiveransvar ovenfor ansatte. Det er ellers viktig med et større fokus på læringsmiljø og motivasjon på skolene, som kan bidra til å styrke elevenes lærelyst.

Til innspillene fra **Wang** og **Blå Kors** viser vi til Prop. 84 L (2014/2015) der departementet foreslår at endringer i økonomiforskriften knyttet til «20-dagersregelen» vil bli sendt på ordinær høring.

15. Oppsummering

Kort oppsummert er det mange av spørsmålene som det er stor uenighet om. Det gjør det vanskelig å falle ned på en klar konklusjon etter denne høringen.

Det er uenighet om det bør innføres en fraværsgrense eller ikke. Selv om et flertall av de totale høringsinstansene ønsker en fraværsgrense, mener flere store og vektige instanser at en fraværsgrense ikke bør innføres.

Det er også uenighet når det gjelder hvilken modell som bør innføres, men et lite flertall av de som har uttalt seg ønsker modell 1 med unntak for helsegrunner, fremfor modell 2 som er basert på skjønn. Det er også flere store instanser som ønsker modell 1 enn modell 2. Et flertall av høringsinstansene som vil ha modell 1 eller modell 2 ønsker en fraværsgrense på 15 prosent, fremfor 10 prosent. Svært få ønsker modell 3 med en grense på 5 prosent. Et knapt flertall ønsker at andre grunner enn dokumenterte helsegrunner bør kunne unntas fra modell 1. Til tross for at mange ønsker modell 1, der det vises til dokumentert fravær, er det et flertall som vil at egenmelding må kunne benyttes.

Det er et stort flertall for at det ikke bør innføres en lokal grense, og at grensen bør gjelde for hele landet. Det er også et flertall for at det ikke bør være ulike grenser i små og store fag, og for at de som har høy kompetanse i faget ikke bør få unntak fra en fraværsgrense. Mange ønsker en bestemmelse om forhåndsvarsel, dersom det innføres en fraværsgrense.

De fleste instansene ønsker at det innføres en oppfølgingsplikt for å sikre at skolene følger opp fravær. De som ønsker en fraværsgrense vil stort sett både ha en oppfølgingsplikt og en fraværsgrense.

Et flertall av høringsinstansene mener at reglene kan innføres fra 2015-2016, men mange gir et forbehold om at det informeres godt før reglene kommer. Et flertall av instansene som skal formidle ev. regelendringer er motstandere av innføring fra denne høsten.

16. Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet er enig i at det er viktig å gjøre noe med problemene med oppmøte, fravær og frafall man ser i skolen. Det er imidlertid et stort sprik i tilbakemeldingene fra høringsinstansene når det gjelder innføring av fraværsgrenser. Et flertall av dem som har svart ønsker seg en fraværsgrense, men de er ikke enige med hverandre om hva en slik grense bør inneholde, eller hvilken modell som bør velges. En del store organisasjoner og sentrale offentlige instanser ønsker ikke en fraværsgrense og tror en fraværsgrense vil være mer til hinder enn til hjelp for problemene en slik grense er ment å løse. Uansett konklusjon på spørsmålet om fraværsgrenser bør innføres eller ikke, vil man altså møte en del uenighet.

Oppfølging

Det er stor enighet blant høringsinstansene om innføring av en plikt til å følge opp fravær hos elever i alle skoler. En slik oppfølgingsplikt skal føre til at skolen følger nærmere opp elever, forebygger og finner årsakene til at elevene har vært fraværende. Dette er et ansvar som må ligge på skolen som helhet, og ikke på rådgiver eller enkeltlærere. Skolene bør utarbeide et velfungerende system for den daglige og individuelle oppfølgingen. Mange viser til at de allerede har et system for oppfølging av fravær, men flere viser likevel til at en forskriftsfesting av en oppfølgingsplikt vil kunne minske fraværet ytterligere.

Utdanningsdirektoratet støtter instansene i at en slik plikt til oppfølging bør forskriftsfestes. Som vist til i høringsnotatet viser også forskning at fokus på elevenes motivasjon, nærvær og oppfølging kan spille inn når man skal motvirke fravær.

I høringsnotatet ble det foreslått at en oppfølgingsplikt skulle fastsettes i kapittel 22, med henvisning fra § 3-3, og med opplæringsloven § 9-2 første ledd som hjemmelsgrunnlag. Vi ber departementet om å ta stilling til om det vil være mer hensiktsmessig å plassere en eventuell oppfølgingsplikt i et annet kapittel, både for å understreke at dette er en plikt for skolen og for å synliggjøre viktigheten av en slik bestemmelse. Forslaget om en oppfølgingsplikt bør også sees i lys av Djupedal-utvalgets utredning (NOU 2015:2), og deres forslag om at kapittel 22 skal revideres for å få et mer forebyggende perspektiv på den sosialpedagogiske rådgivningen, og styrke denne ressursen i skolen.

Modell for fraværsgrense

Dersom det innføres en fraværsgrense, foreslår vi modell 1 med 15 prosent grense. Som i forslaget som ble sendt på høring foreslår vi at alt fravær i utgangspunktet skal telle likt. Når grensen er oversteget, kreves det at unntakene er oppfylt og dokumentert dersom elevene skal kunne få karakter. Vi foreslår at denne modellen skal åpne for de samme unntakene som følger av forskriften § 3-47, og ikke kun unntak av helsegrunner (som i det opprinnelige

forslaget). Det innebærer at elevene fortsatt skal kunne få karakter i fag dersom de kan dokumentere at fravær utover fraværsgrensen kommer av helse- og velferdsgrunner, arbeid som tillitsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte eller representasjon i arrangement på nasjonalt og internasjonalt nivå. Vi foreslår også en endring fra det opprinnelige forslaget til ordlyd i bestemmelsen, slik at det ikke settes et krav om dokumentering av mesteparten av det totale fraværet dersom en fraværsgrense er overskredet. Det opprinnelige forslaget ville ført med seg en større belastning på helsesektoren og vært vanskeligere og mer omfattende å følge opp og administrere på skolene. Når svarene ses i sammenheng, virker et slikt forslag å være i tråd med synet til flertallet av høringsinstansene.

Etter vårt syn er det med en slik modell ikke nødvendigvis noen motsetning mellom ønsket om at fravær skal dokumenteres (etter modell 1) og ønsket om bruk av egenmelding. Med en slik grense vil elever eller foreldre melde fra om fravær (under 15 prosent), men elevene vil i lys av skolens oppfølgingsplikt, regler om føring av fravær og regler for fravær i ordensreglementet, ikke fritt kunne spekulere i fravær. Vi mener det er viktig at en fraværsgrense kommer i tillegg til en oppfølgingsplikt, som nevnt over. Dette vil trolig medføre at svært få elever kommer i nærheten av en fraværsgrense. Vi understreker at selv om årsaken til fraværet er legitim, f.eks. fravær av helsegrunner, må læreren fortsatt må ha tilstrekkelig vurderingsgrunnlag for å sette karakter.

Forsøk med fraværsgrense

Utdanningsdirektoratet mener at den store uenigheten og det store spennet i argumentasjon i denne høringen understreker den faglige usikkerheten som er knyttet til å innføre en sentralt gitt fraværsgrense nå. Det underbygges også av manglende forskning på området. Vi mener derfor at det bør innføres et forsøk som går over tre år med tett evaluering. Utdanningsforbundet har også foreslått et slikt forsøk.

Med et forsøk kan både de som er positive og de som er negative få muligheten til å se virkningene av en fraværsgrense. I tillegg innebærer det at regelverket, som vil omfatte elever i alle videregående skoler, ikke blir endret før vi har bedre oversikt over hvordan en fraværsgrense vil virke i praksis.

Et forsøk vil kunne gi svar både på kort og litt lengre sikt. På kort sikt vil man kanskje kunne se noen endringer i elevenes oppmøte. I tillegg vil vi kunne få erfaring med hva det vil kreve av skoler og lærere å følge opp en fraværsgrense, både faglig og administrativt. På lengre sikt vil det være viktig å undersøke hvordan en fraværsgrense slår ut for ulike grupper, bl.a. de som skulker og de som sliter med høyt fravær av andre årsaker. I tillegg vil det være sentralt å følge med på om en fraværsgrense vil påvirke frafallstallene. I et slikt forsøk må vi også se hen til andre endringer i regelverket, bl.a. virkningen av en plikt til fraværsoppfølging. For å kunne se virkninger av en fraværsgrense både på kort og litt lengre sikt, mener vi at et forsøk bør vare i minst tre år.

Et eventuelt forsøk kan gjennomføres med en søknadsprosedyre for fylkeskommuner som ønsker å prøve ut en fraværsgrense, der en gruppe av skoler i fylkeskommunene som melder seg får delta (forsøksgruppe), og en

gruppe ikke får delta (kontrollgruppe). Forsøket kan ikke avhenge av samtykke fra enkeltelever. Vi foreslår at det lyses ut et forskningsoppdrag over tre år. Departement og direktorat bør i samarbeid med et utvalgt forskningsmiljø skissere en nærmere modell for forsøket. Vi mener at et godt forsøksdesign og tett oppfølging fra forskere, vil kunne gi verdifull kunnskap om innføring av fraværsgrenser som vil være til god hjelp når fraværsgrenser eventuelt skal innføres i alle videregående skoler.

En ulempe ved et eventuelt forsøk er at man vil kunne risikere at en elev i et fylke som prøver ut en fraværsgrense ikke får karakter, mens en elev med tilsvarende fravær i et annet fylke fortsatt får karakter. På den annen side vil man kunne få viktig informasjon i et slikt forsøk, som kan gi en god nasjonal ordning senere. Det er dessuten sentralt at også en forsøksordning ses i sammenheng med en oppfølgingsplikt, slik at fravær hos elever som prøver ut en fraværsgrense følges opp tidlig.

Innføring

Uansett om det velges å innføre en fraværsgrense med eller uten forutgående forsøk, er det viktig at det gis god informasjon og veiledning. Dette skal sikre en tilfredsstillende implementering, herunder lik forståelse og praksis mellom fylkene og innad i fylkene. Lik praksis forutsetter også at tilfredsstillende administrative systemer er på plass på skolene. Selv om fylkeskommunene i dag har systemer for føring av fravær, må disse systemene tilpasses nye regler knyttet til en fraværsgrense i hvert enkelt fag og ev. unntak. Fylkeskommunene, skolene og lærerne må ha en klar forståelse av reglene og hvordan de skal følges opp ved skolestart, og elevene må ha fått god informasjon om hva de må forholde seg til. At slike forhåndsregler er tatt er spesielt viktig for elevenes forutberegnelighet og rettsikkerhet. Direktoratets erfaring er at dette blir svært vanskelig å få til dersom nye regler trer i kraft i skolens sommerferie.

Ved innføring av en fraværsgrense foreslår vi at reglene vedtas så fort de er klare (f.eks. i august 2015), men at de ikke trer i kraft før fra skoleåret 2016-2017. I perioden mellom vedtak og ikrafttreden av reglene vil skoleeierne og skolene kunne arbeide for å sikre at en fraværsgrense vil fungere administrativt og rette ev. mangler, slik at det legges til rette for en god implementering. Ved ikrafttredelse fra skoleåret 2016-2017 vil Utdanningsdirektorat, fylkesmenn og fylkeskommuner ha tid nok til å informere og veilede, og skoler, lærere og elever vil ha tid til å sette seg tilstrekkelig inn i det nye regelverket og ta i bruk egnede systemer.

Det vil også være utfordrende å få til et forsøk allerede fra skoleåret 2015-2016. Det er viktig at det er nok tid til at fylkeskommunene rekker å søke og bli plukket ut, at lærere og elever får god informasjon om hva det vil si å delta i en slik utprøving, og at en evaluering med et forskningsmiljø blir satt i gang.

Et oppfølgingssystem vil også kunne medføre noe arbeid, særlig for de skolene som ikke har dette i dag. På den annen side er dette en ordning som ikke vil være direkte inngripende for elevene på samme måte som en fraværsgrense, hvor konsekvensen i ytterste fall er tap av standpunkt karakter. Et oppfølgingssystem kan bygges opp over tid. Det vil også være lettere å

informere om, særlig med tanke på at mange skoler allerede driver med en slik oppfølging. En oppfølgingsplikt krever at skolen organiserer hvordan de best skal følge opp fravær, men det krever ikke en lik forståelse og praktisering av et komplekst regelverk eller utvikling/endring av et elektronisk system for fraværsføring. Det er dessuten stor støtte blant høringsinstansene til å innføre en oppfølgingsplikt. Slikt sett mener Utdanningsdirektoratet at det vil være mulig å innføre en slik plikt fra skoleåret 2015-2016, dersom departementet ønsker det.

Forhåndsvarsel

Når det gjelder forhåndsvarsel når en fraværsgrense nærmer seg overskredet, er det et ganske klart flertall for det blant høringsinstansene. Hva høringsinstansene legger i et slikt ønske er mer uklart. Noen høringsinstanser ønsker en eksakt grense for varsel hvis en fraværsgrense nærmer seg, mens andre viser til dagens bestemmelse. Vi ber departementet om å ta stilling til om det kun bør gjøres små modifikasjoner i § 3-7, som i forslaget til forskriftstekst under, eller om det bør innføres en egen varslingsgrense ved 10 prosent fravær, som i forslaget oversendt departementet i november. Det må etter dagens regelverk uansett varsles, så de administrative konsekvensene vil ikke variere mye med hvilket forslag som vedtas. En fastsatt grense sikrer at varsel blir gitt i god tid, på den annen side vil en mer detaljert varslingsregel kunne føre med seg mer byråkrati. Dersom samme varslingsregel skal gjelde uavhengig av grunnen for at karakter ikke settes, jf. forslaget under, ber vi departementet om å ta stilling til om det også bør gjøres en endring i § 3-7 tredje ledd. Det bør komme frem at et varsel ikke bare skal gi eleven mulighet til å skaffe grunnlag for karakter, men også varsle eleven før han eller hun når en ev. fraværsgrense.

Dersom karakter ikke kan gis pga. en fraværsgrense, må det fattes enkeltvedtak. Ved manglende vurderingsgrunnlag kommer det frem av forskriftens § 3-18 sjette ledd at rektor skal fatte enkeltvedtaket om at karakter ikke kan gis. Vi foreslår en mer generell bestemmelse i § 3-18, der det vises til at rektor har ansvaret for å fatte enkeltvedtak om ikke å gi karakter i fag. På denne måten presiseres det at rektor også har ansvaret til å fatte enkeltvedtak dersom standpunkt-karakter ikke gis fordi en fraværsgrense er overskredet. Dette er foreslått tatt inn i vedlegg 1, som viser endringer i forskriften.

Vurderingsgrunnlag

Utdanningsdirektoratet har merket seg at mange høringsinstanser gjennom hele høringen blander sammen en fraværsgrense med om det foreligger faglig vurderingsgrunnlag. At mange blander sammen dette, kan komme av at begge disse vil innebære at det føres IV (ikke vurderingsgrunnlag) i feltet for standpunkt-karakter på vitnemål/kompetansebevis. En elev kan overtre en fraværsgrense selv om læreren har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Vi foreslår derfor at det skal opprettes et eget vurderingsuttrykk som viser til at fraværsgrensen er overtrådt. Dette kan gjøres i våre retningslinjer for føring av vitnemål og kompetansebevis. Et slikt eget vurderingsuttrykk kan bidra til at en overtrådt fraværsgrense og manglende vurderingsgrunnlag ikke blandes ytterligere sammen. På den annen side vil et slikt tillegg kunne komplisere føring av vitnemål og kompetansebevis ytterligere.

Oppmøteplikt

Mange instanser mener at lærere og skoler bør ha sterkere midler enn i dag for å få ned fravær hos elevene. Samtidig er mange andre bekymret for urimelige konsekvenser av en fraværsgrense og for at flere og flere skal falle utenfor. Dette er viktige hensyn, som ikke nødvendigvis må være motsetninger. I tillegg til å gi skolene en plikt til å ha et system som følger opp hver enkelt elev, mener vi at det er viktig å understreke elevenes oppmøteplikt enda tydeligere enn i dag. Dette kan gjøres på flere måter, bl.a. i ordlyden i § 3-3. Vi ber departementet om å se på denne problemstillingen i lys av oppsummeringen av forslagene på høringen om sammenhengen mellom undervisvurdering og standpunktkarakter.

Administrasjon og økonomi

Avslutningsvis gjør vi oppmerksom på at innføring av en fraværsgrense, og muligens også økt oppfølging av fravær, vil føre med seg behov for noe ekstra ressurser og vil kunne ha konsekvenser både for administrasjon og økonomi. Skolene og elevene må forholde seg til både reglene for en fraværsgrense, reglene for føring av fravær på vitnemål/kompetansebevis og reglene om at det skal foreligge tilstrekkelig grunnlaget for vurdering i fag. Private skoler har i tillegg regler om føring av fravær knyttet til tilskudd, jf. økonomiforskriften. Skolens systemer og skolens ansatte må ta hensyn til dette. Dette har altså potensial til å bli en ny «tidstyv». På den annen side vil slike tiltak, om de innføres på godt faglig grunnlag og i sammenheng med andre tiltak, trolig kunne bidra til større oppmøte og mindre skulk.

17. Forslag til forskriftstekst

Forslag til endringer i forskrift til opplæringsloven

Forskrift til opplæringsloven § 3-3 tredje ledd foreslås å lyde:

Eleven, lærlingen og lærekandidaten skal møte fram og delta aktivt i opplæringa slik at læreren og instruktøren får grunnlag til å vurdere eleven, lærlingen og lærekandidaten sin kompetanse i faget. *Stort fråvær eller andre særlege grunnar kan føre til at læraren ikkje har tilstrekkeleg grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter. Skolen skal følgje opp fråværet til elevane, jf. § 22-2.*

Merknader til endringsforslaget

Forslaget tilsvarer i stor grad dagens bestemmelse, med unntak av siste punktum. For forslaget om å fjerne kravet om at læreren må legge til rette for å få tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, se høringsnotatet om sammenhengen mellom undervis- og sluttvurdering, jf. vedlegg 2.

I tredje ledd er det foreslått tatt inn et nytt tredje punktum en henvisning til bestemmelsen i § 22-2 om skolens ansvar for å følge opp elevfravær. Se nærmere om forslag til endring i kap. 22 under.

Forskrift til opplæringsloven § 22-1 tredje ledd foreslås å lyde:

Rådgivinga skal medverke til å utjamne sosial ulikskap, *førebyggje fråvær* og fråfall, og integrere etniske minoritetar. For at rådgivinga skal bli best mogleg for eleven, skal skolen ha eit heilskapleg perspektiv på eleven og sjå den sosialpedagogiske rådgivinga og utdannings- og yrkesrådgivinga i samanheng.

Merknader til endringsforslag

Utdanningsdirektoratet foreslår at det i § 22-1 presiseres at rådgivningen skal medvirke til å forebygge fravær generelt, i tillegg til frafall. Dette må ses i sammenheng med neste punktum i bestemmelsen, som viser til at det er viktig å ha et helhetlig perspektiv på rådgivningen.

Forskrift til opplæringsloven § 22-2 nytt andre ledd foreslås å lyde:

Skolen skal følgje opp fråværet til elevane, og dersom årsaka til fråværet tilseier det, setje i verk tiltak som kan førebyggje fråvær frå opplæringa.

Merknader til endringsforslag

Fravær fra opplæringen kan være et tegn på at den enkelte eleven ikke finner seg til rette i opplæringen eller på skolen, jf. formålet med den sosialpedagogiske rådgivningen i § 22-2 første ledd. Vi foreslår å ta inn et nytt andre ledd om at skolen som organisasjon skal ha et ansvar for å følge opp elevens fravær på generell basis. Dette gjelder for alle skoler, både Grunnskoler og videregående skoler. Dette er ikke et ansvar som skal ligge på rådgiver alene. Elever skal ikke være fraværende fra opplæringen uten at skolen viser det oppmerksomhet. Videre skal skolen, dersom fraværsårsaken tilsier videre oppfølging, sette inn øvrige tiltak. Det er ikke alle fraværsårsaker som vil tilsa at øvrige tiltak skal settes inn, f.eks. kortere sykdomsfravær. Hvilke tiltak som kan være aktuelle vil også avhenge av hva fraværet kommer av, og hvor omfattende elevens problemer er. I noen tilfeller vil det være aktuelt å trekke inn ressurser utenfra skolen i dette arbeidet.

Subsidiært foreslår vi at forskrift til opplæringsloven § 3-3 fjerde ledd skal lyde:

Elevar i vidaregåande opplæring som har over 15 prosent fråvær i eit fag, skal normalt ikkje få halvårskaraktar eller standpunktkaraktar i faget. Om elevane skal få karakter, må dei dokumentere at fråværet over 15 prosent kjem av årsaker ramsa opp i § 3-47 femte ledd bokstav a til f. Elevar vil heller ikkje få karakter dersom læraren ikkje har grunnlag til å vurdere deira kompetanse i faget.

Merknader til endringsforslag

Regelen om en fraværsgrense foreslås tatt inn i et nytt fjerde ledd. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget om oppfølgingsplikt, og forslaget om å fjerne kravet om at læreren må legge til rette for å få tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, se høringsnotatet om sammenhengen mellom underveis- og sluttvurdering. Regelen om en fraværsgrense innebærer at elever normalt ikke vil få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter ved mer enn 15 prosent fravær fra timene i faget. Alt fravær fra faget likestilles. Det påpekes at

fraværsprosenten skal regnes ut med utgangspunkt i årstimetallet elevene har rett på i faget etter fag- og timefordelingen. Vurderingen skal gjelde både for halvårsvurdering med karakter og standpunktkarakter. Det vil si at fraværet også må vurderes opp mot timeantallet som er satt opp hvert halvår. At læreren «normalt» ikke vil gi eleven halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter betyr at dette er utgangspunktet, men at det kan gjøres unntak der dette er rimelig på grunn av fagdager, skoleturer, etc.

I fjerde ledd andre punktum fremgår det at dersom det kan dokumenteres at fraværet kommer av en av grunnene som er oppramset i § 3-47 femte ledd bokstav a til f, skal eleven få vurdering selv om fraværsgrensen er overskredet, forutsatt at læreren har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Av tredje punktum står det at dersom læreren ikke har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, kan læreren på samme måte som i dag, vurdere om det er mulig å skaffe seg slikt grunnlag. Elever kan ikke få karakter om læreren ikke har grunnlag til å sette karakter opp mot kompetansemålene i faget.

Forskrift til opplæringsloven § 3-7 første ledd foreslås å lyde:

Eleven og foreldre skal varslast skriftleg dersom det er tvil om eleven kan få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i *eitt eller flere fag*.

Merknader til endringsforslag

Etter gjeldende regelverk må skolen varsle eleven og foreldrene dersom det er tvil om at eleven kan få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i fag. Regelen om varsling foreslås videreført, men siste del av setningen tas ut. Regelen foreslås også å gjelde tilfellene der årsaken til at det er tvil om eleven vil få vurdering med karakter er at det er risiko for at eleven vil overskride fraværsgrensen. Dersom skolen ikke sender ut varsel før fraværsgrensen er overskredet, må eleven kunne være noe mer fraværende i faget. Dette kommer av at hensikten med varselet er at eleven skal få mulighet til å begrense fraværet og få karakter i faget, jf. § 3-7 tredje ledd.

Vi påpeker at skolen i ordensreglementet kan ha fastsatt at f.eks. gjentatt fravær uten begrunnelse vil kunne føre til nedsatt karakter i enten orden eller oppførsel, jf. § 3-5. Eleven kan altså risikere å få varsel for at han/hun nærmer seg ikke å få karakter i fag pga. fraværet, samtidig som han eller hun kan ha fått varsel om mulighet for nedsatt karakter i orden eller oppførsel pga. fraværet.

Forslag til endringer i forskrift til privatskoleloven

Forskrift til privatskoleloven § 3-3 tredje ledd foreslås å lyde:

Eleven skal møte fram og delta aktivt i opplæringa slik at læreren får grunnlag til å vurdere eleven sin kompetanse i faget. Stort fråvær eller andre særlege grunnar kan føre til at læreren ikkje har tilstrekkeleg grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter. Skolen skal følgje opp fråværet til elevane, jf. § 7-2.

Merknader til endringsforslaget

Se merknader til det primære forslaget om endringer i forskrift til opplæringsloven § 3-3.

Forskrift til privatskoleloven § 7-1 tredje ledd foreslås å lyde:

Rådgivinga skal medverke til å utjamne sosial ulikskap, *førebyggje fråvær* og fråfall, og integrere etniske minoritetar. For at rådgivinga skal bli best mogleg for eleven, skal skolen ha eit heilskapleg perspektiv på eleven og sjå den sosialpedagogiske rådgivinga og utdannings- og yrkesrådgivinga i samanheng.

Merknader til endringsforslag

Se merknader til forslag om endringer i forskrift til opplæringsloven § 22-1.

Forskrift til privatskoleloven § 7-2 nytt andre ledd foreslås å lyde:

Skolen skal følgje opp fråværet til elevane, og dersom årsaka til fråværet tilseier det, setje i verk tiltak som kan førebyggje fråvær frå opplæringa.

Merknader til endringsforslag

Se merknader til forslag om endringer i forskrift til opplæringsloven § 22-2.

Subsidiært foreslår vi at forskrift til privatskoleloven § 3-3 fjerde ledd skal lyde:

Elevar i vidaregåande opplæring som har over 15 prosent fråvær i eit fag, skal normalt ikkje få halvårskaraktar eller standpunktkaraktar i faget. Om elevane skal få karakter må dei dokumentere at fråværet over 15 prosent kjem av årsakar ramsa opp i § 3-47 femte ledd bokstav a til f. Elevar vil heller ikkje få karakter om læraren ikkje har grunnlag til å vurdere deira kompetanse i faget.

Merknader til endringsforslag

Se merknader til subsidiært forslag om endringer i forskrift til opplæringsloven § 3-3.

Forskrift til privatskoleloven § 3-7 første ledd foreslås å lyde:

Eleven og foreldra skal varslast skriftleg dersom det er tvil om eleven kan få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i *eitt eller fleire fag*.

Merknader til endringsforslag

Se merknader til forslag om endringer i forskrift til opplæringsloven § 3-7.

Del 2: Oppsummering og anbefalinger etter høring om sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakterer

1. Innledning

Forslag til forskriftsendringer for å tydeliggjøre at underveisvurderingen har betydning for standpunktkarakteren har vært på høring. Vi foreslo blant annet en ny bestemmelse i forskrift til opplæringsloven og forskrift til privatskoleloven. Bestemmelsen skulle si klart at kompetanse eleven viser underveis i opplæringen er en del av den samlede vurderingen læreren gjør når standpunktkarakteren fastsettes. Høringsinstansene ble også bedt om å uttale seg om det i tillegg til de foreslåtte endringene bør forskriftsfestes at siste halvårskarakter skal utgjøre en bestemt andel av standpunktkarakteren. Høringsfristen gikk ut 27. april 2015.

2. Bakgrunn

Bakgrunnen for høringen var oppdragsbrev 18-14 fra Kunnskapsdepartementet.

I oppdraget ble vi bedt om å vurdere og foreslå endringer i regelverket som skal gjøre sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakteren tydeligere. Vårt forslag skulle ta hensyn til prinsippet om at elever skal ha mulighet til å forbedre kompetansen sin gjennom opplæringstiden i faget, men også til plikten eleven har i å delta i vurderingssituasjoner gjennom hele opplæringsperioden.

Formålet med en forskriftsendring er å motivere elever til jevn innsats hele året og minske arbeidsbyrden for lærere rett før de skal sette standpunktkarakterer.

Høringsinstansene ble totalt bedt om å svare på 13 ulike spørsmål. I det følgende oppsummerer vi høringsinstansenes svar og kommentarer på disse spørsmålene.

3. Høringsinstanser

Det er 256 høringsinstanser som har svart på dette høringsnotatet, av disse har 26 ingen merknader til høringen.

Ingen departementer eller direktorater har hatt merknader til notatet.

Det er **10 fylkesmenn** som har svart på dette notatet. Dette er **Fylkesmannen i Østfold, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i**

Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Telemark, Fylkesmannen i Vestfold og Fylkesmannen i Hedmark. I tillegg har samarbeid sør-vest region sendt inn et felles forslag på endring i den foreslåtte forskriftsteksten i ny § 3-16.

Det er **14 fylkeskommuner** som har uttalt seg. Dette er fylkeskommunene i **Akershus, Buskerud, Møre- og Romsdal, Nordland, Hedmark, Telemark, Vestfold, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane, Rogaland, Østfold, Vest-Agder og Oppland.**

11 kommuner har uttalt seg. Disse er **Oslo, Bergen, Bærum, Hamar, Nannestad, Harstad, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Tromsø og Trondheim.** I tillegg har **Oppvekst og utdanning i HAFS** levert høringsuttalelse. Dette er et regionalt samarbeid om oppvekst og utdanning i Sogn og Fjordane (Hyllestad kommune, Askvoll kommune, Fjaler kommune, Solund kommune, Gulen kommune og Høyanger kommune).

Organisasjoner som har uttalt seg er **Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet, LO, NHO, KS, Norsk Lektorlag, Skolelederforbundet, Steinerskoleforbundet, Skolenes landsforbund, Tekna, Noregs mållag og Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa.** Ellers har **Barneombudet, Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring** uttalt seg.

Universitetet i Bergen v/Institutt for pedagogikk har også levert høringsuttalelse.

Svært mange av de som har svart på høringen er enkeltlærere/lektorer og skoler. Det er kommet inn høringsuttalelser fra 75 offentlige eller private skoler (herunder også team, avdelinger m.m.), og videregående skoler er i overvekt. 85 av de som har uttalt seg oppgir at de svarer som lærer eller lektor. Foruten dette er det 9 stykker som oppgir at de svarer som privatpersoner.

4. Klarere regler om underveisvurderingens betydning for standpunktkarakterer

176 av 230 instanser (77 prosent) uttrykker at det er behov for en klargjøring i regelverket om sammenhengen mellom underveisvurderingen i fag og standpunktkarakterer. Fylkesmennene viser blant annet til erfaringer fra klagebehandling, tilsyn og øvrig kontakt med sektor som bekrefter behovet for en klargjøring. Flere instanser viser til usikkerhet knyttet til praktisering av gjeldende regelverk. Fylkeskommuner viser blant annet til at en klargjøring i regelverket kan bidra til å forenkle standpunktvurderingen, og tydeliggjøre at det ikke er bare slutten av opplæringen som betyr noe for standpunktkarakteren.

Instansene som har svart nei til dette spørsmålet (13 prosent), begrunner ofte svaret med at dagens regelverk er tydelig nok.

4.1 Klargjør forslaget til ny § 3-16 at lærere kan bruke informasjon fra underveisvurderingen i fastsettingen av standpunktkarakteren?

Det ble sendt på høring forslag til ny tekst i § 3-16 om sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakterer. Forslaget lød:

§ 3-16 Samanhengen mellom undervegsvurderinga og standpunktkarakteren i fag

Undervegsvurderinga skal fremme læring og gi eleven høve til å forbetre kompetansen sin gjennom opplæringstida i faget. Den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa er ein del av grunnlaget for vurderinga når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast, jf. §§ 3-3 og 3-18.

Høringsinstansenes syn

Et flertall av instansene (79 prosent) svarer ja på dette spørsmålet. 17 instanser (7 prosent) svarer nei og 13 instanser (6 prosent) svarer vet ikke. 19 instanser (8 prosent) har ikke besvart dette spørsmålet.

Høringsinstanser som har svart ja

Åtte av de ti fylkesmennene som har besvart spørsmålet mener den nye paragrafen er klargjørende. Dette er **Fylkesmannen i Hedmark, Hordaland, Oslo og Akershus, Vest-Agder, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Oppland og Telemark. Fylkesmannen i Hordaland** er positiv til forslaget, men ønsker å holde fast på formuleringen «fram til standpunktkarakteren vert fastsatt» og at den skal inngå i § 3-16. **Fylkesmannen i Oslo og Akershus** anbefaler en gjennomgang av klageforskriften (kapittel 5) som en konsekvens av de endringene som nå gjøres i kapittel 3.

Det er kommet inn et felles forslag fra fylkesmennene i **Sørvest-samarbeidet** på nytt ledd i § 3-16 (flyttet fra § 3-18, andre ledd): Standpunktkarakteren må baserast på eit breitt vurderingsgrunnlag som samla viser den kompetansen eleven har i faget jf. § 3-3. Eleven skal vere kjend med kva det blir lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter. Begrunnelsen deres for å flytte dette leddet fra § 3-18 er at da vil § 3-18 kunne rendyrkes som en bestemmelse som regulerer prosedyrene med å fastsette standpunktkarakter.

Ti av de tolv fylkeskommunene som har svart på spørsmålet er positive. Det er **Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark, Vest-Agder, Vestfold og Østfold fylkeskommune.**

Buskerud fylkeskommune skriver at paragrafen gjenspeiler det som er praksisen i dag. **Østfold fylkeskommune** skriver at den nye paragrafen poengterer det som allerede ligger i dagens forskrift, men tydeliggjør at underveisvurdering og sluttvurdering skal sees i lys av hverandre. Både **Nord-Trøndelag fylkeskommune** og **Vest-Agder fylkeskommune** påpeker at det er viktig at det fortsatt går klart frem at standpunktkarakter ikke skal utgjøre et karaktersnitt av prøver i løpet av året.

I tillegg har ti av elleve kommuner svart ja på dette spørsmålet. Det er **Bærum, Hamar, Harstad, Lillehammer, Moss, Nannestad, Nedre Eiker, Trondheim, Tromsø** og **Oslo**. **Oslo kommune** mener at forslag til ny paragraf er tydelig ut fra intensjon, men at det er ikke godt nok ivare tatt at elevens kompetanse skal vurderes opp mot de samlede kompetansemål i fag. Oslo kommune foreslår også å erstatte «gjennom opplæringstida» med «i løpet av opplæringstida». **Trondheim kommune** påpeker at elevene bør vite hvilke vurderinger som gjøres underveis som skal inngå i grunnlaget for standpunktkarakteren, jf. elevenes rett til å kunne prøve og feile underveis og prinsippene om god vurderingspraksis. Det er en fare for at sluttvurderingen i motsatt fall kan oppleves urettferdig og tilfeldig. De skriver videre at opplevelsen av å være i en konstant vurderingssituasjon som skal ende i en standpunktkarakter kan virke negativ på læringsmiljø og den enkeltes psykiske helse.

LO, Norsk lektorlag, Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet og **FUG** svarer ja på dette spørsmålet. **Utdanningsforbundet** skriver at en tydeliggjøring av regelverket vil gjøre det enklere for lærere å gjennomføre en relevant og rettferdig sluttvurdering, noe som også vil være med på å sikre elever like rettigheter. De mener at en mest mulig likeverdig opplæring og rettferdig vurdering best sikres ved å styrke lærernes vurderingskompetanse og skolenes vurderingskultur. De påpeker videre at endringene som foreslås i høringen ikke nødvendigvis vil sikre enhetlig praksis blant lærere, men et klarere regelverk vil være til god hjelp når lærerkollegier skal bygge opp vurderingskultur og tolkingsfelleskap. **Skolenes landsforbund** mener den nye paragrafen vil være godt egnet til å styrke «statusen» for det løpende undervisningsarbeidet og bidra til å forebygge ubegrunnet fravær. **FUG** er positive til paragrafen, men uttrykker bekymring for at paragrafen kan mistolkes. De viser til at dagens regelverk ofte blir misbrukt ved at tallkarakterer fra underveisvurderingen inngår som en del av standpunktkarakteren, uavhengig av om eleven har utviklet kompetansen sin på et senere tidspunkt. FUG frykter en større fare for denne type mistolkning av regelverket med den nye paragrafen.

Det er 66 av 85 lærere/lektorer og 66 av 75 skoler som svarer positivt på dette spørsmålet.

Høringsinstanser som har svart nei

Disse fylkesmennene, fylkeskommunene og kommunene er uenige at den nye paragrafen er klargjørende: **Fylkesmannen i Vestfold, Fylkesmannen i Østfold, Akershus fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, Bergen kommune** og **Oppvekst og utdanning i HAFS** (regionalt samarbeid mellom seks kommuner i Sogn og Fjordane). I tillegg har **Elevorganisasjonen, Steinerskoleforbundet** og **Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa** svart nei.

Fylkesmannen i Vestfold mener at forslaget til ny § 3-16 er problematisk fordi den kobler sammen to former for vurdering som tjener ulike hensyn og som derfor bør holdes fra hverandre. **Fylkesmannen i Østfold** mener at paragrafen ikke er tydeliggjørende, og viser til at det er viktig at «standpunktkarakteren skal settes utfra et bredt vurderingsgrunnlag som samlet viser elevens kompetanse ved avslutningen av faget» i § 3-18. **Akershus fylkeskommune** mener formuleringen «..er ein del av grunnlaget..» andre punktum i § 3-16 er uklar, og at det må tydeliggjøres at det er sluttkompetansen til eleven som skal vektlegges i standpunktkarakteren. **Nordland fylkeskommune** og **Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringen** mener at den nye paragrafen kan misforstås og legitimere at standpunktkarakter baseres på en gjennomsnittsberegning av prøver underveis i opplæringen. **Nordland fylkeskommune** foreslår å modifisere ordlyden til: Den kompetanse eleven har vist undervegs i opplæringa kan vere ein del av grunnlaget for vurderinga når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast jf. §§ 3-3 og 3-18.

Elevorganisasjonen er uenig i forslaget til formulering i ny § 3-16, siste ledd. De ønsker følgende forskriftstekst: Når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast, er den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa, ein del av den samla vurderinga, jf. §§ 3-3 og 3-18. De mener denne formuleringen i større grad konkretiserer at kompetansen en elev viser underveis skal telle med, men ikke «sette» grunnlaget for en standpunktkarakter. De mener det nåværende forslag står i motsetning til paragrafens første ledd, og vil kunne bidra til å svekke grunnprinsippet om å prøve og feile.

Institutt for pedagogikk (Universitetet i Bergen) er uenig i forslag til ny paragraf, og mener at det er forskningsmessig grunnlag for å si at den formative vurderingen blir skadelidende når både formativ og summativ vurdering skjer samtidig.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Et klart flertall av instansene mener at ny § 3-16 klargjør at lærere kan bruke informasjon fra underveisvurderingen i fastsettingen av standpunktkarakteren.

Flere høringsinstanser uttrykker at paragrafen ikke må kunne forstås som at standpunktvurdering kan baseres på en gjennomsnittsberegning av prøver underveis i opplæringen. Vi mener dette allerede er presisert i merknadsteksten til paragrafen, med følgende formulering: «Det understrekes at en standpunkt karakter ikke skal være et matematisk gjennomsnitt av karakterer gitt i løpet av opplæringstiden.»

Vi merker oss at flere instanser har kommentert at det er viktig å ivareta en læringskultur der prøving og feiling er en del av elevenes læring. Vi viser til at dette er omtalt i merknaden til paragrafen, der det står at elevene skal ha mulighet til å prøve og feile underveis i opplæringen.

Når det gjelder forslaget fra fylkesmennene i Sør-Vest samarbeidet mener vi at (dette) innspillet bør vurderes i forbindelse med et ev. nytt oppdrag knyttet til revisjon av kapittel 3, kfr. tilbakemelding fra departementet i brev datert 20.02.2015.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at ny § 3-16 gjøres gjeldende, i tråd med forslaget i høringen.

På bakgrunn av tilbakemeldingene i høringen, mener vi at det er behov for å tydeliggjøre at elever skal kunne prøve og feile underveis uten at det får negative konsekvenser for standpunkt karakteren. Vi foreslår derfor at merknaden til ny paragraf 3-16 suppleres med følgende (i kursiv): «Eleven skal ha mulighet til å prøve og feile underveis i opplæringen *uten at dette skal få negative konsekvenser for standpunkt karakteren. Dersom eleven viser måloppnåelse og kompetanse tidlig i opplæringen, kan denne kunnskapen inngå ved fastsettelsen av standpunkt karakteren.*»

4.2 Vil de foreslåtte endringene kunne bidra positivt til elevenes jevne innsats gjennom året?

Høringsinstansenes syn

Et flertall (68 prosent) av instansene svarer ja på dette spørsmålet. 17 instanser (7 prosent) svarer nei og 36 instanser (15 prosent) svarer vet ikke. 22 instanser (10 prosent) har ikke svart på dette spørsmålet.

Høringsinstanser som har svart ja

Seks av de ni fylkesmennene som har svart på spørsmålet er positive. Det er **Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Sør-**

Trøndelag og Fylkesmannen i Oppland. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag mener forskriftsendringene kan bidra til elevenes jevne innsats, dersom forskriftsteksten utdypes i en veileder eller rundskriv. **Fylkesmannen i Oppland** skriver at dersom elevene er klar over at all innsats gjennom året vil ha betydning for standpunktkarakteren, så vil dette kunne bidra til en jevnere innsats gjennom hele året fra elevens side.

Blant fylkeskommunene som har svar på spørsmålet, er det ni av ti som har svart positivt. Det er **Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark, Vestfold og Akershus. Nord-Trøndelag fylkeskommune** mener at det tydeliggjøres for elevene at det de presteres faglig gjennom året har betydning for utviklingen av deres sluttkompetanse i faget. Både **Oppland og Telemark fylkeskommune** kommenterer at dagens bestemmelse kan oppfattes av elever som det er slutten av opplæringen som er avgjørende for standpunktkarakteren. **Møre og Romsdal fylkeskommune** mener at de foreslåtte endringene vil kunne bidra positivt til elevenes jevne innsats gjennom året, men at en klargjøring av regelverket alene ikke vil gi noen effekt. De påpeker at det i tillegg må jobbes godt med dette i praksis.

Følgende kommuner har svart ja på dette spørsmålet: **Bærum kommune, Hamar kommune, Harstad kommune, Lillehammer kommune, Moss kommune, Trondheim kommune, Tromsø kommune og Oslo kommune.** Både **Trondheim kommune** og **Bærum kommune** peker på at dette forutsetter det er fokus på vurdering av faglig progresjon og utvikling av elevens kompetanse underveis.

Av organisasjonene har **Norsk Lektorlag** og **Tekna** svart positivt på spørsmålet. I tillegg mener et stort flertall av lærere/lektorer (61 av 83) og skoler (57 av 71) at de foreslåtte endringene vil kunne bidra positivt til elevenes jevne innsats gjennom året.

Høringsinstanser som er usikre

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Telemark, Nordland fylkeskommune, KS, NHO, Utdanningsforbundet og **Steinerskoleforbundet** er usikre på om endringene i forskriften vil bidra positivt til elevenes jevne innsats. **Fylkesmannen i Oslo og Akershus** mener at endringene i seg selv ikke vil være et avgjørende bidrag til at elevens innsats endres. De skriver imidlertid at den foreslåtte endringen vil gjøre det mer synlig for både lærere, foreldre og elever at den kunnskapen elevene viser underveis i opplæringen har betydning for standpunktkarakteren. **Utdanningsforbundet** synes det er vanskelig å gi et entydig svar på om elevene vil bli motivert til jevn innsats av de foreslåtte endringene i vurderingsforskriften. De mener at spørsmålet forutsetter at det er en sammenheng mellom at elevenes motivasjon automatisk vil øke, fordi det vil bli tydeligere at prestasjoner underveis i

opplæringen vil kunne gi utslag på standpunktkarakteren. De påpeker at i all vurdering som gjøres underveis i opplæringen, er det avgjørende med et godt læringsmiljø, der elevene kan føle seg trygge på at hensikten med den vurderingen de får underveis er å hjelpe dem til forbedre seg.

Utdanningsforbundet understreker at det er viktig at regelverket for vurdering må støtte opp under en læringskultur der det er rom for å spørre om hjelp og der det er greit å si noe feil. De påpeker at det er opp til læreren å kommunisere til eleven hva som skal «telle» på standpunktkarakteren. **Nordland fylkeskommune** skriver at ikke alt kan reguleres gjennom forskrifter, og at lærere og skoler må finne andre metoder enn regelverk for å få elevene til å arbeide gjennom hele skoleåret. De skriver videre at det kan bidra til at noen elever yter en jevnere innsats, men ikke hele elevgruppen.

Høringsinstanser som har svart nei

Av de større høringsinstansen svarer følgende negativt på dette spørsmålet: **Fylkesmannen i Østfold, Bergen kommune, Oppvekst og utdanning i HAFS, Elevorganisasjonen og FUG. Fylkesmannen i Østfold** viser til at det er skolenes lokale læreplaner i faget, lærernes valg av arbeids- og undervisningsformer og underveisvurdering som har betydning.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Svarene på dette spørsmålet skal bekrefte eller avkrefte om foreslåtte endringene i det forrige spørsmålet er et steg i riktig retning ut fra hva som var intensjonen med endringsforslaget.

Et flertall av instansene uttrykker at de foreslåtte endringene vil kunne bidra positivt til elevenes jevne innsats gjennom året. Flere trekker frem at endringene signaliserer at det ikke bare er innsatsen på slutten av året som er avgjørende for sluttvurderingen. Flere av instanser er usikre på om endringer i regelverket i seg selv vil medføre endringer i elevenes innsats gjennom året. De påpeker at motivasjon og innsats først og fremst handler om det gode arbeidet som gjøres i samarbeidet og læringsdialogen mellom elever og lærere hver dag i praksis.

5. «Dei samla» i beskrivelsen av grunnlaget for vurdering i § 3-3

5.1 Bør «dei samla» tas ut av ordlyden i § 3-3 første ledd?

Høringsinstansenes syn

114 av 230 (50 prosent) av instansene svarte ja, 63 instanser (27 prosent) er uenig og 27 instanser (12 prosent) er usikre. 26 instanser (11 prosent) har ikke svart på spørsmålet.

Instanser som er enige i forslaget

Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og **Fylkesmannen i Østfold** mener at formuleringen kan tas ut av § 3-3. **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag** kommenterer at ordlyden i bestemmelsen, slik den er i dag, er uheldig med tanke på at bestemmelsen gjelder både underveis- og sluttvurdering. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** mener at denne endringen vil bidra til at fagets formål og hovedområder i læreplanen tillegges mer vekt. Disse inneholder viktig informasjon om kompetansen som samlet sett kreves i faget. **Fylkesmannen i Østfold** skriver at om «dei samla» tas ut av § 3-3 må dette utdypes og tydeliggjøres i § 3-18.

Seks av de ti fylkeskommuner som har svart på spørsmålet, er enige i forslaget. Det er **Akershus, Buskerud, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag** og **Vestfold fylkeskommune**. Både **Akershus fylkeskommune** og **Buskerud fylkeskommune** mener at formuleringen kan fjernes, ettersom dette er ivaretatt i § 3-18. **Akershus fylkeskommune** fremhever at det er viktig at endringen i § 3-3 ikke forstås som noen av kompetansemålene kan «velges bort», og at dette bør gå tydelig frem f.eks. i merknader til bestemmelsen. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** er enige i at formuleringen kan fjernes i § 3-3, men at det må fremgå et annet sted at sluttvurdering er på bakgrunn av de samla kompetansemålene.

Sju av elleve kommuner er også enig i forslaget. Disse er **Hamar kommune, Lillehammer kommune, Moss kommune, Nedre Eiker kommune, Trondheim kommune, Tromsø kommune** og **Oslo kommune**. **Oslo kommune** skriver at å fjerne formuleringen vil harmonere bedre med at vurderingen skal ta utgangspunkt i hva som kan forventes på tidspunktet, noe som er et viktig prinsipp for underveisvurderingen. De viser til erfaringer fra klagesaker. De mener at det er behov for å formuleres tydeligere i forskriften at det er de samlede kompetansemålene som er utgangspunkt for standpunktvurdering. **Moss** og **Lillehammer kommune** kommenterer at formuleringen «dei samla» har vært uklar og derfor kan fjernes. **Hamar kommune** viser til at formuleringen er knyttet til sluttvurderingen, og derfor kan tas ut i paragrafen.

Blant organisasjonene er **Utdanningsforbundet, LO, og Skolenes landsforbund** enig i forslaget. **Utdanningsforbundet** og **LO** mener at det fortsatt vil være tydelig at standpunktkarakterer i fag skal settes på et bredt grunnlag, basert på de samlede kompetansemålene i faget.

Et klart flertall (48 av 70) av de skolene som har svart på spørsmålet er enige i at formuleringen kan tas ut. Det er litt mindre oppslutning om dette fra lærerne/lektorene som har svart på spørsmålet, i underkant av halvparten (39 av 81) er enige i forslaget.

Instanser som er uenige i forslaget

Fire av de ni fylkesmennene som har svart på spørsmålet, er uenig i forslaget. Det er **Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Telemark og Fylkesmannen i Vest-Agder. Fylkesmannen i Oslo og Akershus** mener at om «dei samla kompetansemåla» blir tatt ut av § 3-3, vil kommunikasjonen om hvilke krav som ligger til grunn for et bredt vurderingsgrunnlag i § 3-18 bli mindre tydelig. De skriver at hvis dagens breddekrav til standpunktvurdering ikke skal endres, bør formuleringen opprettholdes. De påpeker at det er viktig at det både i lovteksten i den enkelte paragraf og i merknadene klart kommer fram hva som menes med et bredt vurderingsgrunnlag. De mener dette er avgjørende for å få til en likebehandling i blant annet klagebehandlingen. **Fylkesmannen i Hedmark** kommenterer at formuleringen må stå for å understreke at sluttvurderingen skal baseres på et bredt grunnlag, og ikke kun et utvalg kompetansemål.

Av de elleve fylkeskommunene som har svart på spørsmålet, er fire imot forslaget. Dette er **Nordland, Oppland, Telemark og Vest-Agder fylkeskommune. Vest-Agder fylkeskommune** ønsker at formuleringen beholdes når det gjelder sluttvurderingen. Fylkeskommunen mener at endringsforslaget kan føre til at lærerne i større grad presenterer faget fragmentert, og ikke legger vekt på å vise elevene helheten og sammenhengen i kompetansemålene. **Nordland fylkeskommune** fraråder å fjerne formuleringen, ettersom formuleringen har en klar pedagogisk betydning ovenfor lærere og også har en betydelig signaleffekt. De mener at det er av betydning at denne formuleringen står i en av de første og overgripende paragrafen i kapitlet, og dermed tydeliggjør at dette prinsippet også gjelder til standpunkt, eksamen, fag- og svenneprøven og halvårsvurderingen. **Oppland fylkeskommune** mener formuleringen bør beholdes, fordi en slik presisering understreker betydningen av å se alle kompetansemålene i sammenheng.

Bergen kommune, Bærum kommune og Oppvekst og utdanning i HAFS har også svart nei på dette spørsmålet. **Bergen kommune** mener at formuleringen er viktig som generell forståelse av kompetansemålenes rolle, og at formuleringen bør beholdes som en generell påpeking av at kompetansemål ikke kan velges vekk. **Oppvekst og utdanning i HAFS** mener at formuleringen bør opprettholdes fordi det er viktig at elevene også får tilbakemelding på de samlede kompetansemålene blant annet i halvårsvurderingen.

Norsk Lektorlag, Elevorganisasjonen, KS og FUG er også imot endringsforslaget. **Norsk lektorlag** mener formuleringen bør beholdes, fordi det gir faglærer grunnlag til å foreta et godt skjønn der helheten av elevens kompetanse vurderes. **Elevorganisasjonen** kommenterer at å fjerne "dei samla" gir uttrykk for at enkelte av kompetansemålene er viktigere enn andre. De mener at det også kan bli misforstått, slik at lærere selv velger hvilke kompetansemål som de ønsker å legge vekt på i sin vurdering. De påpeker at det

kan føre til et større fokus på de enkelte målene, og at læreren vil glemme å se på helheten.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Totalt sett er halvparten av høringsinstansene enige i endringsforslaget. Flere av instansene uttaler at det er uheldig at formuleringen «*dei samla*» gjelder både for underveisvurdering og sluttvurdering, når den først og fremst er rettet mot sluttvurdering.

Det fremgår av høringen at de større instansene er mer delte i synet på dette forslaget. Dette gjelder spesielt blant fylkesmennene, fylkeskommunene og organisasjonene. Det er også noe større oppslutning for forslaget blant skolene som har svart, enn blant lærerne.

Høringsuttalelsene viser at mange av de større instanser mener at formuleringen har stor innholdsmessig betydning, og at den understreker betydningen av å se alle kompetansemålene i sammenheng når det gjelder sluttvurdering. Det er imidlertid ulik oppfatning blant disse instansene hvorvidt dette er godt nok ivare tatt i føringene for fastsettelse av standpunkt i § 3-18, hvis formuleringen fjernes i § 3-3. Instansene som mener at dette allerede er godt nok ivare tatt i dagens regelverk, viser til «at standpunktkarakteren må baseres på et bredt vurderingsgrunnlag» i § 3-18.

Vi mener at høringen ikke gir et entydig svar på om «*dei samla*» bør fjernes fra § 3-3. Det er oppslutning om å fjerne formuleringen, samtidig som flere av fylkesmennene, skoleeierne og organisasjonene ønsker å beholde formuleringen knyttet til sluttvurderingen. Vi mener at klageinstansenes synspunkter bør tillegges ekstra vekt. Tatt i betraktning at det ikke er snakk om en realitetsendring, bør det veie tungt at en fjerning av formuleringen kan skape misforståelser og gi feil signal om hva som skal være grunnlag for standpunktkarakter.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Basert på uttalelsene fra høringsinstansene, anbefaler Utdanningsdirektoratet at «*dei samla*» strykes i første ledd, første punktum i § 3-3.

Vi foreslår at det legges til i et nytt andre punktum i første ledd.

Ny formulering blir som følger: «Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-1 eller § 1-3. *Grunnlaget for sluttvurdering i fag er dei samla kompetansemåla i faget.*

5.2 Vil det med en slik endring fremdeles være tydelig at standpunktkarakterer i fag skal settes på et bredt grunnlag, basert på de samlede kompetansemålene i faget?

Høringsinstansenes syn

133 (58 prosent) høringsinstanser svarer ja på dette spørsmålet. 38 (16 prosent) høringsinstanser er uenig og 23 (10 prosent) svarer vet ikke. 38 (17 prosent) instanser har ikke svart på dette spørsmålet. Det er noe færre instanser som har valgt å kommentere svaret sitt i dette spørsmål. Flere instanser viser til begrunnelsen sin i forrige spørsmål.

Tre av ni fylkesmenn og fem av ni fylkeskommuner svarer ja på dette spørsmålet. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Akershus fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Møre og Romsdal fylkeskommune, Nord-Trøndelag fylkeskommune og Vestfold fylkeskommune**. I tillegg har følgende kommuner svart ja: **Hamar kommune, Lillehammer kommune, Moss kommune, Nedre Eiker, Tromsø kommune og Trondheim kommune**. Blant organisasjonene har **Utdanningsforbundet og Skolenes landsforbund** svart positivt på spørsmålet. Et flertall av skoler og lærere/lektorer som har uttalt seg, svarer også ja.

Flertall av de instansene som har kommentert svaret sitt, viser til § 3-18. **Nord-Trøndelag fylkeskommune** foreslår å styrke formuleringen i § 3-18 ved å si at «Standpunktkarakterer må baserast på eit vurderingsgrunnlag basert på dei samla kompetansemåla i faget». **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag** foreslår at § 3-3 bør vise til § 3-18 for at sammenhengen mellom bestemmelsen skal være tydelige nok. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** skriver at det forutsettes at paragrafen utfylles av en veileder eller rundskriv. **Tromsø kommune** mener at dette forutsetter en tett dialog om felles forståelse opp mot Fylkesmannen som klageinstans.

Fem av ni fylkesmenn og to av ni fylkeskommuner svarer nei på dette spørsmålet. Dette er **Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Telemark, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Østfold, Nordland fylkeskommune og Telemark fylkeskommune. Bergen kommune, Bærum kommune, Oslo kommune og Oppvekst og utdanning i HAFS** svart nei på dette spørsmålet. I tillegg har **Elevorganisasjonen og FUG** svart nei.

Fylkesmannen i Hedmark, Oppvekst og utdanning i HAFS, Elevorganisasjonen og FUG kommenterer at det ikke vil være tydelig nok at grunnlaget skal være basert på de samlede kompetansemålene. Enkelte av instansene påpeker at dette kan gi grunnlag for enda mer ulik vurderingspraksis.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Et flertall av instansene svarer positivt på at det ved en endring fortsatt vil være tydelig hva som er grunnlaget for standpunktkarakterer i fag.

Det er størst andel lærere/lektorer og skoler som er enige i dette spørsmålet. Fylkeskommunene er mer delte i synet på dette spørsmålet, mens et flertall av fylkesmennene uenige. Det er 26 prosent av instansene som gir uttrykk for at de er uenige i eller usikre på om grunnlaget for standpunkt er tydelig ved en endring. Vi mener at disse svarene understøtter vårt forslag om å tydeliggjøre i § 3-3 at grunnlaget for *sluttvurdering* er de samlede kompetansemålene i fagene.

6. Bør siste halvårskarakter utgjøre en bestemt andel av standpunktkarakteren

6.1 Bør siste halvårskarakter utgjøre en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren?

Høringsinstansenes syn

Kun 22 av 230 (10 prosent) instanser er enige i at halvårskarakteren bør utgjøre en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren. 174 (76 prosent) svarer nei, 7 svarer vet ikke, mens 27 ikke har svart på spørsmålet.

Av de som har svart nei på spørsmålet finner vi blant andre **Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag, Elevorganisasjonen, LO, KS, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet og Steinerskoleforbundet**. Samtlige elleve fylkeskommuner og elleve kommuner som har svart på spørsmålet svarer også nei. Tre fylkeskommuner og en kommune har ikke svart på spørsmålet. Blant fylkesmennene svarer ni av ti nei, mens tre embeter ikke har svart.

De som er mot forslaget begrunner det blant annet med at grunnlaget for standpunktkarakteren, er elevens kompetanse knyttet opp mot læreplanens kompetansemål i fag etter at opplæringen er avsluttet. Forslaget vil dermed bryte med Kunnskapsløftet og intensjonene i forslaget til ny § 3-16. Mange fremhever at læreplanene er forskjellige, og at en slik ordning uansett ikke ville passe i alle fag. Videre nevnes det i mange kommentarer at halvårsvurdering er underveisvurdering, og skal fremme læring. Elevene skal så langt som mulig kunne prøve og feile underveis i opplæringen uten at dette slår uheldig ut, noe som er et grunnleggende prinsipp i underveisvurderingen.

Fylkesmennene i Oslo og Akershus og Sør-Trøndelag, problematiserer også hvor stor del av faget som eventuelt skal inngå i en slik prosentvektning. Derfor mener de at forslaget kan gi tolkningsutfordringer og skaper store lokale ulikheter.

Mange høringsinstanser, blant andre **Fylkesmennene i Oslo og Akershus og Sør-Trøndelag, Rogaland fylkeskommune, Hamar kommune og flere skoler** skriver i kommentarene sine at de er opptatte av å holde på prinsippet om at man ikke skal legge sammen karakterer gitt i undervisvurderingen for å komme fram til standpunktkarakteren. Dette poenget er også fremme i kommentarene til andre deler av høringen, blant annet i spørsmålet om ny paragraf 3-16 som beskriver sammenhengen mellom undervisvurdering og standpunktkarakterer. Flere skriver at det har vært jobbet systematisk for å få bukt med en slik praksis de senere årene, og at innføring av prosentvekting av halvårskarakter vil være et tilbakeskritt.

Det er også flere, blant annet **Oppland fylkeskommune, Telemark fylkeskommune, Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet og Lektorlaget** som mener at standpunktkarakterer må settes på bakgrunn av lærerens kvalifiserte skjønn, og at en ordning med prosentvekting av halvårskarakter vil begrense dette skjønnet. **KS** kommenterer at forslaget fremstår som et forsøk på å detaljregulere seg ut av et profesjonelt skjønn, og at en slik ordning vil begrense skolenes muligheter til å organisere opplæringen på en hensiktsmessig måte, blant annet i forhold til prinsippet om tilpasset opplæring. **Lektorlaget, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Akershus fylkeskommune og Drammen videregående skole og Rauma videregående skole** hevder også at en prosentvekting vil føre til mer byråkratisering og formalisme.

Av de som ønsker en ordning med at halvårskarakteren skal utgjøre en bestemt prosent finner vi **Fylkesmannen i Vestfold**, seks skoler og fjorten lærere. Bare tre av dem har lagt inn kommentar til svaret. En enkeltlærer påpeker at det kommer an på hvor stor prøven er (hvor mye halvårskarakteren kan vektes), mens en annen mener at skal det være noen vits må halvårskarakteren tillegges betydelig vekt. Samtidig påpeker samme lærer at det er det en fare for at dette presset forskyves til, eller i tillegg oppstår, i forbindelse med halvårsvurderingen fordi denne da får større formell betydning.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er stor motstand mot forslaget om å innføre en ordning hvor siste halvårskarakter utgjør en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren. Av de 22 som er positive til forslaget, har bare tre lagt inn kommentar. Av de 174 som er mot forslaget har 73 lagt inn kommentar. De fleste høringsinstansene som har lagt inn kommentar begrunner svaret godt og trekker fram viktige poeng. For eksempel at fagene er forskjellige, at elevene må få prøve og feile uten at dette får negative konsekvenser for standpunktkarakteren og at en prosentvekting kan trigge en kultur med å regne ut gjennomsnitt av karakterer gitt underveis i stedet for at lærere bruker sitt kvalifiserte skjønn i en helhetlig vurdering av elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen. Noen gjør også et poeng av at en prosentvekting kan føre til merarbeid for lærerne.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

På bakgrunn av at kun ti prosent av høringsinstanser er positive til forslaget, og begrunnelsene til de som er negative til forslaget, anbefaler direktoratet at det ikke innføres en ordning med at siste halvårskarakter skal utgjøre en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren.

6.2 Bør den siste halvårskarakteren utgjøre inntil en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren, slik at det lokalt bestemmes om og hvor mye halvårsvurderingen skal vektlegges?

Høringsinstansenes syn

Kun 17 (7 prosent) av 230 instanser er enige i spørsmålet. 177 (77 prosent) svarer nei, 10 svarer vet ikke, mens 26 ikke har svart på spørsmålet.

7 av 75 skoler, 5 av 85 lærere, **Fylkesmannen i Vestfold, to lokallag i Utdanningsforbundet, ungdommens bystyre Bergen kommune og elevrådet på Kristiansand katedralskole** svarer ja. Det er få som kommenterer, men de som gjør det legger vekt på at det er bra med lokalt selvstyre. De kommenterer også at elever av personlige grunner ikke får vist all kompetanse i siste halvår, og dermed er det gunstig med en tilpasningsdyktig ordning. **Fylkesmannen i Vestfold**, som også har svart ja på spørsmålet, trekker frem at underveisvurdering for læring og vurdering med karakter i størst mulig grad bør skilles hvis ro, dybde og dialog for økt læring er målet. Videre peker de på at det er en rekke forutsetninger som må ligge til grunn hvis en slik ordning skal fungere.

De som svarer nei til forslaget argumenterer omtrent som på forrige spørsmål, men flere legger til at dersom man lokalt kan bestemme at halvårskarakteren skal inngå med inntil en bestemt andel i standpunktkarakteren, vil det føre til ulikhet og ulike vilkår for elevene.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er stor motstand mot å innføre en ordning med prosentvektning av halvårskarakter, også en variant der det lokalt kan bestemmes hvor mye halvårskarakteren skal telle.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi viser til vår anbefaling under forrige punkt.

6.3 Hvis ja, hvor stor bør i så fall prosentandelen være?

Høringsinstansenes syn

Kun 22 av 230 høringsinstanser har svart på spørsmålet. Disse er **Buskerud fylkeskommune, ti skoler, åtte lærere, et elevråd, ungdommens bystyre Bergen kommune, Utdanningsforbundet Radøy og to privatpersoner**. Det er ikke enighet blant dem om hvilken øvre prosent halvårskarakterene i så fall kan vektes med. Svarene spriker fra 10 prosent til 60 prosent. En svarer 20 prosent, fire svarer 30 prosent, seks svarer 40 prosent, tre svarer 50 prosent og to svarer 60 prosent.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er få instanser som ønsker denne ordningen, også få som har angitt en øvre grense, svarene bør derfor ikke tillegges særlig vekt.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi viser til vår anbefaling under punkt 6.1.

6.4 Bør avgjørelsen i så fall legges til lærer eller rektor?

Høringsinstansenes syn

85 av 230 (37 prosent) høringsinstanser har svart på spørsmålet. Instansene er delt, og omtrent halvparten mener at det bør være opp til rektor, og halvparten at lærer bør kunne bestemme. 145 høringsinstanser har ikke svart på spørsmålet, og viser til at de er mot ordningen. Av de som har lagt inn kommentarer er de fleste negative til forslaget, men dersom de må velge mener mange at en slik avgjørelse bør legges til skoleeier eller rektor.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Høringen gir ikke noe klart svar på spørsmålet. I og med at forslaget om å innføre en ordning med prosentvekting møter så stor motstand hos høringsinstansene, mener vi spørsmålet ikke er aktuelt.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi viser til vår anbefaling under punkt 6.1. Derfor tar vi heller ikke stilling til om det bør være rektor eller lærer som skal kunne ta en slik beslutning.

6.5 Dersom det innføres en ordning hvor siste halvårskarakter vektet inn med en prosentandel i standpunktkarakteren, hvordan bør IV som halvårsvurdering vektet?

Høringsinstansenes syn

Spørsmålet har ikke faste svaralternativer og høringsinstansene ble bedt om å legge inn kommentar. Det er 72 av 230 (31 prosent) høringsinstansene som har lagt inn kommentar. De fleste som har lagt inn kommentar på dette spørsmålet er i utgangspunktet negative til ordningen med prosentvekting av halvårskarakterer. Flere fremhever i kommentarene sine at problemstillingen med mulig IV (ikke vurderingsgrunnlag) på en halvårsvurdering med karakter er et eksempel på at forslaget med prosentvekting av halvårskarakterer ikke er godt. Av de som har kommentert er blant andre tre fylkesmannsembeter, seks fylkeskommuner og fem kommuner.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus viser til at dersom en elev får IV i et fag i stedet for standpunktkarakter ved siste halvårsvurdering, er det fordi lærer ikke har kunnskap om elevens kompetanse. Selv om ordningen med at siste halvårskarakter skal telle en prosentandel av standpunktkarakteren skulle bli innført, kan ikke elever med IV ved siste termin fratas retten til å få målt kompetansen sin ved slutten av opplæringen. At dette kan oppleves som mer lønnsomt, eller urettferdig overfor de elevene som fikk 1 som siste halvårskarakter, er etter deres mening ikke til å unngå. Det må med andre ord bli en konsekvens ved innføringen av en ny ordning.

Mange kommenterer at IV ikke bør regnes om og vektet inn i standpunktkarakteren i det hele tatt. Andre igjen mener det er merkelig at en IV ikke skal få noen konsekvenser, dersom en ordning med prosentvekting av halvårskarakterer innføres.

Flere høringsinstanser peker på utfordringen med å motivere elever som har kommet skjevt ut i starten. **Elevorganisasjonen** mener IV bør telle som karakteren 1. De påpeker at ved å innføre en halvårskarakter som teller på standpunktkarakteren sammen med en fraværsgrense skaper man en ond sirkel. De nevner følgende eksempel: «En elev som ikke har møtt opp nok i et fag, uansett hvor godt den presterer på vurderinger og ellers i timen, får IV til jul. Denne eleven får da en karakter som er lik karakteren 1. Eleven vil da ikke kunne oppnå den karakteren som deres faktiske kompetanse reflekterer.» Elevorganisasjonen mener at slike elever kan bli demotiverte, og dette kan føre til at elever ikke fullfører sin utdanning. De mener derfor at disse forslagene jobber mot sin hensikt.

Kristiansand Katedralskole Gimle kommenterer at IV ikke er et tall, og det vil nødvendigvis bli et problem dersom det må omsettes i en tallverdi. Dersom tallet settes for høyt, vil det medføre en fare for at elever spekulerer i å få IV i

stedet for en svak fagkarakter, ved å velge bort vurderingssituasjoner. Dersom tallet settes for lavt, vil det kunne ramme sårbare elevgrupper, som de som sliter med helseplager, sykdom og f. eks må bytte skole midt i et skoleår. Det er svært sammensatte årsaker til at elever får IV som halvårsvurdering, men hovedbildet er at dette er en av de utsatte gruppene med tanke på å droppe ut av skolen. Tiltak som vanskeliggjør deres situasjon må altså ikke innføres.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er ikke tilslutning til forslaget om å innføre en ordning med prosentvekting av halvårskarakterer. Derfor er ikke spørsmålet om hvordan eventuelle IV i siste halvårsvurdering skal vektas eller få betydning for standpunktkarakter aktuelt.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi viser til vår anbefaling under punkt 6.1.

6.6 Dersom det innføres en ordning hvor siste halvårskarakter vektas inn med en prosentandel i standpunktkarakteren, bør elevene ha klagerett på siste halvårskarakter?

Høringsinstansenes syn

På spørsmålet om klagerett har 66 av 230 (29 prosent) høringsinstanser svart ja, mens 88 (38 prosent) har svart nei. 13 instanser er usikre og 63 har ikke svart.

Fylkesmannsembeter, fylkeskommuner og kommuner som har svart på spørsmålet, er delt i synet på om elevene bør ha klagerett på halvårskarakterer som eventuelt vektas inn i standpunktkarakteren. Blant organisasjonene er **Elevorganisasjonen** og **Steinerskoleforbundet** for klagerett, mens **Norsk Lektorlag** er imot. Åtte organisasjoner har ikke svart på spørsmålet. Blant lærerne er 22 for klagerett og 34 mot. Blant skolene er 21 for og 38 mot klagerett på halvårskarakterer.

I kommentarene til dette spørsmålet trekkes det frem, både blant de som er for og mot klagerett, at det vil medføre store økonomiske konsekvenser og merarbeid for klageinstansene.

De som er for klagerett trekker frem hensynet til elevens rettssikkerhet som det viktigste argumentet. En standpunktkarakter har direkte betydning for elevenes framtid, den er et enkeltvedtak og kan påklages. Dersom halvårskarakterer utgjør en formell andel av standpunktkarakter er det naturlig at det følger klagerett med deler av vedtaket.

Utdanningsdirektoratets kommentarer

Det er ikke tilslutning til forslaget om at halvårskarakterer skal utgjøre en bestemt prosentandel av standpunktkarakteren. Derfor er spørsmålet om eventuell klagerett ikke aktuelt.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi viser til vår anbefaling under punkt 6.1. Vi tar derfor ikke stilling til om det bør være klagerett på halvårsvurdering som eventuelt vektet i en standpunktkarakter.

7. Elevens oppmøteplikt og retten til vurdering

7.1 Bør andre punktum i § 3-3 tredje ledd fjernes?

(«Læraren og instruktøren skal leggje til rette for at han eller ho får eit tilstrekkeleg grunnlag for å vurdere kompetansen til eleven, lærlingen og lære kandidaten, slik at den retten eleven, lærlingen og lære kandidaten har etter § 3-1, blir oppfylt.»)

Høringsinstansenes syn

136 av 230 (59 prosent) høringsinstanser svarer ja på spørsmål 12, mens 57 (25 prosent) svarer nei. 12 instanser har svart vet ikke, og 25 har ikke svart på spørsmålet.

Åtte av elleve embeter er negative til å fjerne setningen, mens to ikke har svart. Blant fylkeskommunene er det seks av ti som er negative og blant kommunene er fire av elleve negative. Tre organisasjoner stiller seg positive, mens tre er negative til forslaget. Fem organisasjoner har ikke svart. Flertallet av skoler og lærere er positive til forslaget.

De som har svart ja på spørsmålet

Fylkesmannen i Hedmark er det eneste av embetene som er positiv til å fjerne denne delen av § 3-3. Blant fylkeskommunene er det fire av ti som er positive, mens det blant kommunene er syv av elleve som svarer ja. Den gruppen som gir forslaget størst tilslutning er skoler (64 prosent svarer ja) og hos lærerne (75 prosent svarer ja).

Blant de som har svart ja på spørsmålet finner vi blant andre **Lektorlaget, Skolelederforbundet og Utdanningsforbundet, Fylkesmannen i Hedmark, fylkeskommunene Møre og Romsdal, Nordland og Østfold, syv kommune, 46 skoler og 64 enkeltlærere,**

Møre og Romsdal fylkeskommune og Nordland fylkeskommune peker på at lærerens ansvar for vurdering allerede finnes i § 3-1, og mener at den kan fjernes fra § 3-3. **Østfold fylkeskommune** viser til at dagens formulering har vært tolket slik at elevene skal ha en utstrakt rett til å kreve ekstraordinære vurderingssituasjoner når de ikke har deltatt aktivt eller har valgt å utebli fra deler av opplæringen. **Lillehammer kommune og Moss kommune** viser til at formuleringen kan ha bidratt til at elever har unndratt seg vurdering, og at bestemmelsen kan ha blitt oppfattet som en ansvarsfraskrivelse fra elevene å yte, fordi lærer har strukket seg langt. De påpeker at lærere vil gjøre det naturlig fortsatt.

Lektorlaget er opptatt av elevens plikt, og at denne tydeliggjøres hvis formuleringen om lærerens ansvar slettes. **Skolelederforbundet** kommenterer at det er en økende tendens til at skolens vurderinger og avgjørelse blir påklaget av foreldre, og i noen sammenhenger med bistand fra jurister, og mener en fjerning av formuleringen om lærerens ansvar i paragraf 3-3 vil gjøre det lettere for skolen å håndtere denne type situasjoner. **Utdanningsforbundet** er også opptatt av at bestemmelsen har blitt oppfattet forskjellig og er uklar, noe som har ført til tilbud om ekstra vurderingssituasjoner elevene uavhengig av fraværsgrunn.

En enkeltlærer kommenterer at formuleringen kan fjernes og at det bør være elevens ansvar å følge opp planlagte vurderingssituasjoner, og ikke faglærerens ansvar. Det ansvaret har læreren allerede tatt ved å føre opp i prøveplaner/årsplaner når det skal være vurderingssituasjoner. Det skal ikke utløse ekstra arbeidsbelastning for den enkelte faglærer at eleven ikke er i stand eller ikke vil følge planlagt undervisning/vurdering.

Tre enkeltlærere kommenterer at de er lei av å springe etter elevene for å gi dem nye sjanser til å bli vurdert.

De som har svart nei på spørsmålet

Blant dem som er mot forslaget finner vi blant andre **Fylkesmennene i Hordaland, Oppland, Oslo og Akershus, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Telemark, Vest-Agder og Østfold**. I tillegg er **fylkeskommunene Akershus, Buskerud, Hedmark, Nord-Trøndelag, Rogaland og Telemark mot forslaget sammen med Elevorganisasjonen, KS, Steinerskoleforbundet og FUG mot** forslaget. Blant de som svarer nei til forslaget finner vi også syv kommuner, nitten skoler og tjue enkeltlærere.

Det er flere som har kommentert og begrunnet svarene sine blant de som er negative til forslaget.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kommenterer at så lenge forslaget ikke innebærer noen reell endring av lærerens plikt til å skaffe et vurderingsgrunnlag,

bør andre punkter bli stående slik at bestemmelsen er tydelig. De viser til at erfaringer fra behandling av klager fra elever som får IV viser at det er stor forskjell i hvor langt skolen/lærerne strekker seg for å skaffe et vurderingsgrunnlag. Dersom en slik forskjell skyldes ulik forståelse av lovteksten, er det etter deres vurdering bedre å presisere riktig tolkning av lovteksten i merknadene.

Mange av dem som er mot forslaget trekker frem behovet for at det er balanse i § 3-3 mellom elevenes plikt og lærernes ansvar. Elevenes plikt til å delta aktivt i opplæringen er hjemlet i opplæringsloven, og gjentatt i § 3-3. Da er det for disse instansene naturlig at også lærerens plikt kommer frem her.

Oppland fylkeskommune er usikker, og kommenterer at det må være elevenes ansvar og plikt å være til stede på skolen og delta aktivt i opplæringen slik at læreren har vurderingsgrunnlag. På den andre siden må det også ligge til lærerrollen å motivere elever til å delta aktivt i opplæringen og på den måten bidra til at eleven har et vurderingsgrunnlag. Å fjerne bestemmelsen vil derfor ikke tydeliggjøre lærerrollen godt nok. Oppland fylkeskommune mener begrepet «leggje til rette» kan erstattes med at læreren aktivt må bidra til at han eller hun har et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere elevenes kompetanse.

Akershus fylkeskommune er mot forslaget, og kommenterer at det er viktig at lærerens og instruktørens ansvar for å legge til rette for at hun/han får et tilstrekkelig grunnlag til å vurdere kompetansen til eleven, lærlingen og lærerkandidaten synliggjøres i forskriften. Fylkeskommunen er ikke enig i at dette går så tydelig frem av de andre bestemmelsene i forskriften som Utdanningsdirektoratet viser til i høringsnotatet. De påpeker at § 3-3 tredje ledd ble endret så sent som i august 2011, og at formålet blant annet var å synliggjøre elevens plikt til å møte opp og delta aktivt i opplæringen, samt tydeliggjøre at lærerens ansvar ikke strekker seg så langt som mange ville ha det til. De mener at å fjerne teksten vil kunne gi signal om at lærer ikke lenger har ansvar for å sørge for at de har grunnlag for å vurdere elevenes kompetanse.

Bergen kommune mener at lærerens forpliktelse ikke er tydelig nok hvis man fjerner setningen om lærerens ansvar.

Elevorganisasjonen mener at ved å fjerne dette leddet, kan det medføre at eleven ikke øker sin jevne innsats gjennom året, slik intensjonen med forslaget er. Det er også et viktig prinsipp for Elevorganisasjonen at elevs rettigheter skal bli ivaretatt i skolen. Elever har rett på vurdering, og læreren eller instruktøren har som oppgave å legge til rette for det. Elevorganisasjonen er klare over at dette er en meget omdiskutert og uklar del av lovverket, men kan ikke godta å fjerne den oppgaven. De mener det må fremkomme av lovverket at elever også har et ansvar for å møte opp i vurderingssituasjoner. På den måten vil det komme klart frem at dette er et ansvar som ligger hos begge parter. Vurderingen av kompetansen burde være et samarbeid, noe man ødelegger ved

å gi elevene ansvar for dette alene. Noen elever trenger en liten dytt og selv om vi tror majoriteten av lærere vil gjøre sitt beste, kan vi ikke kutte i elevens rettigheter fordi noen få tolker dette til ekstremer. Vurderingen av kompetansen burde være et samarbeid, noe man ødelegger ved å la elevene ha ansvaret alene. Det må fremkomme av regelverket at elevene også har en oppgave i det å sikre seg et vurderingsgrunnlag.

Flere skoler kommenterer at de ansatte er delt i synet på dette spørsmålet. **Åkrehamn videregående skole i Rogaland** peker på at forslaget trolig vil ramme elever med legitime grunner for å ha stort fravær eller problemer med å få levert inn. Det vil bli store forskjeller fra lærer til lærer.

Barneombudet mener formuleringen må beholdes. De trekker frem at de mottar saker der det for eksempel går fram at lærere i muntlige fag mener de kan sette halvårskaraktar på bakgrunn av en enkelt skriftlig prøve. Samtidig nekter de å gi elever med gyldig fravær mulighet til å ta prøven når de kommer tilbake, og at rektor avviser saken med at foreldrene ikke har klagerett. De mener at skolen må kunne dokumentere et minimum av tilrettelegging for å få vurderingsgrunnlag.

Utdanningsdirektoratets kommentar

Det er flertall (59 prosent) for å fjerne formuleringen i § 3-3, men det er ikke bred enighet om spørsmålet i alle svargrupper. Åtte av de ni fylkesmannsembetene som har svart på spørsmålet er motstandere av å fjerne formuleringen i § 3-3. Fylkeskommuner, kommuner og organisasjonene er delt og mange er usikre. Høringsuttalelsene viser at det er gode argumenter både for å beholde formuleringen om lærerens ansvar i paragraf 3-3 og for å stryke den.

Fylkesmannsembetene er nokså samstemte i at formuleringen må beholdes, og blant fylkeskommunene er det fire som er positive og seks som er negative. Det er disse instansene som er klageinstans i de tilfeller eleven klager på standpunktvurderingen, og deres vurderinger bør derfor tillegges stor vekt. Dette taler for at formuleringen bør beholdes. Flere peker på at det er lærerens ansvar å legge til rette for at elevens kompetanse kan vurderes, men at det ikke er lærerens ansvar at eleven møter opp. Samtidig er det elever som har gode grunner til fravær, og det vil være uheldig dersom lærere ikke legger opp til at disse elevene får vist kompetansen sin i andre situasjoner. Vi viser til at eleven allerede har rett til vurdering iht. § 3-1, og av dette følger at læreren må legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi mener at beslutning om hvorvidt formuleringen i andre punktum i § 3-3 bør beholdes eller oppheves må ses i sammenheng med eventuelt nytt regelverk om fraværsgrenser og bestemmelser om oppfølging av elevfravær.

En innføring av fraværsgrenser og oppfølging av elevfravær i seg selv er en «innstramming/skjerping» av elevenes forpliktelse til delta i opplæringen, og at det derfor kan være viktig å beholde formuleringen i § 3-3 for også å tydeliggjøre lærerens ansvar. Dette vil også formidle at det må være en balanse mellom elevenes og skolens rettigheter og plikter.

Dersom formuleringen beholdes er det viktig med god informasjon til sektor om at det er lærer som har det avgjørende ordet når det gjelder hvordan undervisningen og vurderingsarbeidet legges opp, og at elever ikke uten videre kan kreve å få sin kompetanse vurdert når det måtte passe dem.

Vi foreslår at formuleringen fjernes dersom det ikke innføres fraværsgrenser. Forslag til endring i § 3-3 tredje ledd fremgår derfor ikke av vedlegg 1. Vi viser også til forslag til endringer i tredje og fjerde ledd i del 1 om fraværsgrenser.

8. Innføring

Et flertall (130 av 197 instanser) mener at endringer kan tres i kraft fra skoleåret 2015-2016.

Åtte av ni fylkesmenn svarer derimot at de er usikre eller negative til innføring allerede fra høsten 2015. De påpeker blant annet at embetene ikke vil ha mulighet til å informere og veilede skoleeiere og skoler om endringene før reglene er trådd i kraft.

Et flertall av fylkeskommunene, kommunene og skolene svarer positivt på dette spørsmålet.

Mange høringsinstanser som har kommentert på dette spørsmålet, tar forbehold om hvilke endringer det er snakk om. Instansene skiller mellom justeringer av forskriften, som kan tre i kraft ved neste skoleår, og større endringer som krever mer tid til implementering f.eks. at halvårsvurderingen skal utgjøre en del av standpunkt karakteren.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Forutsatt at det ikke innføres prosentvektning av halvårskarakterer, mener vi at de endringene vi anbefaler i denne delen av høringen kan innføres fra skolestart 2015.

Del 3: Oppsummering og anbefaling etter høring om øvrige forslag til endringer i kapitlene om vurdering

1. Innledning

I høringsnotatet om øvrige forslag til endringer i kapitlene om vurdering, foreslo Utdanningsdirektoratet endringer som ville frigjøre tid til lærerne og/eller skoleledelsen, og gjøre regelverket om vurdering mer oversiktlig og tydelig.

Det er 167 høringsinstanser som har uttalt seg om dette høringsnotatet. 26 av disse har ikke merknader til noen av spørsmålene i notatet. Det er ikke de samme instansene som har svart på alle spørsmålene som ble stilt i høringsnotatet, og det er også flere instanser som kun har besvart noen av spørsmålene. Vi vil derfor behandle et og et punkt, og for hvert punkt vil vi redegjøre for hvem som har svart på spørsmålene.

1.2 Bakgrunn

I oppdragsbrev 18-14 fra Kunnskapsdepartementet ble Utdanningsdirektoratet bedt om å gjennomgå forskrift til opplæringsloven kap. 3 og 4 og forskrift til privatskoleloven kap. 3. Vi ble bedt om å foreslå endringer som vil gjøre regelverket om vurdering mer oversiktlig og tydelig, og som vil kunne frigjøre tid for lærerne og/eller skoleledelsen.

For å frigjøre tid for lærere og skoleledelse foreslo vi for det første å fjerne kravet om at læreren må dokumentere at undervisvurdering er gitt. For det andre foreslo vi å fjerne kravet til at skolen/skoleeier må dokumentere fravær hvert halvår. Videre ble det foreslått å oppheve kravet til at kontaktlærer/instruktør/lærer minst en gang hvert halvår skal ha en samtale med elev/lærling/lærekandidat/voksne om utviklingen i kompetansemål i fag. Andre endringer vi foreslo var blant annet å forskriftsfeste at omvalgselever og elever som forserer i fag har rett til å velge å beholde karakteren eller være elev i faget på nytt.

Vi foreslo også å fjerne unødige henvisninger til andre bestemmelser og å stryke tekst dersom det samme uten grunn gjentas flere steder i forskriftene, eller for eksempel hører bedre hjemme i vitnemålsskrivene.

Punkt 2-10 viser forslag om endringer av substansiell art, og som vil kunne påvirke skolehverdagen. I punkt 11 omtaler vi økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene til realitetsendringer. Forslagene i punkt 12-25 viser til endringer som ikke er realitetsendringer, men endringer av mer teknisk art og som er ment å forenkle regelverket. I punkt 26 omtales økonomiske og administrative konsekvenser ved endringene som ikke endrer realiteten. Videre følger det et forslag i punkt 27 som ikke har vært på høring.

2. Oppheving av kravet til dokumentering av underveisvurdering

Utdanningsdirektoratet foreslo å oppheve kravet til dokumentering av underveisvurdering i forskrift til opplæringsloven §§ 3-16 andre ledd og 4-10 andre ledd, og forskrift til privatskoleloven § 3-15 andre ledd. Høringsinstansene ble spurt om de var enig i forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det er totalt 126 høringsinstanser som har svart på spørsmålet. Av dem svarer 90 ja, 28 nei og 8 vet ikke.

Følgende høringsinstanser er positive til at kravet bør oppheves

Fem av de sju fylkesmannsembetene som har besvart spørsmålet er enig i at kravet til dokumentering av underveisvurdering bør oppheves. Dette er **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Rogaland og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag**. Det har også kommet inn et samlet innspill fra **Sør-Vest samarbeidet**. De er enig i forslaget. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** viser til at skoleeier etter opplæringsloven § 13-10 har en generell plikt til å tilse at opplæringen skjer i samsvar med regelverket og at det er lite som tilsier at dokumentasjon av underveisvurdering trenger en særlig bestemmelse om dokumentasjonsplikt.

Fire av de ti fylkeskommunene som har uttalt seg om spørsmålet er positive til å oppheve kravet til dokumentering. Det er **Buskerud fylkeskommune, Rogaland fylkeskommune, Sogn- og Fjordane fylkeskommune og Telemark fylkeskommune**. **Buskerud fylkeskommune** trekker frem at lærerens dokumentasjon av underveisvurderingen må oppleves som pedagogisk hensiktsmessig. **Sogn- og Fjordane fylkeskommune** mener kravet om å dokumentere underveisvurderingen blir ivaretatt i § 13-10 og i formuleringen i den nye forskriften § 3-16.

Fire av de ni kommunene som har uttalt seg om spørsmålet; **Bergen, Lillehammer, Nannestad og Trondheim kommune** er positive til å oppheve kravet om dokumentering. **Lillehammer kommune** mener bestemmelsen kan føre til unødvendig byråkrati og uhensiktsmessig tidsbruk. **Trondheim kommune** er enig i den begrunnelsen som ble gitt i høringsnotatet for å oppheve kravet, men påpeker at forslaget forsterker behovet for å tydeliggjøre hvordan underveisvurderingen på den enkelte skole ivaretas, jf. et «forsvarlig system» og «skolebasert vurdering».

Det er åtte organisasjoner som har besvart spørsmålet. Av disse er fem organisasjoner enig i at kravet bør oppheves; **Akademikerne, Norsk Lektorlag, Skolens Landsforbund, Steinerskoleforbundet og Utdanningsforbundet**. **Akademikerne** peker på at dette kan fjerne «tidstyver» fra skolen og at det ikke er grunn til å utsette tiltak som vil gjøre det enklere å konsentrere seg om kjerneoppgavene. **Skolens Landsforbund** trekker også frem at det er viktig å ha fokus på tiltak som har som overordnet mål å frigir mer tid til skolens kjerneoppgaver, og at det over lang tid har vært

bred politisk enighet om at lærernes og skoleledernes arbeid har blitt unødvendig byråkratisert, slik at det stjeler tid fra undervisningsarbeidet. De ber departementet vurdere om det i denne sammenheng kan være tjenlig å forskriftsfeste at «rapporteringskrav» som ikke tjener kjerneoppgavene i undervisningsarbeidet ikke skal finne sted. **Norsk Lektorlag** skriver at kravet har ført til mye formalisme og unødig dokumentasjonsarbeid i skolen. De påpeker at svært mange lærere og lektorer ønsker dokumentasjonskravet fjernet slik at de kan få gitt god underveisvurdering. **Utdanningsforbundet** støtter endringer som vil frigjøre tid for lærere og skoleledelse. Ved å bruke mindre tid på dokumentasjon som ikke oppleves som relevant for elevens læring, kan lærerne bruke mer tid på direkte tilbakemelding til elevene. De sier at det blant lærerne uttrykkes stor frustrasjon over at administrasjon, dokumentasjons- og rapporteringsoppgavene stjeler tiden fra kjerneoppgavene. Kravet til dokumentasjon oppleves i betydelig grad som økt byråkratisering som ikke tjener elevenes læring.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), Rådgiverforum - Norge og Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) er positive til å oppheve kravet. **FUG** trekker frem at selv om kravet kan oppheves, bør informasjonen til elever og foreldre være spesielt godt dokumentert tre ganger i grunnskolen. Kompetansemålene i læreplanene er fastsatt etter 2., 4. og 7. trinn, så disse milepælene bør vises ekstra oppmerksomhet. FUG kommer med et forslag til ny forskriftstekst.

Det er 47 skoler som har svart på spørsmålet. Blant dem er det stort sett videregående skoler, hvorav seks private. Det store flertallet, 33 av skolene, er for å oppheve kravet om dokumentasjon. Kun ni skoler svarer nei på spørsmålet. Av de som er positive til å oppheve bestemmelsen trekkes det frem at dette vil gjøre lærerjobben mindre byråkratisk, at det går med unødvendig mye tid til dokumentasjon, at det er svært store forskjeller skolene imellom i dag og at dette vil frigjøre ressurser til undervisning og vurderingsarbeid som kommer elevene til gode.

Det er også 33 lærere/lektorer som har besvart spørsmålet. Av dem har kun fire svart nei, og to svart vet ikke. Resten er positive til å fjerne kravet. Blant de som er positive trekkes det frem at dette er en tidstyv, som er både arbeidskrevende og tidkrevende og at den oppleves som unødvendig byråkratisk.

På den andre side er det mange store og vektige høringsinstanser som er imot å oppheve kravet om dokumentering av underveisvurdering.

Følgende høringsinstanser er negative til at kravet bør oppheves

Fylkesmannen i Hordaland er ikke enig i at kravet til dokumentering bør oppheves.

Blant fylkeskommunene er halvparten av de som har besvart spørsmålet mot at kravet til dokumentasjon oppheves. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag og Oppland**. **Akershus fylkeskommune** viser til at kravet ikke er en omfattende arbeidsoppgave. Det vesentlig i jobben må fortsatt utføres, men det kan med fordel presiseres hva

som ligger i kravet. **Møre og Romsdal fylkeskommune** trekker også frem at det bør presiseres og tydeliggjøres i bestemmelsen at det kun skal dokumenteres at undervisvurdering er gitt. De tror ikke utfordringene med at noen skoleeiere går lengre enn forskriften krever, vil løse seg ved å skape større lokal handlefrihet på dette området. Selv om kravet til dokumentering oppheves, fører ikke det til at skolene slipper å dokumentere vurderingsarbeidet jf. opplæringsloven § 13-10. Møre og Romsdal fylkeskommune er redd for at det kan bli oppfattet som at kravet blir fjernet. De sier også at man bør være forsiktig med å «flagge høyt» at lærerne vil få frigjort tid som en følge av at § 3-16 andre ledd oppheves. **Nordland fylkeskommune** skriver at de har erfart at bestemmelsen har bidratt til at kvaliteten på vurderingsarbeidet har forbedret seg de siste årene. De mener bestemmelsen av den grunn har stor signaleffekt og bør beholdes av pedagogiske årsaker. Å fjerne bestemmelsen mener de at enkelte kan misoppfattes som at kravet til dokumentert vurderingspraksis ikke «er så nøye» lenger. De mener henvisningen til § 13-10 i loven er så abstrakt at den har liten praktisk verdi. **Nord-Trøndelag fylkeskommune** mener det er viktig å opprettholde trykket på undervisvurdering og at det er behov for å ha systemer som bidrar til å sikre innsyn i at undervisvurdering blir gitt. Kvaliteten på undervisvurderingen er det viktigste, og kravet til arbeidsbesparelse for lærerne bør ikke gå foran elevenes behov. **Oppland fylkeskommune** skriver at de har brukt mye ressurser på å innarbeide rutiner ute på skolene for å dokumentere undervisvurdering, og at dette har vært sett i sammenheng med innsatsen med bedre vurderingspraksis i skolen. I tillegg har fylkeskommunen et krav etter § 13-10 i loven om å kunne dokumentere at elevenes rett til undervisvurdering blir fulgt opp av skolen. De mener at å fjerne kravet til dokumentering vil måtte medføre endringer i forståelsen av § 13-10.

Tre kommuner; **Hamar, Moss og Tromsø** har svart nei på spørsmålet. **Moss kommune** skriver at undervisvurdering er en viktig faktor for å oppnå læring. Dokumentasjonen på at det er gitt, bør være en del av skolens helhetlig system, for å sikre en god systematisk vurderingspraksis. **Tromsø kommune** mener det vil være sårbart med tanke på om lærer skulle fall fra (sykdom osv.)

Elevorganisasjonen, KS og Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) har svart nei på dette spørsmålet. **KS** er ikke enig i at § 3-16 andre ledd kan fjernes fordi kravet om dokumentasjon følger av kravet om forsvarlig system i opplæringsloven § 13-10. KS mener det ikke kan utledes av internkontrollreglene i § 13-10 at skolene/skoleeier skal ha skriftlig rutiner for å sikre dokumentasjon av alle plikter skolen er pålagt. KS mener det ikke blir riktig å likestille lovens krav til plikter med at skoleeier har rettslig plikt etter kontrollreglene til å sikre dokumentasjon for alle plikter. De viser også til at kommunelovutvalget skal vurdere spørsmål knyttet til internkontroll, og ber oss derfor vente med eventuelle endringer i tilknytning til opplæringsloven § 13-10 til utvalget har kommet med sin utredning. **NFU** mener at kravet har stor verdi for elever som får spesialundervisning. I dag får de kun en vurdering av sine individuelle opplæringsmål hvert år, i motsetning til tidligere hvor dette ble gjort hvert halvår. Noe av begrunnelsen for å endre regelverket var nettopp at man i alle tilfeller har krav på undervisvurdering, jf. forskriften § 3-16 andre ledd. En dokumentasjon av at de har fått undervisvurdering vil være viktig for å sikre at

skolen har vurdert behovet for endring av opplæringsmålene og elevens utvikling før det har gått et skoleår. Selv om skolen har plikt til å ha et forsvarlig system, mener NFU det er grunn til å ha skriftlig underveisvurdering som en felles standard.

Barneombudet støtter ikke forslaget, og mener Utdanningsdirektoratets vurdering av gjeldende rett samsvarer dårlig med kravet til forsvarlig saksbehandling og innholdet i opplæringsretten. De mener dokumentasjonsplikten ikke løses gjennom andre bestemmelser. Dessuten mener de at poenget ikke er å krysse av at oppgaver er utført, men å bidra til at eleven kan nå læringsmålene sine. Barneombudet mener blant annet dette forslaget ikke samsvarer med prinsippet om hva om er til barnets beste, jf. barnekonvensjonen artikkel 3. Hvis målet er å fjerne tidstyver, mener de det er andre mer egnede tiltak som kan settes i verk. I denne vurderingen bør elevene involveres. De trekker frem retten til å bli hørt og mener det er uheldig at Utdanningsdirektoratet starter arbeidet med tidstyver med å fremme forslag som kan ramme elevenes opplæring, og at utgangspunktet først og fremst er lærernes ønsker og behov.

Det er ni skoler som ikke støtter forslaget.

Fylkesmannen i Vest- Agder, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Oslo kommune og Nedre Eiker kommune har svart vet ikke på dette spørsmålet. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** skriver at de er i tvil om det er rett å fjerne kravet til dokumentering av underveisvurdering, og vil understreke viktigheten av at elevene har rett til å vite hva som ligger til grunn for sluttvurderingen. Dette innebærer at faglærer uansett må ha et system som ivaretar og bevarer underveisvurdering og at eleven har mulighet til å ha innsyn i. **Nedre Eiker kommune** har kommentert at skoleeier gjennom forsvarlig system skal sikre at skolene sikrer elevenes krav til individuell vurdering og skolene derfor må dokumentere vurderingsarbeidet. De mener det er uheldig at kravet blir fjernet. De skriver det imidlertid bør presiseres hva som er «god nok» dokumentering. Det mener direktoratet har vært svært tilbakeholdne her, noe som har resultert i store variasjoner mellom skoler og kommuner imellom.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det store flertallet av de som har besvart dette spørsmålet i høringen, er positive til å oppheve kravet om dokumentering av underveisvurderingen. Det trekkes særlig frem at lærerne må få jobbe med kjerneoppgavene i skolen og at dokumentasjonskravene ses på som tidstyver og unødvendig byråkrati. Ser man bort fra skoler og lærere/lektorer, som er de største gruppene som har svart positivt, er det omtrent like mange som ønsker å oppheve kravet som de som mener at kravet til dokumentering bør beholdes.

Flere av de som ønsker å beholde dokumentasjonskravet mener fjerning av kravet kan tolkes som at kravet til dokumentert vurderingspraksis ikke «er så nøye» lenger. Vi vil bemerke at da kravet kom inn i forskriften i 2009 ble det presisert at dette ikke var en realitetsendring, kun en tydeliggjøring av gjeldende rett. Det nye fra 2009 var at det skulle dokumenteres at underveisvurdering var gitt.

Det kommer også frem i flere av høringsuttalelsene at det lagt ned mye godt arbeid i undervisvurdering de siste årene, for eksempel gjennom satsingen Vurdering for læring. Vi mener det er viktig at det blir tydelig signalisert at en opphevelse av dokumentasjonskravet ikke må forstås som at lærerne ikke lenger skal dokumentere vurderingsarbeidet. Det eneste endringen vil gjøre er å fjerne et dokumentasjonskrav mht. at undervisvurderingen er gitt. Dette kravet har kun en kontrollfunksjon, som ikke er knyttet til kvaliteten på undervisvurderingen.

Gjennom høringssvarene kommer det tydelig frem at de som ønsker å beholde kravet til dokumentering, ønsker en presisering i bestemmelsen. Dette viser at bestemmelsen har vært uklar, og er et argument for å fjerne kravet.

Det er også hevdet at forslaget kun er for lærernes fordel og ikke elevene. Det er riktig at Utdanningsdirektoratet har foreslått endringen fordi kravet til dokumentering har blitt trukket frem som et eksempel på unødvendig tidsbruk for lærere. Vi har erfart at enkelte skoleeiere går mye lengre enn kravene i forskriften når det gjelder krav til skriftliggjøring av undervisvurdering. Dette ligger i skoleeiers styringsrett, men bestemmelsen kan ha bidratt til å legitimere et krav om at lærere skal dokumentere mer av vurderingsarbeidet enn det de opplever som pedagogisk nyttig. Vi mener selve dokumentasjonskravet ikke vil få betydning for elevens rett til undervisvurdering, og at formålet om at eleven skal få oppfylt rettighetene sine allerede er ivaretatt i tilstrekkelig grad i § 13-10. Som nevnt har dette kravet kun en kontrollfunksjon.

Vi er etter dette ikke enig i Barneombudets kommentar om at vår vurdering av gjeldende rett samsvarer dårlig med kravet til forsvarlig saksbehandling og innholdet i opplæringsretten.

NFU viser til at elever med spesialundervisning nå bare får en årsrapport og ikke som tidligere halvårsrapportering. De skriver at noe av begrunnelsen for å endre regelverket nettopp var at man i alle tilfeller har krav på undervisvurdering, jf. forskriften § 3-16 andre ledd. I Prop.129 L (2012-2013) Endringer i opplæringslova og privatskolelova (spesialundervisning m. m.) s. 24 skriver departementet at en viktig forutsetning som ligger til grunn for vurderingen av at en årlig rapport er tilstrekkelig, er at de vurderingene som skal foretas etter reglene om undervisvurdering i forskrift til opplæringsloven faktisk blir gjennomført. Slik Utdanningsdirektoratet ser dette, er departementets vurdering i hovedsak knyttet til at elever med spesialundervisning har rett til undervisvurdering, og at det nettopp var en viktig forutsetning for en årlig rapport at undervisvurderingen faktisk ble gjennomført. Retten til undervisvurdering er fortsatt i behold selv om kravet til dokumentasjon fjernes fra § 3-16 andre ledd. I forskriften § 3-11 femte ledd er det også særskilt regulert hva læreren skal vurdere når det gjelder elever og lærekandidater med individuell opplæringsplan.

Utdanningsdirektoratet har merket seg KS sitt innspill knyttet til forståelsen av opplæringsloven § 13-10. Vi mener vi har lagt til grunn riktig forståelse av bestemmelsen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet mener dokumentasjonskravet bør oppheves. Vi vil samtidig påpeke at skoleeier gjennom sin styringsrett fortsatt kan kreve dokumentering av undervisvurdering, selv om dette kravet tas ut av forskriften.

Dersom Kunnskapsdepartementet støtter vår anbefaling, ber vi om at dere tar kontakt med Kulturdepartementet om en endring av § 4-12 tredje ledd bokstav e og fjerde ledd bokstav f i forskrift om behandling av offentlige arkiver. Se også omtalen av dette i høringsnotatet.

3. Fjerne kravet om at fravær skal dokumenteres hvert halvår

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å fjerne kravet om at fravær skal dokumenteres hvert halvår i forskrift til opplæringsloven § 3-16 første ledd andre punktum. Vi foreslo også å fjerne kravet i forskrift til privatskoleloven § 3-15 første ledd andre punktum, men vi understreket at kravene om registrering av fremmøte og fravær, som følger av økonomiforskriften til privatskoleloven, vil gjelde uavhengig av om dette forslaget fastsettes.

Høringsinstansene ble spurt om de var enig i forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 119 høringsinstanser som har uttalt seg om dette spørsmålet. Av dem svarte 66 ja, 43 nei og 10 vet ikke.

Følgende høringsinstanser er positive til at kravet bør oppheves

Fem av de syv fylkesmannsembetene som har besvart spørsmålet er enig i at kravet til dokumentering av fravær hvert halvår kan fjernes. Dette er **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Rogaland og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.**

Fem av de ti fylkeskommunene som har besvart dette spørsmålet er enig i at kravet kan fjernes. Dette er **fylkeskommunene i Buskerud, Hedmark, Møre- og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag.** Blant fylkeskommunene trekkes det frem at elevene har oversikt over fravær gjennom digitale registreringssystemer/verktøy.

Fem av de åtte kommunene som har svart på spørsmålet er enig i at kravet til dokumentering av fravær hvert halvår kan fjernes. Dette er **Bergen kommune, Lillehammer kommune, Nedre Eiker kommune, Oslo kommune og Trondheim kommune.** Lillehammer kommune påpeker at det er uproblematisk å fjerne dette, men at det har liten praktisk konsekvens fordi elevens fravær skal registreres og protokollføres hver dag og hver time.

Akademikerne, Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag er enig i at kravet kan fjernes. **Norsk Lektorlag** trekker frem at skolene bør ha gode digitale fraværsregistreringssystemer der elevene selv kan følge med.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Rådgiverforum Norge svarer også ja på dette spørsmålet.

Blant skolene som har besvart spørsmålet er 22 enige og 21 uenige i forslaget. Syv av disse skolene er private skoler. Blant de som er enige trekkes det frem at skolene har digitale registreringssystemer hvor fravær registreres fortløpende.

Det er 15 av totalt 32 lærere/lektorer som er positive til forslaget.

Følgende høringsinstanser er negative til at kravet bør oppheves

Fylkesmannen i Hordaland og Fylkesmannen i Vest-Agder ønsker å beholde kravet om dokumentering av fravær hvert halvår. **Fylkesmannen i Vest-Agder** påpeker at det er viktig at fravær registreres fortløpende for at elevene kan følges opp. Når dette gjøres mener fylkesmannen det ikke er en stor jobb å ta ut tallet for halvåret. Det gir dessuten en oversikt for eleven og foreldrene.

Av de ti fylkeskommunens om har besvart spørsmålet mener fire fylkeskommuner; **Akershus, Nordland, Oppland og Telemark fylkeskommune** at kravet til dokumentering av fravær hvert halvår ikke kan fjernes. **Akershus fylkeskommune** trekker frem at dette gir verdifull informasjon til eleven og foreldrene, som ikke nødvendigvis ivaretas via varslingsplikten. De mener videre at dette er et godt grunnlag for oppfølgingssamtalen og foreldredialogen om mulige forbedringer i arbeidsinnsatsen og læringen til eleven. **Nordland fylkeskommune** mener forslaget ikke vil medføre mindre unødvendig byråkrati så lenge fraværsføringen gjøres i det databaserte skoleadministrative systemet. De skriver at fordelene med å beholde kravet, er at kontaktlærer og elev går gjennom det registrerte fraværet halvårlig, og at det dermed ikke blir så travelt i tiden frem mot skoleslutt.

Moss kommune og Tromsø kommune ønsker å beholde kravet om dokumentering av fravær hvert halvår. **Moss kommune** fremhever at fravær tidlig i skoleløpet er en viktig faktor ved frafall i videregående skole. At skoleeier følger opp fraværet spesielt, gjør en i stand til å iverksette nødvendige tiltak. **Tromsø kommune** mener dokumentering av fravær hvert halvår er viktig informasjon som grunnlag både for foreldre- og elevsamtalen.

NHO og Steinerskoleforbundet ønsker heller ikke å fjerne dokumentasjonskravet. **NHO** mener dette er viktig for gjennomgående dokumentasjon, og ved tildeling av læreplass, som ofte foregår før fullført Vg2.

Blant de 45 skolene som har svart på dette spørsmålet er 21 negative til å fjerne kravet om dokumentasjon. Her trekkes det blant annet frem at det er viktig med bestemmelsen i den løpende fraværsoppfølgingen, at dette ikke vil bidra til å ta vekk tidstyver da dette allerede er skjer gjennom systemet for fraværsføring, at fjerning av dokumentasjonskravet kan føre til at fraværsføringen blir mindre å jour og ryddig enn tidligere og fraværsføring kan bevisstgjøre elever om deres fravær og eget oppmøte. Det blir også trukket frem at det er nødvendig å beholde kravet ved innføring av fraværsgrenser for å sikre elevenes rettigheter.

11 av 32 lærere/lektorer som har svart på spørsmålet vil ikke at kravet skal fjernes.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er flertall for å fjerne kravet til dokumentering av fravær hvert halvår. Blant skoler og lærere/lektorer er det likevel ganske jevnt mellom dem som ønsker å fjerne kravet og de som vil beholde det. Det blir trukket frem både blant de som svarer ja og nei at skolene har systemer for registrering av fravær. De som er negative fremhever at det derfor ikke er mye ekstraarbeid å dokumentere dette hvert halvår, mens de som er positive mener at disse systemene gjør dokumentasjonen hvert halvår overflødig.

Det blir trukket frem blant de som mener kravet skal bli værende, at dokumentasjon av fraværet er viktig for oppfølging av eleven. Vi vil bemerke at det i forskriften §§ 3-41 og 3-47 er egne bestemmelser om føring av fravær. Læreren vil fortsatt ha oversikt over elevenes fravær og kan bruke dette i oppfølgingen av den enkelte elev. I del 1 av høringsoppsummeringen er det er også et forslag for oppfølging av fravær.

Det er også flere som peker på at dersom det innføres en fraværsgrense, så kan ikke kravet fjernes. Utdanningsdirektoratet mener en eventuell innføring av en fraværsgrense ikke vil ha betydning for hvorvidt § 3-16 første ledd andre punktum skal fjernes eller ikke. I denne bestemmelsen dreier det seg om dokumentasjon av fravær totalt sett og ikke dokumentasjon av fravær i det enkelte fag, som vil være avgjørende i forbindelse med en eventuell innføring av en fraværsgrense.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Kravet om at fravær skal dokumenteres hvert halvår bør fjernes.

4. Tydeliggjøre at sluttvurderinger føres på vitnemål og forskriftsfeste at elever ved forsering og omvalg kan velge å være elev på nytt

Utdanningsdirektoratet foreslo en bestemmelse som skulle tydeliggjøre gjeldende rett om at når en elev har fullført og bestått opplæringen i et fag, så skal sluttvurderingen følge eleven frem til vitnemålet. Dette ble ikke foreslått å gjelde hvis eleven tar faget på nytt som privatist. I tillegg foreslo vi at det skulle presiseres at en elev som har fullført og bestått i et fag som elev, ikke kan ha elevstatus i faget igjen. Videre foreslo vi at omvalgselever og elever som forserer i fag har rett til å velge å beholde karakteren eller være elev i faget på nytt.

4.1 Bør elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring?

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 123 høringsinstanser som har uttalt seg om dette spørsmålet. Av dem svarte 106 ja, 6 nei og 11 vet ikke.

Et overveiende stort flertall av høringsinstansene svarer at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring.

Alle av de syv fylkesmannsembetene som har besvart spørsmålet er enig i at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring. Dette er henholdsvis fylkesmennene i **Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Oslo og Akershus, Sør-Trøndelag og Vest-Agder.**

Alle av 13 fylkeskommunene som har uttalt seg om spørsmålet er også positive til forslaget. Dette er **Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sogn og Fjordane, Sør Trøndelag, Telemark og Vest-Agder. Nord-Trøndelag fylkeskommune** mener at forslaget gir elever muligheten til å forsere i fag uten at det får negative konsekvenser dersom de skulle fullføre med et dårlig resultat. Det vises til at elevene som forserer er yngre enn elevene på videregående nivå, og at modningsnivået kan medføre et svakere resultat enn det de har muligheten for å oppnå på et senere tidspunkt. **Møre og Romsdal fylkeskommune** mener at elever som har forsert fag bør få beholde status som heltidselever selv om de søker om godkjenning av forserte fag. De viser til at endret status for elevene fra heltidselev til deltidselev får konsekvenser for støtte fra Lånekassen, og rammer spesielt borteboere.

Alle av de åtte kommunene som har uttalt seg om spørsmålet er enige i forslaget. Dette er **Bergen, Hamar, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim.** Flere kommuner viser til at flinke elever ikke tør å forsere i fag, da de kan risikere å få en dårlig karakter som de ikke kan forbedre som elev når de begynner i videregående.

Organisasjonene som har svart på spørsmålet er positive til forslaget. Det er **Elevorganisasjonen, KS, Kristne Friskolers Forbund, Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet.** Alle organisasjonene som har svart mener at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), Rådgiverforum-Norge, Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Ungdommens bystyre Bergen kommune er også positive til forslaget.

Det er 45 skoler som har svart på spørsmålet. Blant dem er det stort sett videregående skoler, hvorav syv private. Det store flertallet, 40 av skolene, har svart ja på spørsmålet. Kun tre skoler svarer nei på spørsmålet. To skoler har svart vet ikke. **Drammen videregående skole og Kongsberg videregående skole** mener at retten bør utvides til å gjelde for elever som forserer i fag innenfor videregående opplæring.

Det er 32 lærere/lektorer som har svart på spørsmålet. Av dem har kun tre svart nei, og to svart vet ikke. Resten har svart ja på spørsmålet.

Det er også kommet inn åtte svar fra privatpersoner, hvorav 6 av dem har svart ja på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Svært mange av høringsinstansene mener at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring. Alle fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner har svart ja på spørsmålet. Det har også alle organisasjonene gjort og de aller fleste skolene.

Møre og Romsdal fylkeskommune mener at elever som har forsert fag bør få beholde status som heltidselever selv om de søker om godkjenning av forserte fag. Til dette ønsker vi å bemerke at elever som tar fag fra videregående opplæring på ungdomstrinnet har status som deltidselever i videregående opplæring i kraft av at de tar ett eller flere fag på videregående nivå. Når en elev senere tas inn til videregående opplæring, vil eleven få status som heltidselev, uavhengig av om eleven allerede har bestått ett eller flere fag fra det utdanningsprogrammet eleven er tatt inn på. Det samme gjelder for inntak til Vg2 og Vg3. Dette er presisert i rundskriv Udir-4-2013.

Utdanningsdirektoratet merker seg at **Drammen videregående skole og Kongsberg videregående** mener at retten bør utvides til å gjelde for elever som forserer i fag innenfor videregående opplæring. Vi ønsker å påpeke at det forslaget som er hørt kun gjelder for elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-15.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det fastsettes en bestemmelse som gir elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring.

4.2 Bør omvalgselever få rett til å ta fellesfag på nytt som elev i videregående opplæring, selv om faget tidligere er bestått i et annet utdanningsprogram?

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 121 høringsinstanser som har uttalt seg om dette spørsmålet. Av dem svarte 105 ja, 8 nei og 8 vet ikke.

Et overveiende stort flertall av høringsinstansene svarer at omvalgselever bør få rett til ta fellesfag på nytt som elev i videregående opplæring, selv om faget tidligere er bestått i et annet utdanningsprogram.

Alle de syv fylkesmennene som har besvart spørsmålet er enig i at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring. Dette er fylkesmennene i **Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Oslo og Akershus, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**.

Alle av 13 fylkeskommunene som har uttalt seg om spørsmålet er positive til forslaget. Dette er **Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag og Telemark**.

Møre og Romsdal fylkeskommune mener at omvalgselever som ønsker å få fag godkjent etter § 1-16 skal få muligheten til å beholde statusen som heltidselever. Det vises til at endret status fra heltidselev til deltidselev vil få konsekvenser for støtte fra Lånekassen, spesielt for borteboere.

Av de 6 kommunene som har svart på spørsmålet er 4 kommuner positive til forslaget. Dette er **Bergen, Moss, Nedre Eiker og Oslo. Lillehammer og Tromsø kommune** har svart at de ikke vet. **Oslo kommune** mener at retten bør gjelde alle elever som tar et trinn om igjen, enten de tar det samme eller et nytt utdanningsprogram/programområde.

Alle organisasjonene som har svart på spørsmålet er positive til forslaget. Det er **Blå Kors, Elevorganisasjonen, KS, Kristne Friskolers Forbund, Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet**. **KS** viser til at flere fylkeskommuner opplyser at det er en mangeårig og godt innarbeidet praksis at elever som tar samme trinn om igjen kan få være elev i alle fag, med mindre de selv velger å søke om godkjenning av tidligere beståtte fag og om å få endret elevstatus fra fulltidselev til deltidselev. Videre blir det påpekt at elever som tar et trinn om igjen ikke mister sine tidligere sluttvurderinger i faget de tar på nytt, men at den beste karakteren legges til grunn for poengberegningen. **KS** viser dermed til at det eksisterer en praksis som er i tråd med den endringen **Oslo kommune** ønsker. Altså at retten bør gjelde alle elever som tar et trinn om igjen, enten de tar det samme eller begynner på et nytt utdanningsprogram/programområde.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), Rådgiverforum-Norge, Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Ungdommens bystyre Bergen kommune er positive til forslaget. **NAFO** viser bl.a. til at sent ankomne elever med lite norskkunnskaper gjør omvalg oftere enn andre. For disse elevene er det særlig viktig å kunne ta fellesfagene på nytt dersom de fortar et omvalg.

Det er 44 skoler som har svart på spørsmålet. Blant dem er det stort sett videregående skoler, hvorav 7 private. Det store flertallet, 43 av skolene, har svart ja på spørsmålet. Kun én skole har svart vet ikke. Noen av de private skolene kommenterer at omvalgselevne ikke bør kunne velge om de skal ta fellesfagene på nytt, men at de *må* ta fellesfagene på nytt. De vises bl.a. til fellesfagene skal være tilpasset til de ulike utdanningsprogrammene.

Det er 32 lærere/lektorer som har svart på spørsmålet. De fleste er positive til forslaget. 6 stykker er negative til forslaget.

Det har også kommet inn ni svar fra privatpersoner, hvorav sju av dem har svart ja på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Svært mange av høringsinstansene mener at elever på ungdomstrinnet som tar fag på videregående nivå bør få rett til å ta faget på nytt som elev i videregående opplæring. Alle fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner har svart ja på spørsmålet. Det har også alle organisasjonene gjort og de aller fleste skolene.

Møre og Romsdal fylkeskommune mener at omvalgselever som ønsker å få fag godkjent etter § 1-16 skal få muligheten til å beholde statusen som heltidselever. Hvilken betydning en eventuell godkjenning vil få for elevens status som heltids- eller deltidselev, må etter vårt syn vurderes i sammenheng med reglene om inntak til Vg1, Vg2 eller Vg3 etter forskrift til opplæringsloven kapittel 6. En elev som får innvilget omvalg etter opplæringsloven § 3-1, regnes som heltidselev ved inntaket, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-5 femte ledd. Paragraf 6-5 tredje ledd åpner for at elever som blir tatt inn som heltidselever, etter inntaket kan omgjøres til deltidselever. Vi viser i denne sammenheng til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 11.06.2014, der departementet viser til at dette vil være aktuelt for omvalgselever som har fått godkjent ett eller flere fag i tråd med forskriften § 1-16. Forslag om endring av bestemmelser om inntak i forskrift til opplæringsloven kapittel 6 er ikke hørt.

Oslo kommune mener at retten bør gjelde alle elever som tar et trinn om igjen, enten de tar det samme eller et nytt utdanningsprogram/programområde. Utdanningsdirektoratet ønsker å påpeke at forslaget kun gjelder for elever som foretar et reelt omvalg. Med omvalg menes elever som bytter utdanningsprogram eller elever som bytter programområde innenfor samme utdanningsprogram.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det fastsettes en bestemmelse som gir omvalgselever rett til å ta fellesfag på nytt som elev i videregående opplæring, selv om faget tidligere er bestått i et annet utdanningsprogram/programområde. Utdanningsdirektoratet mener at det i merknadene til bestemmelsen bør presiseres hva som menes med omvalg.

Vi anbefaler også at Kunnskapsdepartementet ser nærmere på reglene for lån og stipend for elever som ønsker å få fag godkjent etter § 1-16, da disse elevene vil bli deltidselever. Vi viser til flere henvendelser fra sektor om dette som vi har oversendt til departementet.

4.3 Bør tidligere sluttvurdering i faget annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt?

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 118 høringsinstanser som har uttalt seg om dette spørsmålet. Av dem svarte 64 nei, 45 ja og 9 vet ikke.

Det er delte meninger blant høringsinstansene på spørsmålet om tidligere sluttvurdering i faget bør annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt.

Følgende høringsinstanser er positive til forslaget

Fire av syv fylkesmenn som har svart på spørsmålet mener at tidligere sluttvurdering i faget bør annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på

nytt. Det er **Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Rogaland.**

Av de seks kommunene som har svart på spørsmålet, er det bare to, **Moss og Nedre Eiker kommune** som mener at sluttvurdering i faget bør annulleres.

Elevorganisasjonen, Kristne Friskolers Forbund, Norsk Lektorlag har også svart ja på dette spørsmålet.

Av de 38 offentlige skolene som har besvart spørsmålet er det kun 10 som mener at sluttvurdering i faget bør annulleres. 6 av 7 private skoler har også svart ja på spørsmålet. Skolene som er positive til at tidligere sluttvurdering i faget annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt viser til at dette vil øke elevens motivasjon og innsats til å jobbe med faget.

Det er 32 lærere/lektorer som har svart på spørsmålet. Av disse har 16 svart ja på spørsmålet.

Det er også kommet inn sju svar fra privatpersoner, hvorav tre av dem har svart ja på spørsmålet.

Følgende høringsinstanser er negative til forslaget

To av sju fylkesmenn som har svart på spørsmålet er negative til forslaget om at tidligere sluttvurdering i faget annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt. Dette er **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fylkesmannen i Vest-Agder. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag** har svart at de ikke vet på spørsmålet.

Alle de elleve fylkeskommunene som har uttalt seg er negative til forslaget. Dette er **Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark og Vest-Agder. Møre og Romsdal fylkeskommune** mener at dersom tidligere sluttvurdering i faget annulleres, kan elevene komme i en uheldig situasjon om de ikke består faget de tar på nytt. Eleven bør få beholde den beste karakteren, da dette vil være i samsvar med poengberegning ved inntak, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-34 andre ledd bokstav f. **Telemark fylkeskommune** viser også til at det kan få negative konsekvenser dersom eleven slutter. Eleven kan risikere å stå uten vurdering fra et programområde som tidligere er bestått. Dersom eleven senere ønsker å søke Vg2 fra dette programområdet vil det ikke være noe inntaksgrunnlag. **Vest-Agder fylkeskommune** mener ordningen vil medføre at flere elever ikke velger å ta faget på nytt, for å ikke risikere at de får en dårlig karakter. Dette vil føre til at eleven får «hull» i timeplanen, som igjen kan føre til økt fravær. De mener at dersom elevene kan velge den beste karakteren vil dette bidra til økt gjennomføring i videregående opplæring.

Av de 6 kommunene som har svart på spørsmålet er **Bergen, Oslo og Trondheim kommune** negative til forslaget. **Bergen kommune** mener at en karakter er dokumentasjon av en oppnådd kompetanse som eleven innehar. **Oslo kommune** mener at dersom sluttvurderinger i fag annulleres får dette urimelige konsekvenser for elevene, og det er ikke i tråd med den nasjonale målsettingen om at flere elever skal fullføre og bestå videregående opplæring.

Videre stiller kommunen spørsmål ved det juridiske grunnlaget for å annullere tidligere avgitte standpunkt- og eksamenskarakterer og utstedt dokumentasjon. Det påpekes at det ikke vil være praktisk mulig å inndra tidligere utdelte kompetansebevis fra Vg1/Vg2/Vg3, samt at annullering av tidligere sluttvurderinger vil kreve betydelige administrative ressurser. Kommunen mener at en slik bestemmelse vil stå i motstrid til forskrift til opplæringsloven § 6-34 om poengberegning (det er det beste utvalget av karakterer hvis søkeren har gått flere forskjellige Vg1 eller Vg2 som danner grunnlag for inntak på det videregående trinnet).

KS og Steinerskoleforbundet er imot at tidligere sluttvurdering i faget annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), Rådgiverforum-Norge, Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Ungdommens bystyre Bergen kommune er også imot forslaget. **Rådgiverforum-Norge** viser til at dette gjelder en marginal gruppe elever som har behov mye støtte, og at det er unødvendig å gjøre det vanskeligst mulig for dem. De stiller også spørsmål ved det juridiske med hensyn til å annullere en karakter som er bestått.

Av de 38 offentlige skolene som har besvart spørsmålet er det 28 som er negative til at sluttvurdering i faget bør annulleres. 1 av 7 private skoler har også svart nei på spørsmålet.

9 av 32 lærere/lektorer er imot at sluttvurderingen skal annulleres.

Det er også kommet inn sju svar fra privatpersoner, hvorav fire av dem har svart nei på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Flertallet av høringsinstansene er imot forslaget om at tidligere sluttvurdering i faget annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt. Blant fylkesmennene som har svart er det ganske jevnt mellom de som er imot forslaget og de som er for. Det er likevel relativt få av fylkesmennene som har svart på spørsmålet, og de har ikke i særlig grad kommentert forslaget ytterligere. Blant fylkeskommunene er det derimot et enstemmig flertall imot forslaget. Det er også et flertall imot forslaget blant kommunene som har svart på spørsmålet. De som er imot trekker bl.a. frem det juridiske aspektet ved å annullere en sluttvurdering. Det blir også stilt spørsmål om hvordan annulleringen skal gjøres i praksis med hensyn til elever som har bestått et fag og har fått utstedt kompetansebevis, dersom karakteren senere blir annullert. Utdanningsdirektoratet kan se at dette kan være problematisk. Noen mener også at en slik ordning vil stå i motstrid med forskrift til opplæringsloven § 6-34 andre ledd bokstav f om poengberegning ved inntak. Det fremgår av bestemmelsen at «For søkjarar som har gått fleire forskjellige utdanningsprogram på Vg1 eller programområde på Vg2, som alle dannar grunnlag for inntak på det vidaregåande trinnet, skal det beste utvalet av karakterar leggjast til grunn.» Utdanningsdirektoratet kan ikke se at bestemmelsen er problematisk, da det kun vil foreligge én karakter i faget dersom tidligere karakter har blitt annullert idet eleven begynte opplæringen i faget på nytt.

Flere av instansene som er imot forlaget trekker også frem at elever som av ulike grunner avbryter opplæringen i faget i videregående skole eller som ikke består faget andre gang, vil kunne stå uten sluttvurdering i faget. De viser til at dette er uforenelig med den nasjonale målsetningen om at flere elever skal fullføre og bestå videregående opplæring. Utdanningsdirektoratet ser at det kan få uheldige konsekvenser dersom en elev som tidligere har bestått faget, men som av ulike grunner ikke består faget på nytt, står uten sluttvurdering i faget.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

På bakgrunn av høringsuttalelsene anbefaler Utdanningsdirektoratet at tidligere sluttvurdering i faget *ikke* annulleres idet eleven begynner opplæringen i faget på nytt.

4.4 Hvis sluttvurderingen ikke bør annulleres, hvilken løsning bør velges?

Høringsinstansene ble spurt om hvilken løsning som burde velges dersom de ikke var enige i at sluttvurderingen var i at sluttvurderingen burde annulleres. De ble gitt tre alternativer: 1) Eleven bør beholde den beste karakteren. 2) Eleven bør beholde den siste karakteren. 3) Eleven bør beholde den den siste karakteren som er 2 eller høyere. De kunne også komme med egne forslag.

Høringsinstansenes syn

Det er 81 høringsinstanser som har svart på spørsmålet. Det er et klart flertall for at eleven skal kunne beholde den siste karakteren. 52 av 81 har gått for dette alternativet. 13 stykker mener at eleven bør beholde den siste karakteren. 8 mener at eleven bør beholde den den siste karakteren som er 2 eller høyere. 8 har gitt andre svar, hvorav flere er ulike varianter av de oppstilte alternativene.

Det er kun tre fylkesmenn som har svart på spørsmålet. **Fylkesmannen i Vest-Agder** mener at eleven bør kunne beholde den beste karakteren.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag svarer at tilliten til vurderingssystemet tilsier at den siste karakteren bør beholdes, da den gir et best oppdatert uttrykk for elevens faktiske kompetanse. **Fylkesmannen i Rogaland** viser bl.a. til at det er viktig at eleven blir bevisstgjort på sitt valg. Hvis en elev velger å ta faget på nytt må han eller hun satse fullt og helt. Videre påpekes det at det vil være en fordel å kunne forbedre seg, og at det er godt for klassemiljøet at flest mulig i klassen har alle fag.

Alle fylkeskommune som har svart på spørsmålet, bortsett fra én, mener at eleven bør beholde den beste karakteren. De offentlige skolene og en del lærere/lektorer er også positive til dette alternativet, sammen med FUG og Rådgiverforum – Norge.

I valget mellom alternativ 2 og 3 er lærere/lektorer og de privat skolene litt spredt. Det er fire private skoler som har svart. To av skolene mener at eleven bør beholde den siste karakteren. En annen mener at eleven bør beholde den siste karakteren som er to eller høyere, mens den siste skolen mener at eleven bør beholde den beste karakteren.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Blant høringsinstansene som har svart er det et klart flertall for at eleven skal kunne beholde den beste karakteren. Dette gjelder særlig fylkeskommunene. Utdanningsdirektoratet ønsker å påpeke at en slik ordning kan føre til at flere elever ønsker å forsere eller forta et omvalg, da de ser på dette som en forbedringsmulighet. Ordningen kan medføre at elevene i realiteten får rett til å fullføre videregående opplæring på 4 år, og fortsatt få førstegangsvitnemål. Det kan oppstå situasjoner der eleven har status som heltidselev, men likevel i realiteten kun velger å konsentrere seg om å forbedre ett fag, da eleven kan velge å beholde tidligere karakterer. Det er viktig å presisere at formålet med omvalg er å gi elever som mener at de har valgt feil utdanningsprogram eller programområde, muligheten til å velge på nytt. Det er ikke ønskelig at ordningen skal brukes for elever som ønsker å «shoppe» karakterer.

Dette kan også oppleves som urimelig for andre elever som ellers er henvist til privatistordningen for å kunne ta opp fag. Det vises i denne sammenheng til at privatistordningen har blitt dyrere, og at det er mulig at noen elever vil se på omvalg som en mulighet til å omgå privatistordningen.

Utdanningsdirektoratet er på den annen side usikre på om dette vil utgjøre et stort problem, da omvalgselvene fortsatt må gå et ekstra år.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet har ingen klar anbefaling. På bakgrunn av at det klare flertallet av de som har svart ønsker at elevene skal få beholde den beste karakteren, foreslår vi dette alternativet. Dersom dette er den løsningen som fastsettes, er det viktig å følge med på utviklingen for å se om det blir mange flere elever som foretar omvalg. Det er viktig at ordningen ikke blir brukt for å forbedre karakterer. Vi viser for øvrig til momentene vi har trukket fram under Utdanningsdirektoratets vurdering. Det bør også fremgå av merknadene til bestemmelsen at eleven kan velge å beholde den beste karakteren dersom dette er løsningen som velges.

5. Oppheve elevens rett til en samtale med kontaktlærer om utviklingen i kompetansemål i fag

I høringsnotatet ble det foreslått at retten til en halvårlig samtale etter forskrift til opplæringsloven § 3-11 tredje ledd burde fjernes. En tilsvarende bestemmelse fremgår av forskrift til privatskoleloven § 3-11, og for deltakere i grunnskoleopplæring for voksne i forskrift til opplæringsloven § 4-7 tredje ledd. Høringsinstansene ble spurt om de var enig i forslaget vårt

Dersom høringsinstansene svarte nei eller vet ikke på spørsmålet, ble de bedt om å svare på om retten til en slik samtale/innholdet i samtalen heller burde endres. Dersom de svarte ja på dette, ba vi dem også om å kommentere hva endringen burde gå ut på.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 124 høringsinstanser som uttalte seg om dette spørsmålet. Av dem svaret 42 ja, 78 nei, 4 vet ikke.

Av de som svarte nei på spørsmålet om samtalen burde oppheves, svarte 32 at innholdet burde endres, 30 svarte nei og 15 svarte vet ikke.

Følgende høringsinstanser er positive til at retten til samtalen oppheves

Fire av åtte fylkesmenn mener retten til en halvårlig samtale bør oppheves. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Rogaland.**

Av de elleve fylkeskommunene som har uttalt seg om spørsmålet er det kun **Buskerud fylkeskommune** som mener samtalen bør oppheves. De mener den halvårlige samtalen oppleves som en tidkrevende øvelse. De mener elevene får mest hensiktsmessig tilbakemelding direkte fra faglærer ved underveisvurdering, og ikke i en samtale der informasjon skal formidles via kontaktlæreren. De viser til forskriften § 3-8 om dialog om annen utvikling og at denne bestemmelsen ikke er foreslått endret. De viser til at der ligger det en naturlig dialog mellom lærer/elev eller instruktør/lærling for å kunne følge opp andre forhold.

Trondheim kommune er den eneste av de syv kommunene som har besvart spørsmålet som mener samtalen bør oppheves.

Norsk Lektorlag og **Utdanningsforbundet** mener samtalen bør oppheves. Det samme mener **Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)**. **Utdanningsforbundet** mener dette er en fornuftig forenkling, og at elevenes rett til underveisvurdering og oppfølging ivaretas godt gjennom forskriftenes øvrige bestemmelser. **Norsk Lektorlag** mener elevene bør ha rett til samtale med helsesøster/skolepsykolog eller rådgivningstjeneste på lik linje med bedriftshelsetjeneste i arbeidslivet. De mener dagens formaliserte halvårlige samtale med kontaktlærer ikke fungerer, fordi kontaktlærer ikke har kompetanse i alle fag. Kontaktlærer har heller ikke kompetanse til å hjelpe elever med helseproblemer.

13 av de 44 skoler som har uttalt seg om dette spørsmålet, er positive til å fjerne samtalen. Her blir det blant annet trukket frem at måloppnåelse i fag bør være en sak mellom faglærer og elev. Den ivaretas ved underveisvurdering med faglærer, og at kontaktlærer fort kan bli en tredjepart. Det er krevende for kontaktlærer å ha en halvårlig samtale med eleven om utviklingen i fag de ikke har selv. Eleven har etter § 3-8 har rett til "jamleg dialog om anna utvikling".

Det er 32 lærere/lektorer som har uttalt seg om spørsmålet, og av disse er det 17 som svarer ja på spørsmålet om retten til en halvårlig samtale bør oppheves.

Det er et stort flertall som mener retten en halvårlig samtale med kontaktlærer/instruktør/lærer ikke bør oppheves.

Følgende høringsinstanser er negative til at retten til samtalen oppheves

Tre av de åtte fylkesmennene som har besvart spørsmålet, **Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Vest-Agder og Fylkesmannen i Vestfold** mener samtalen bør beholdes. **Fylkesmannen i Vestfold** trekker frem at tiden som er satt av til elevsamtaler er et av de viktigste verktøyene for økt læring for elevene, og derfor ikke kan falle inn under begrepet tidstyv. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** har svart «vet ikke» på dette spørsmålet, men har svart at de

ønsker at innholdet i samtalen bør endres. De tre andre embetene har svart «vet ikke» på hvorvidt innholdet bør endres. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** trekker frem at skoleeier selv bør kunne fastsette på hvilken måte elevene skal bli informert (samtale, elektronisk tilbakemelding o.l.). De mener konsekvensene av en eventuell endring bør utredes nærmere. De er usikre på om dagens samtale fungerer etter hensikten, og at den informasjonen som kommer fra faglærer blir formidlet på en god måte via kontaktlærer.

Ni av elleve fylkeskommuner; **Akershus, Hedmark, Møre- og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark og Vest-Agder fylkeskommune** mener samtalen bør beholdes. Av disse er det kun **Telemark fylkeskommune** som mener at innholdet i samtalen ikke bør endres. Både **Møre og Romsdal, Hedmark, Vest-Agder og Oppland fylkeskommune** mener det bør være opp til skolen og eleven selv å bestemme innhold ut fra behov og hva er naturlige tema på tidspunkt for samtalen. Innholdet kan være av sosialpedagogisk karakter, eller det kan være informasjon, fagvalg eller om orden og eller oppførsel og generell faglig progresjon. **Vest-Agder fylkeskommune** mener det innebærer at bestemmelsen kanskje ikke hører inn under § 3-11, men bør tas inn et annet sted. **Oppland fylkeskommune** trekker frem at samtaler er meget viktige for elevens skole- og lærings situasjon, og ikke er en uhensiktsmessig og unødvendig tidstyv. **Rogaland, Akershus og Nord-Trøndelag fylkeskommune** trekker frem at fagsamtalen knyttet til kompetansemålene bør ivaretas av faglærer. **Akershus fylkeskommune** påpeker at samtalen med kontaktlærer om «anna utvikling» er fremdeles viktig å ivareta. **Rogaland fylkeskommune** mener det bør gjelde de fagene kontaktlærere ikke har kompetanse i. **Nordland fylkeskommune** mener kravet om halvårlig fagsamtale med kontaktlærer i videregående skole har fungert etter hensikten på yrkesfag, men ikke på studieforbereende. I Nordland har de delegert til faglærer å ha en fagsamtale med elevene hvert halvår, mens kontaktlærers elevsamtaler har vært dialog om annen utvikling (miljø, trivsel, planer med mer). Fylkeskommunen forslår å endre ordlyd for å ta høyde for ulike strukturelle forhold og samtidig videreføre hensikten med dagens forskriftsbestemmelse. Forslaget er: «*Eleven, lærlingen og lære kandidaten har minst ein gong kvart halvår rett til en samtale med lærar i faget eller instruktør om si faglege utvikling.*» De mener innholdet bør endres og at fokus bør være av mer sosialpedagogisk karakter, dvs. orden/adferd, generell faglig progresjon og elevenes generelle motivasjon for læring. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** ber Utdanningsdirektoratet vurdere alternative løsninger for å gi elevene tilbakemelding om utvikling i kompetansemål i fag. Fylkeskommunen mener at det i større grad bør legges til rette for fleksible løsninger for tilbakemeldinger, men at elevene uansett bør ha en forskriftsfestet rett til samtale med kontaktlærer. De foreslår derfor at 1) elevene i mye større grad får løpende tilbakemeldinger i det daglige skolearbeidet, 2) faglærer kan tilby elever som ønsker en samtale om dette spesifikt 3) utnytte muligheter som ligger i digitale læringsarenaer.

Det er sju kommuner som har uttalt seg om spørsmålet, av disse mener 6 kommuner; **Bergen, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo og Tromsø** at samtalen bør beholdes. **Moss kommune** fremhever at en halvårlig samtale om

fag er viktig i et «vurdering for læring» -perspektiv, for å kunne få et best mulig læringsutbytte. De mener det er naturlig at dette skjer løpende gjennom året i undervisningen, men det er flott at det sikres for alle gjennom forskrift. **Nedre Eiker kommune** mener det er u hensiktsmessig at alt ansvar for å gjennomføre samtaler ligger på kontaktlærere. De mener det kan legges føringer på at skoler/skoleeier skal sikre at elevene får slike samtaler, men at form og hvem elevene snakker med kan avgjøres ut fra hva som er hensiktsmessig, og oppleves som meningsfylt. **Oslo kommune** mener halvårlig samtale med kontaktlærer er svært viktig. De skriver at samtalen med kontaktlærer handler om elevens generelle faglige progresjon, orden og oppførsel eller kan ha en mer sosialpedagogisk karakter, avhengig av elevens behov på tidspunktet for samtalen. I tillegg bør retten til halvårlig samtale med faglærer forskriftsfestes. Denne samtalen må ivareta progresjon knyttet til kompetansemålene i det enkelte faget.

Elevorganisasjonen, KS, NHO, Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Steinerskoleforbundet mener den halvårlige samtalen ikke bør oppheves. **Elevorganisasjonen** mener innholdet bør endres ved at det legges til en del hvor man snakker om trivsel, både i klassen og på skolen som helhet. Dette blir et ledd i å følge opp elevene tettere. **NUF** mener en slik samtale vil gi eleven god og nyttig informasjon om hvordan egen fremgang blir vurdert, samt en mulighet til å ta opp egne behov. Samtidig ser NFU at det ikke alltid er slik at det er kontaktlærer som har det beste grunnlaget for å ta en slik samtale. De mener det viktigste må være at samtalen blir tatt av en som kjenner eleven og elevens behov, og som samtidig kan påvirke videre læring og undervisningsopplegg. **Steinerskoleforbundet** mener at samtalen skal handle om utviklingen i faget, ikke bare ut fra kompetansemålene. **NHO** mener disse samtaler er nødvendige for tilrettelegging av gode opplæringstilbud, og ikke må vurderes som unødvendige tidstyver i en seriøs gjennomføring av opplæring i videregående skole. Videre mener NHO at retten skal opprettholdes i læretiden. De trekker frem at halvårssamtaler er nødvendige for å styrke motivasjon og å avdekke sosiale forhold som kan ha innvirkning på gjennomføringen av opplæringen. **KS** er den eneste av organisasjonene som mener elevsamtalen bør beholdes, men at innholdet ikke bør endres. De mener argumentet om at lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring sjelden har eleven i mer enn ett eller noen få fag, er et argument *for* en slik samtale, og en viktig del av kontaktlærerfunksjonen. KS mener dette er en viktig samtale der eleven møter en lærer som skal ha oversikt over hele opplæringen og ikke bare enkeltfag. Utviklingen av faglærersystem på barnetrinnet understreker også behovet for en samtale der hele opplæringen ses samlet. Samtalen må også ses i sammenheng med forskriften § 3-8 og § 20-3.

Barneombudet mener også at den halvårlige samtalen ikke bør oppheves. De mener avtalte samtaler vil presse lærerne til å gi en grundig evaluering, og gi eleven mulighet til å få gode kvalitative tilbakemeldinger. Samtalen sikrer også at faglærerne må samarbeide, og gir mulighet for en samlet og helhetlig oppfølging av eleven. Eleven får også anledning til å ta opp problemer som påvirker skolemiljøet og læringsutbyttet. Videre påpeker Barneombudet at elever som ikke ønsker eller ser behov for en slik samtale, i dag har mulighet til å la

være. De mener at å ta tilbudet vekk fra de elevene som trenger det, ikke er i samsvar med prinsippet om det beste for barnet, jf. barnekonvensjonen artikkel 3. Elever har en selvstendig rett til å bli hørt, jf. barnekonvensjonen artikkel 12. Barneombudet er uenig i at retten til å bli hørt kan bli erstattet av halvårsvurderinger uten karakter, foreldresamtaler og vurdering underveis.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Faglig råd for elektrofag, Faglig råd for restaurant- og matfag, Rådgiverforum- Norge og Ungdommens bystyre i Bergen kommune mener også at elevsamtalen skal beholdes. **Faglig råd for elektrofag** mener lærlingesamtalen er godt innarbeidet og et ankerfeste for oppfølging av lærlinger. De mener samtalen antakelig vil bli viktig kombinert med gjennomgående dokumentasjon. **FUG** mener blant annet at elevene bør kunne ønske å bruke samtalen til andre temaer som f.eks. er av mer sosialpedagogisk karakter. **Rådgiverforum-Norge** mener at innholdet i større grad må dreie seg om fremtidig utdannings- og yrkeskarriere. **Ungdommens bystyre i Bergen kommune** mener at fokuset i samtalen gjerne kan gå over på et mer generelt grunnlag. De mener også samtalen bør være for de som ønsker det, og at det bør benyttes en påmeldingsordning for de elevene som ønsker en samtale.

29 av totalt 44 skoler svarer nei på spørsmålet om samtalen bør oppheves. Av disse har 10 skoler svart at innholdet i samtalen bør være slik det er i dag, mens 12 skoler har svart at innholdet bør endres. De som mener innholdet i samtalen bør endres, trekker blant annet frem følgende; plikten bør ligge på skolen slik at rektor kan delegerer til faglærer å ha slike samtaler, samtale med faglærer er mer relevant enn med kontaktlærer, samtalen kan tas ved behov, og setningen om "utvikling i forhold til kompetansemålene i fagene" bør strykes. Innholdet i samtalen bør være sosialpedagogiske aspekter, orden/oppførsel, fravær, motivasjon, trivsel, arbeidsvaner, elevens generelle faglige progresjon, generelle læringsferdigheter (studieteknikk), elevens behov i sentrum.

De skolene som mener elevsamtalen bør være slik den er i dag viser bl.a. til at elevsamtalen er en viktig del av kontakten mellom elev og lærer og kan gi større forståelse for den enkelte elevs situasjon/fagproblemer. De spør også om hvorfor noe som fungerer godt i dag skal endres.

Av de 32 lærerne/lektorene som har uttalt seg mener 15 at samtalen ikke bør oppheves.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er et stort flertall som mener at elevers/lærlingers/lærekandidaters/voksnes rett til en halvårlig samtale ikke bør fjernes. Et flertall av disse trekker dessuten frem at innholdet bør endres.

De som er for å oppheve samtalen viser bl.a. til § 3-8. Vi er usikre på om denne bestemmelsen i forskriften vil kunne omhandle de temaene som flertallet i høringen ønsker at elevsamtalen skal inneholde. Flere av de som har uttalt seg foreslår endringer i innholdet som krever en vurdering av om kap. 3 om vurdering er riktig sted å regulere en samtale med endret innhold.

Vi har også merket oss at det er svært få kommuner som har uttalt seg om spørsmålet. Vi støtter Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som sier at konsekvensene av en eventuell endring bør utredes nærmere.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi mener spørsmålet om retten til en halvårlig samtale bør fjernes eller ikke, bør utredes nærmere i lys av høringssvarene. Utredningen bør også avklare hva innholdet i en samtale eventuelt bør være, hjemmelsgrunnlaget og hvor i forskriften det i så fall er mest hensiktsmessig å plassere bestemmelsen.

6. Endre tidspunkt for når standpunktkarakter i fag med lokalt gitt eksamen må være satt

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet at forskrift til opplæringsloven § 3-18 fjerde ledd og § 4-12 fjerde ledd, samt forskrift til privatskoleloven § 3-17 fjerde ledd endres. Vi foreslo at standpunktkarakterer i fag med lokalt gitt eksamen skal fastsettes senest dagen før skolen gjennomfører den første lokalt gitte eksamen i faget på det aktuelle trinnet innenfor utdanningsprogrammet. Høringsinstansene ble spurt om de var enige i vårt forslag.

Høringsinstansens syn

Det er totalt 111 som har uttalt seg om dette spørsmålet. Av disse er det kun 6 som har svart at de ikke ønsker å endre tidspunktet for når standpunktkarakter i fag med lokalt gitt eksamen må være satt. 98 har svart ja på spørsmålet og 7 har svart vet ikke.

Følgende instanser som har uttalt seg er positive

Sju fylkesmenn, **fylkesmennene i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder** er enig i forslaget. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** trekker frem at dette vil bevare læringstrykket i flere fag.

Elleve fylkeskommuner; **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sogn -og Fjordane, Sør-Trøndelag og Telemark**, støtter forslaget. Blant flere av fylkeskommunene blir det også trukket frem at dette vil opprettholde høyt læringstrykk.

Fem kommuner av sju som har uttalt seg om spørsmålet; **Bergen, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker og Trondheim**, er positive.

Norsk Lektorlag og Utdanningsforbundet er positive til at tidspunktet for standpunktkarakter i fag med lokalt gitt eksamen endres.

Utdanningsforbundet trekker frem at en slik endring vil kunne holde elevenes motivasjon til økt innsats i flere fag lengre, og at endringen kan føre til større lokal handlefrihet. Utdanningsforbundet viser til at det i vårt høringsnotat er argumentert for at det er viktig å sikre at resultatene av muntlig eksamen ikke farger standpunktkarakteren i samme fag. De påpeker at det er faglærer som gjennom sin profesjonelle integritet skal sikre at standpunktkarakteren gir presis informasjon om elevens kompetanse ved avslutningen av faget. Men de viser til

at økt resultatfokus stiller stadig høyere krav til yrkesetisk refleksjon hos den enkelte lærer. Samtidig må rammene og systemene også støtte opp om en etisk forsvarlig vurderingspraksis. De mener Utdanningsdirektoratet må ta hensyn til disse aspektene ved eventuelle forskriftsendringer.

Også **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)**, **Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)** og **Rådgiverforum- Norge** er positive til å endre tidspunktet for fastsettelse av standpunktkarakter. **FUG** mener det også kan forskriftsfestes at standpunktkarakter blir fastsatt uavhengig av eksamen, på det tidspunktet de ville ha blitt fastsatt om det ikke hadde vært eksamen.

33 av 39 skoler er positive til vårt forslag. Blant skolene blir også det å holde læringstrykket oppe trukket frem. En av de **videregående skolene** trekker frem at de er enige i en endring, men at det kun bør kreves at standpunkt skal være satt senest dagen før eksamenskarakteren i faget settes. Det vil si før muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen med vurdering underveis. Skriftlig lokalt gitt eksamen har sensur på slutten av opplæringen, og bør ikke være styrende for standpunktfastsettelsen, selv om faglærer er 1. sensor. De skriver at dette også vil være enklest å organisere.

Følgende høringsinstanser er negative til forslaget

De seks høringsinstansene som ikke ønsker endring er **Oslo kommune, Tromsø kommune, Elevorganisasjonen** og tre videregående skoler, hvorav en er privat. **Oslo kommune** har følgende kommentar: *«For fag med lokalt gitt skriftlig eksamen bør det være samme regelverk som ved sentralt gitt skriftlig eksamen (senest dagen før fellessensur). Ved øvrig lokalt gitt eksamen støtter vi forslag om fastsettelse av standpunktkarakter i faget på det aktuelle trinnet dagen før skolen gjennomfører den første lokalt gitte eksamen.»* **Tromsø kommune** trekker frem tiden det tar å få saksbehandlet klagesaker, og mener den tiden som i dag er tilgjengelig må opprettholdes. Dette synspunktet trekkes også frem fra en **ungdomsskole** som har svart vet ikke på dette spørsmålet. En av de **videregående skolene** påpeker også at de ideelt sett kunne tenkt seg en slik endring, men at det blir ekstremt administrativt utfordrende å gjennomføre det med tanke på elever og læreres bindinger til forberedelsesdager, eksamensdager etc.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Siden nesten alle høringsinstansene er positive til vårt forslag, og trekker frem at dette vil holde læringstrykket oppe lenger, mener Utdanningsdirektoratet at tidspunktet bør endres. Med tanke på at så mange av høringsinstansene viser til at endringen vil holde læringstrykket oppe lenger, mener vi dette også bør fremgå av merknaden til bestemmelsen.

Det er trukket frem av to høringsinstanser at endringen kan være en utfordring for klagebehandlingen. Vi vil påpeke at skoleeier selv velger tidspunkt for lokalt gitt eksamen, og at de må sørge for å ha tilstrekkelig tid til klagebehandling. Når det gjelder innspillet om at endringen ikke bør gjelde for lokalt gitt skriftlig eksamen, kan vi ikke se at det vil være nødvendig med ulike tidspunkt når det gjelder fastsettelse av karakter ved lokalt gitt skriftlig eksamen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at forskrift til opplæringsloven § 3-18 fjerde ledd og § 4-12 fjerde ledd, og forskrift til privatskoleloven § 3-17 fjerde ledd, endres i tråd med vårt forslag til ny bestemmelse. I vårt forslag til merknad til bestemmelsen står det at hensikten med fjerde ledd er at eksamensresultatet i faget ikke skal påvirke standpunktkarakteren. Vi foreslår at det tilføyes at hensikten også er å holde på elevens motivasjon til økt innsats i flere fag lengre.

7. Tydeliggjøre hvem som kan fatte vedtak om fritak fra vurdering i skriftlig sidemål

I høringsnotatet foreslo Utdanningsdirektoratet at det tas inn ett nytt fjerde ledd i forskrift til opplæringsloven § 3-22 som presiserer at det er den som etter § 3-42 tredje ledd skal skrive ut vitnemål, som har myndighet til å fatte vedtak om fritak etter § 3-22. Vi foreslo også at det tas inn en henvisning til forskriften § 4-34 i § 4-15, og at det i forskrift til privatskoleloven § 3-21 tas inn en henvisning til § 3-41.

Høringsinstansenes syn

Det var 105 som svarte på dette spørsmålet. Av disse svarte 74 ja på spørsmålet. Det var kun 5 høringsinstanser som svarte nei. 26 svarte vet ikke på spørsmålet.

Følgende høringsinstanser er positive til forslaget

Alle de seks fylkesmennene som har besvart spørsmålet er positive til forslaget. Det er **fylkesmennene i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** trekker frem at dette er en administrativ forenkling.

Ni av ti fylkeskommuner er positive; **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sør-Trøndelag og Telemark**. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** ønsker også at det tydeliggjøres i nytt regelverk hvem i fylkeskommunen som skal gjøre fritak om skriftlig sidemål. Det skriver også at det er ønskelig at nytt regelverk presiserer krav til at de sakkyndige vurderingene må inneholde konkrete tilrådninger om fritak for skriftlig sidemål.

Tre av sju kommuner som har svart på spørsmålet er enig i forslaget. Det er **Moss, Oslo og Trondheim kommune**. **Oslo kommune** skriver blant annet at de generelt har stor tilflytning og i tillegg har en betydelig tilstrømning av privatister fra nærliggende fylker. Mange av disse avslutter videregående opplæring i Oslo, som etter gjeldende regelverk overtar ansvaret for sluttdokumentasjon for disse privatistene.

Elevorganisasjonen er positiv til forslaget. **Norsk lektorlag** har svart «vet ikke». Det er ingen av de øvrige organisasjonene som har uttalt seg om dette spørsmålet.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen(FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring(NAFO) og Rådgiverforum- Norge er også positive.

32 skoler er positive, herunder fem av totalt sju private skoler.

I tillegg er nesten alle lærere/lektorer som har besvart spørsmålet, totalt 28, enten positive eller har svart vet ikke.

Følgende høringsinstanser er negative til forslaget

Det er en fylkeskommune, to private skoler og to lærere/lektorer som er negative til forslaget.

Nordland fylkeskommune er positiv til endringen i § 3-22. Når det gjelder forslaget om endring i § 3-42 er fylkeskommunen enig i prinsippet for privatister, men for lærlinger og praksiskandidater med krav på vitnemål så mener fylkeskommunen at det må være fylkeskommunen der fag- eller svenneprøven ble avholdt som er ansvarlig for å skrive ut vitnemål. Dette kommer av at det er denne instansen som har ansvar for lærekontrakten, og viser til at mange elever får lærekontrakt i andre fylker enn i sitt hjem- og skolefylke. De mener derfor at man ikke kan skyve ansvaret tilbake til skolefylket der lærlingen fikk standpunkt karakter 2-3 år tidligere. De stiller også spørsmål ved hvilket fylke som skal ha ansvaret for å utstede fag- eller svennebrevet. De trekker også frem at § 3-45 må harmoniseres med §3-42. De mener det også her må presiseres at det er fylkeskommune der lærling, lære kandidat og praksiskandidat har sitt læreforhold som skriver ut kompetansebevis.

Det er **to private skoler** som er negative til forslaget. Begge disse skolene trekker frem at det er uklart i høringsnotatet om det er fylkeskommunen der vedkommende er bosatt, eller de private skolene selv som skal skrive ut vitnemål for privatister som sist gikk på den private skolen, men som ikke fullførte. De er enige dersom Utdanningsdirektoratet har ment at det er fylkeskommunen som er ansvarlig, og uenig dersom vi mener det er den private skolen. De viser til at en privatskole har relativt begrenset antall utdanningsprogram og kombinasjoner av programfag i forhold til en fylkeskommune. De mener det er urimelig at en privat skole skal måtte sette seg inn i regelverket for vitnemål for alle eventualiteter, selv om deres egne elever som fullfører tre år i hovedsak følger samme mønster. De viser også til at karakterene allerede ligger i fylkeskommunale systemer som de private skolene ikke har tilgang til, så dette skaper ekstraarbeid både for privatistkontoret i fylkeskommunen og for den private skolen.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Utdanningsdirektoratet viser til at det er bred støtte blant høringsinstansene for forslaget. Sør-Trøndelag fylkeskommune ønsker også at det tydeliggjøres hvem i fylkeskommunen som skal gjøre fritak om skriftlig sidemål. Vi mener det vil være naturlig å fastsette at dette er fylkeskommunen. Som det fremgår av vårt forslag til ny merknad til bestemmelse kan fylkeskommunen delegerer oppgaven til for eksempel en skole. Fylkeskommunen må selv påse at eventuell delegering er forsvarlig. Vi mener heller ikke det er hensiktsmessig å regulere krav til innhold i en sakkyndig vurdering, noe Sør-Trøndelag fylkeskommune også ønsket at skulle presiseres i nytt regelverk.

Utdanningsdirektoratet har merket seg innspillet fra Nordland fylkeskommune. På bakgrunn av de problemstillingene som trekkes frem av fylkeskommunen, mener Utdanningsdirektoratet at vi i denne omgang ikke bør gjøre endringer i § 3-42 når det gjelder lærlinger. Vi erfarer ikke at det er noe stort problem rundt hvem som utsteder dokumentasjon til lærlinger, og vi mener dette spørsmålet bør utredes nærmere. Vi foreslår derfor kun endringer for privatister. Vi vil likevel tydeliggjøre i bestemmelsen at dette gjelder lærlinger som ikke tidligere har fått *oppfylt kravene til vitnemål*. I dagens bestemmelse står det «som ikkje tidlegare har fått vitnemål».

Når det gjelder innspillet fra de to private skolene vil Utdanningsdirektoratet påpeke at det ikke fremgår klart av høringsnotatet hvem som skal utstede vitnemål til privatister som tidligere har vært elev ved en privat skole, men som ikke har fullført opplæringen sin ved denne skolen. Det fremgår av forskrift til privatskoleloven § 3-41 at det er den skolen der opplæringen er fullført som har ansvar for å utstede vitnemål. Vi mener det er nødvendig med en ytterligere presisering i forskrift til opplæringsloven om hvem som har ansvaret for å skrive ut vitnemål til en privatist som har siste standpunkt karakter fra en privat skole, men som ikke har fullført.

Dersom en elev har fullført, men ikke bestått opplæringen ved en privat skole, mener vi at det er den private skolen som skal skrive ut vitnemål når eleven har bestått, jf. forskrift til privatskoleloven § 3-41 tredje ledd. Dersom en elev først var elev ved en privat skole uten å ha fullført opplæringen der, men har fullført og bestått senere ved en offentlig skole, er det den offentlige skolen som skal skrive ut vitnemålet, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-42 første ledd.

For en privatist som har siste standpunkt karakter fra en privat skole, men som ikke har fullført opplæringen, mener vi det bør være den fylkeskommunen hvor privatisten er bosatt som skriver ut vitnemålet. Vi er enig i innspillet fra de to private skolene som mener det vil være urimelig at en privat skole skal måtte sette seg inn i regelverket for vitnemål for alle eventualiteter. Vi mener at det er mest hensiktsmessig at den fylkeskommunen privatisten er bosatt i bør ivareta denne oppgaven. Vi foreslår derfor endringer i ordlyden i § 3-42 ift. høringsforslaget.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det tas inn ett nytt fjerde ledd i forskrift til opplæringsloven § 3-22 som presiserer at det er den som etter § 3-42 tredje ledd skal skrive ut vitnemål, som har myndighet til å fatte vedtak om fritak etter § 3-22. Vi anbefaler også at det tas inn en henvisning til forskriftens § 4-34 i § 4-15, og at det i forskrift til privatskoleloven § 3-21 tas inn en henvisning til § 3-41.

Videre anbefaler vi endringer i forskrift til opplæringsloven § 3-42 tredje ledd, se vedlegg 1- forslag til forskriftsendringer med merknader.

8. Endre vilkåret om hvem som kan fritas fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å inkludere «tidlegare elevar» i gruppen som kan få innvilget fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål. Vi foreslo å inkludere denne gruppen i forskrift til opplæringsloven § 3-22 tredje ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-21. Høringsinstansene ble spurt om de var enige i dette forslaget.

Høringsinstansenes syn

Det var 107 høringsinstanser som svarte på spørsmålet. Av dem var 72 enig i forslaget, 2 svarte nei og 33 svarte vet ikke.

Alle de fem fylkesmennene som har uttalt seg om spørsmålet er positive til vårt forslag. Dette er fylkesmannen i **Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Vest-Agder**.

Ti av de elleve fylkeskommunene som har uttalt seg om spørsmålet er også positive til forslaget. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Sør-Trøndelag og Telemark**.

Fem av seks kommuner som har uttalt seg om spørsmålet er positive. Dette er **Bergen, Moss, Nedre Eiker, Oslo og Trondheim kommune. Lillehammer kommune** har sagt vet ikke. **Oslo kommune** skriver at de oppfatter at åpningen som er gitt for tidligere elever om å søke fritak ved å melde seg som privatist, er uttrykk for en intensjon om at også denne gruppen skal kunne få en ny vurdering av tidligere vedtak/manglende vedtak. De skriver at dette synes konsistent og i tråd med intensjonen i endringene som er foreslått i punkt nr. 7. Forslaget som gjelder å tydeliggjøre hvem som kan fatte vedtak om fritak fra vurdering i skriftlig sidemål.

Det er kun en fylkeskommune og en videregående skole som har svart nei på spørsmålet. **Vest-Agder fylkeskommune** mener tilføyelsen kan føre til et stort merarbeid. De mener et slikt fritak kun skal gis mens elevene er i opplæring. De påpeker at det er viktig at elevene blir tilstrekkelig kartlagt, hvis alle de som har behov for fritak skal få det. Den **videregående skolen** som er negativ til endringen påpeker at det kan være problematisk å dokumentere at eleven har fått tilstrekkelig informasjon på skolen eller ikke og om skolen kan klandres for at vedtak ikke ble fattet da vedkommende var elev.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Vi mener den foreslåtte tilføyelsen bør tas inn, da det er et klart flertall for forslaget. Vi mener heller ikke at argumentene som blir trukket frem fra de to instansene som er negative til forslaget, bør tillegges avgjørende vekt. Det er allerede i dag hjemmel for å gi fritak til privatister, og som vi har redegjort for i høringsnotatet må tidligere elever i dag melde seg opp som privatister før det kan fattes vedtak om fritak. Det vil altså ikke være en større gruppe som ber om fritak, kun en forenkling for de tidligere elevene som i dag er nødt til å melde seg

opp til privatisteksamen før de kan få vedtak om fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å inkludere «tidlegare elevar» i forskrift til opplæringsloven § 3-22 tredje ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-21.

9. Fritak fra vurdering med karakter i faget ergonomi og bevegelse

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å inkludere faget ergonomi og bevegelse i bestemmelsen om fritak fra vurdering med karakter i kroppsøving i § 3-23 i forskrift til opplæringsloven og § 3-22 i forskrift til privatskoleloven. Vi spurte høringsinstansene om de var enig i at rektor bør kunne fatte vedtak om fritak fra vurdering med karakter i faget ergonomi og bevegelse.

Høringsinstansenes syn

Det var 91 som svarte på dette spørsmålet. Av dem svarte 52 ja, 8 nei og 31 vet ikke.

Fem av de seks fylkesmennene som har uttalt seg om spørsmålet er enig i vårt forslag. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Sør-Trøndelag**. **Fylkesmannen i Vest-Agder** har svart vet ikke på spørsmålet. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** trekker frem at faget er beslektet med kroppsøving.

Ni fylkeskommuner har uttalt seg om spørsmålet, og alle er enig i vårt forslag. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Buskerud, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark og Vest-Agder**.

Det er 3 kommuner som har uttalt seg om spørsmålet. **Moss kommune** er positiv til forslaget. **Oslo kommune** er negative til forslaget. **Lillehammer kommune** har svart vet ikke. **Oslo kommune** har følgende kommentar til forslaget: «*Programfagene Bevegelse Vg1 MDD og de tilsvarende programfagene innen dans og drama, Grunnleggende danseteknikker 1 og 2 og Teater og bevegelse 1 og 2 er i likhet med Ergonomi og bevegelse felles programfag som er ekvivalente erstatninger for fellesfaget kroppsøving. Det ville være naturlig at også disse fagene hadde samme mulighet for fritak for vurdering som Ergonomi og bevegelse. Privatistordningen for Bevegelse Vg1 er muntlig-praktisk eksamen, i de øvrige programfagene lokalt gitt skriftlig eksamen, og har derfor ikke behov for en ordning med mulighet for fritak fra opplæring.*»

Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet er positive til vårt forslag. **Norsk Lektorlag** trekker frem at det er fornuftig med en sammenfallende ordning som kroppsøving. **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Rådgiverforum-Norge** støtter også forslaget.

Blant skolene er det kun 4 av 32 skoler som ikke støtter forslaget. 18 skoler er positive, mens 10 har svart vet ikke. Skolene som er positive til forslaget trekker frem at faget bør sidestilles med kroppsøvingsfaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Utdanningsdirektoratet viser til det store flertallet som mener det bør være mulig for rektor å kunne fatte vedtak om fritak fra vurdering med karakter. Oslo kommune fremhever at også fagene, Grunnleggende danseteknikker 1 og 2 og teater og bevegelse 1 og 2 burde ha samme mulighet for fritak fra vurdering som Ergonomi og bevegelse. Vi mener Oslo kommune peker på et viktig poeng. Vi bør være restriktive når vi åpner for fritaksordninger i felles programfag. Fritak fra vurdering med karakter kan få konsekvenser også i andre utdanningsprogram.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler under tvil å inkludere faget ergonomi og bevegelse i bestemmelsen om fritak fra vurdering med karakter i kroppsøving i § 3-23 i forskrift til opplæringsloven og § 3-22 i forskrift til privatskoleloven. En annen løsning kan være å utrede dette spørsmålet nærmere.

9.1 Fritak fra opplæring i faget ergonomi og bevegelse

Vi stilte også spørsmål om det bør være mulig å fritta elever fra opplæring i faget ergonomi og bevegelse. I høringsnotatet la vi til grunn at det ikke var nødvendig å inkludere faget ergonomi og bevegelse i bestemmelsene som gjelder fritak fra opplæring i kroppsøving i videregående opplæring. Vi foreslo kun at det ble tatt inn en henvisning til bestemmelsene om tilrettelegging og fritak fra vurdering med karakter.

På dette spørsmålet er høringsinstansene mer delt. Totalt besvarte 89 høringsinstanser spørsmålet. 24 av disse svarte ja, 28 nei og 37 vet ikke.

Av seks fylkesmenn som har svart på spørsmålet mener **Fylkesmannen i Hordaland** at det bør være mulig å få fritak fra opplæring i faget. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** svarte nei på dette spørsmålet. De øvrige fire, **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Vest-Agder** har svart vet ikke.

Åtte fylkeskommuner har uttalt seg. Her svarer tre ja på dette spørsmålet; **Nordland, Oppland og Rogaland fylkeskommune. Nordland og Oppland** peker på at dette bør likebehandles med kroppsøving. Fem fylkeskommuner svarer nei; **Akershus, Buskerud, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Telemark fylkeskommune. Buskerud fylkeskommune** trekker frem at faget i større grad enn kroppsøving har kompetansemål som ikke krever fysisk tilrettelegging.

Oslo kommune svarer nei på spørsmålet, mens **Moss kommune** mener det bør være mulig å fritta elever fra opplæring i faget.

Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet mener det ikke bør være mulig å fritta elevene fra opplæring i faget.

Det var 31 skoler som har uttalt seg om spørsmålet, 7 skoler mener det bør være mulig å fritta elevene fra opplæring, 12 skoler svarer nei og 12 skoler svarer vet ikke. Av de skolene som mener det bør være fritak fremhever en av de

videregående skolene at faget bør ha samme fritaksrett som kroppsøving, og at den viktigste begrunnelsen er hensynet til eleven.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Rådgiverforum –Norge og Ungdommens bystyre i Bergen kommune mener det bør være en fritaksmulighet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er et flertall av fylkeskommuner og Oslo kommune som mener det ikke bør være mulig å frita elevene fra opplæring i faget. Det er likevel svært jevnt mellom de som har svart ja og nei på dette spørsmål. Samtidig er det viktig å påpeke at over halvparten av de som har valgt å besvare spørsmålet har svart vet ikke.

Av de som har svart at det er et behov for å inkludere faget ergonomi og bevegelse i bestemmelsen om fritak fra opplæring i kroppsøving, er det få som har gitt kommentarer, men av de vi har mottatt trekkes det frem at det bør være samme fritaksrett som kroppsøvingfaget. En videregående skole trekker frem at den viktigste begrunnelsen for dette er av hensynet til enkelteleven. En av instansene som svarer nei på spørsmålet trekker frem at dette faget i større grad enn kroppsøving har kompetansemål som ikke krever fysisk aktivitet.

På bakgrunn av tilbakemeldingene i høringen foreslår vi at det ikke bør være mulig å frita elever fra opplæring i faget ergonomi og bevegelse. Dette er også i tråd med det vi foreslo i høringen. Vi foreslår imidlertid at det tas inn en henvisning til bestemmelsene om tilrettelegging og fritak fra vurdering med karakter.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Vi anbefaler ikke at faget Ergonomi og bevegelse inkluderes i bestemmelsene som gjelder fritak fra opplæringen i kroppsøving i videregående skole. Vi anbefaler at det tas inn en henvisning til bestemmelsene om tilrettelegging og fritak fra vurdering med karakter i forskrift til opplæringsloven § 1-12 og forskrift til privatskoleloven § 5a-2.

10. Regulering av eksamenstidspunkt og konsekvenser av å komme for sent på eksamen

I høringsnotatet foreslo vi å forskriftsfeste tidspunkt for eksamen og muligheten til å nekte elever og privatister adgang til eksamenslokalet i nye bestemmelser § 3-28 a i forskrift til opplæringsloven, § 3-26 a i forskrift til privatskoleloven og § 4-21 a for deltakere i opplæring særskilt organisert for voksne. Høringsinstansene ble spurt om de var enig i forslagene våre.

Høringsinstansenes syn

Av totalt 107 svar på dette spørsmålet er 85 enig i forslagene våre. 14 har svart nei og 8 har svart vet ikke.

Fem av de sju fylkesmannsembetene som har svart på spørsmålet er enig i forslagene. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oslo og Akershus, Vest-Agder og Rogaland**. De to øvrige; **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og i Oppland** har svart vet ikke. **Fylkesmannen i Rogaland** påpeker at skolen bør få lov til å regulere hva de som kommer for sent skal gjøre, for eksempel sitte på eget rom og bli fulgt inn i lokalet når det passer. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** mener det må komme klart frem i forskriften at dette er en snever unntaksbestemmelse. De mener at i de tilfeller eleven kan lastes for forsinkelsen, bør eksamen annulleres. De trekker også frem at dagens kommunikasjonssystem gjør det mulig å spre tema fra oppgaven på et tidspunkt da det fortsatt vil være mulig å komme inn i eksamenslokalet. De mener dette svekker tilliten til eksamensordningen.

Ni av ti fylkeskommuner er positive til endringen. Dette er **Akershus, Hedmark, Møre- og Romsdal, Nordland, Oppland, Rogaland, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Telemark fylkeskommune**. **Akershus fylkeskommune** påpeker det at det er bra at dette blir satt i system. **Sør-Trøndelag fylkeskommune** mener det er behov for å få en forskriftsfestet regulering. De peker på at det er store variasjoner hvordan dette håndteres på de videregående skolene i fylket. **Nordland fylkeskommune** går primært inn for at det står kl. 9:30 i bestemmelsen, og ikke kl. 10 som er foreslått i høringsnotatet. De mener at roen bør senke seg i eksamenslokalet etter 30 minutter og at det kan være vanskelig å holde tilbake de kandidatene som vil trekke seg helt frem til kl. 10. **Telemark fylkeskommune** mener hovedregelen bør være at eleven/privatisten ikke slipper inn i lokalet etter kl. 9, men å ha et unntak for de som kommer før kl. 10 og som ikke selv er skyld i forsinkelsen. **Vest-Agder fylkeskommune** er negativ til forslaget og peker på at dette innebærer en detaljregulering som ikke ivaretar nok fleksibilitet. **Buskerud fylkeskommune** har svart nei på dette spørsmålet. Buskerud foreslår at all sentralgitt eksamen skal starte kl. 09.00 og at elever og privatister som kommer for sent etter individuell vurdering senest kan slippe inn i eksamenslokalet kl. 09.30. De mener også at elever og privatister tidligst skal kunne forlate eksamenslokalet samme tidspunkt.

Alle de sju kommunene som har uttalt seg om spørsmålet er positive til forslaget. Dette er **Bergen, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**. **Oslo kommune** mener det er helt nødvendig med en regulering av dette. De peker på at privatistkontoret i Oslo lurer på om det vil skape irritasjon og uro i eksamenslokalet når kandidater blir holdt tilbake i en time. Ved privatisteksamen har de praktisert at det aksepteres at kandidatene kan komme inntil 30 minutter for sent, og at ingen får forlate lokalet før etter 30 minutter.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag er også positive. Det er også **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Rådgiverforum-Norge**.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) mener det bør være en hovedregel at elever/privatister ikke slipper inn etter kl. 9, men ønsker å ha et generelt unntak for de som kommer for sent og som ikke selv er skyld i forsinkelsen.

Blant **skolene** er 30 av 43 positive til forslaget. Kun 8 skoler er negative. Av de som er positive trekkes det frem at det er viktig å ha en bestemmelse. Også noen av de som har svart ja på spørsmålet mener hovedregelen bør være oppmøte kl. 9 og et unntak for de som kommer for sent, men grensen bør være kl. 9.30. En av skolene som er negative til forslaget skriver at de er enig i forskriftsfesting av eksamenstidspunkt. Flere av de videregående skolene som er negative til forslaget, peker på at hovedregelen bør være at eleven/privatisten ikke slipper inn etter kl. 9, men at det bør være et unntak for de som kommer før kl. 10. En skole mener også det bør presiseres hva som skjer hvis eksamensstart utsettes mer enn en time ved tekniske problemer.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det store flertallet av høringsinstanser er positive til å regulere eksamenstidspunkt og konsekvenser av å komme for sent på eksamen. I høringsnotatet spurte vi om det var en bedre løsning å ha som hovedregel at elever og privatister ikke slipper inn i eksamenslokalet etter kl. 9, men ha et unntak for de som kommer før kl. 10. Noen mener tidspunktet bør være kl. 9:30.

Flertallet har likevel kun svart ja på at de er enig i forslagene våre, og vi mener på denne bakgrunn at vi bør foreslå de nye bestemmelsene slik de fremgår av vedlegget til høringsnotatet.

Vi har registrert kommentaren fra den videregående skolen som mener det bør presiseres hva som skjer hvis eksamensstart utsettes mer enn en time ved tekniske problemer. Etter en ny vurdering mener vi det ikke er nødvendig å regulere eksplisitt i forskriften hvor lenge eksamen kan utsettes ved teknisk svikt. I forskriften § 3-37 reguleres annullering av eksamen, og vi mener denne bestemmelsen i tilstrekkelig grad vil ivareta de tilfeller det oppstår teknisk svikt, og hvor skolen/skoleeier ikke klarer å løse problemet ved for eksempel å dele ut eksamensoppgavene på papir. Etter gjeldene praksis får elever og privatister kompensert tid dersom eksamensgjennomføringen har blitt forsinket. Manglende kompensasjon kan gi grunnlag for annullering av eksamen, jf. § 3-37.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å forskriftsfeste tidspunkt for eksamen og muligheten til å nekte elever og privatister adgang til eksamenslokalet i nye bestemmelser §§ 3-28 a og 4-21 a i forskrift til opplæringsloven og § 3-26 a i forskrift til privatskoleloven. Anbefalingen er i samsvar med høringsforslaget, med unntak av forslag til nytt andre ledd i bestemmelsen som vi foreslår at ikke blir fastsatt. Se vedlegg 1.

11. Økonomiske og administrative konsekvenser for realitetsendringene

I høringsnotatet skrev vi at etter vårt syn medfører ikke forslagene vesentlige økonomiske konsekvenser. Høringsinstansene ble spurt om de var enig i at de foreslåtte endringene over ikke innebærer vesentlige økonomiske konsekvenser.

Økonomiske konsekvenser

Høringsinstansenes syn

Det var 102 som svarte på dette spørsmålet. Av dem var 69 enig i at de foreslåtte endringene ikke innebar vesentlig økonomiske konsekvenser. Det var 7 som ikke var enig i dette og 26 svarte vet ikke.

Fem av syv fylkesmenn som har uttalt seg om spørsmålet har svart at de er enig i at endringene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oslo og Akershus, Rogaland og Sør-Trøndelag**. De øvrige to som har besvart spørsmålet, **Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Vest-Agder**, har svart vet ikke på dette spørsmålet.

Åtte fylkeskommuner har uttalt seg om spørsmålet. Av dem har seks svart at de er enig i at endringene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Buskerud, Møre- og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag og Oppland**. **Rogaland fylkeskommune** svarer vet ikke på spørsmålet, mens **Telemark fylkeskommune** svarer nei. Telemark mener det kan ha økonomiske konsekvenser at elever kan være elev i fag de har bestått fra før. De skriver at en elevplass (også pr. fag) har sin pris.

Av de sju kommunene som har svart på spørsmålet, er fem enige i at endringene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er **Bergen, Lillehammer, Nedre Eiker, Tromsø og Trondheim kommune**. **Oslo kommune** har svart vet ikke, og skriver at det er vanskelig å kommentere spørsmålet. **Moss kommune** har svart nei.

Elevorganisasjonen, Kristne Friskoles Forbund og Steinerskoleforbundet har svart ja på spørsmålet. **Kristne Friskoles Forbund** skriver at i elevenes mulighet for å ta fagene om igjen er viktig for friskolene av økonomiske årsaker, i tillegg til å være viktig for elevene. De skriver at skolene sparer ingenting på at disse elevene er deltidselever, men mister tilskudd. Ved at elevene blir fulltidselever vil tilskuddet tilsvare den faktiske situasjonen. **Norsk Lektorlag** har svart vet ikke på spørsmålet.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge har alle svart ja på at endringene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser.

Av skolene som har svart på spørsmålet, svarer 27 av skolene at de er enig i at endringene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser. 8 har svart vet ikke og 4 har svart nei på spørsmålet. En av de to offentlige skolene som svarer nei på spørsmålet, viser antakeligvis til forslaget om regulering av eksamenstidspunkt og konsekvenser av å komme for sent på eksamen. I sin kommentar skriver de «en slik ordning vil føre til behov for flere eksamensvakter og en betydelig omdisponering av ressurser fra kontorpersonalet/administrasjon for å sikre eksamensgjennomføringen». To av de private skolene har også svart nei på spørsmålet. Skolene viser til at dersom private skoler skal skrive ut vitnemål for privatister som sist var elever ved skolen uten å fullføre, så vil det få økte administrative kostnader for den private skolen. De skriver også at dersom

elevene som tar omvalg skal tas inn som heltidselever, men de private skolene må rapportere dem som deltidselever, vil dette føre til negative økonomiske konsekvenser. De viser til at elevene da må tas inn på lik linje med de andre, men den private skolen får ikke full støtte for dem.

Blant lærer/lektorer svarer 13 ja, 9 vet ikke og 1 nei.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Som det fremgår av høringssvarene mener de aller fleste at forslagene ikke vil innebære vesentlige økonomiske konsekvenser. Når det gjelder innspillet fra de to private skolene knyttet til hvem som kan skrive ut vitnemål for privatister, så har Utdanningsdirektoratet anbefalt at det er fylkeskommunen der privatisten er bosatt som gjør dette. Dersom departementet er enig i vår anbefaling, vil ikke de private skolene ha administrative kostnader i denne forbindelse.

Det er vanskelig å anslå de økonomiske konsekvensene for fylkeskommunene knyttet til forslaget om omvalg. Dersom flere elever fortar omvalg som følge av at forslaget blir innført, kan dette medføre økte kostnader for fylkeskommune. Siden fylkeskommunene er positive til forslaget og ønsker at eleven skal kunne beholde den beste karakteren, bør de også være villige til å dekke kostnadene.

Noen av instansene viser til at det vil få negative økonomiske konsekvenser for de private skolene dersom omvalgselever i noen tilfeller må rapporteres som deltidelever. Forslag om endringer i økonomiforskrift til privatskoleloven er ikke hørt. Ved tilskuddsberegning vil det fortsatt være slik at skolen får tilskudd for det faktiske timetallet som eleven gis opplæring i. Dersom en elev har minimum det timeantallet som tilsvarer årstimetallet for utdanningsprogrammet regnes den som heltidselev. Dersom en elev har færre timer er eleven en deltidselev, jf. økonomiforskriften § 13, 3. og 4. ledd

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Sett i lys av innspillene vi har fått inn, mener Utdanningsdirektoratet forlagene ikke vil innebære vesentlig økonomiske konsekvenser. Det er likevel vanskelig å anslå de økonomiske konsekvensene for fylkeskommunene knyttet til forslaget om omvalg.

Administrative konsekvenser

Høringsinstansene ble også spurt om forslagene over hadde noen andre administrative konsekvenser. Av de 96 som svarte på dette spørsmålet, svarte 33 av instansene nei, 17 ja og 46 vet ikke.

Tre av de seks fylkesmennene som har svart på spørsmålet svarer nei. Dette er **Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Rogaland og Sør-Trøndelag. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Oppland** svarer vet ikke, mens **Fylkesmannen i Hordaland** svarer ja, forutsatt at forslaget om å fjerne kravet til halvårlig samtale med kontaktlærer går igjennom.

To av de seks fylkeskommunen som har svart på spørsmålet mener forslagene har noen andre administrative konsekvenser. Det er **Buskerud og Akershus fylkeskommune. Akershus fylkeskommune** trekker frem at omvalgselever

og forseringselever gir merarbeid, økt kompleksitet i timeplanarbeidet og kontroll av fagvalg til den enkelte elev. De skriver at dette gir liten forutsigbarhet når nytt skoleår planlegges, både når det gjelder lærerkompetanse, men også koordinering av opplæring. **Nordland, Møre og Romsdal og Oppland fylkeskommune** svarer nei på spørsmålet. **Nordland fylkeskommunen** trekker likevel frem at dersom ansvaret for utskrift av vitnemål til lærlinger legges til lærlingens skolefylke og ikke til lærefylket, vil det få dels store administrative omkostninger med hensyn til arkivering, avgrensning av ansvarsforhold med mer. **Telemark fylkeskommune** har svart vet ikke.

Sju kommuner har uttalt seg om spørsmålet. **Bergen, Moss, Nedre Eiker og Tromsø kommune** har svart nei på spørsmålet om forslagene har noen andre administrative konsekvenser. **Lillehammer kommune** svarer ja. De trekker frem at forslaget om å oppheve kravet om dokumentasjon av undervisvurdering og delvis forslaget om å oppheve kravet om dokumentering av fravær hvert halvår, vil føre til mindre byråkrati for den enkelte skole. **Oslo kommune** har svart vet ikke, mens **Trondheim kommune** svarer ja på spørsmålet. De trekker frem at forslagene innebærer at lokalt arbeid med læreplaner forsterkes. De skriver at undervisvurdering kommer tydelig fram i lokale planer, og de lokale planene må være «levende dokumenter» for personalet på skolene.

Steinerskoleforbudet har svart nei på spørsmålet. **Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag** har svart vet ikke på spørsmålet.

12 skoler har svart nei, 9 skoler har svart ja og 16 har svart vet ikke på spørsmålet om forslagene vil ha noen andre administrative konsekvenser. Det blir trukket frem at andre administrative kostnader kan være at digitale skoleadministrative systemer må endres, arbeidet med lokale læreplaner forsterkes, eventuelt merarbeid å behandle søknader om fritak i sidemål for elever som har sluttet og at ajourhold i PGS vil bli forsinket.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er svært få som peker på at forslagene i høringsnotatet vil ha noen andre administrative konsekvenser. Vi støtter oss til flertallet her. Vi vil samtidig vise til innspillet til Nordland fylkeskommune og påpeke at Utdanningsdirektoratet forslår at det ikke gjøres en realitetsendring i bestemmelsen når det gjelder lærlinger.

Vi viser også til innspillet fra Akershus fylkeskommune om omvalgselever og forseringselever som gir merarbeid, økt kompleksitet i timeplanarbeidet og kontroll av fagvalg til den enkelte elev. Når det gjelder omvalgselevne, kan vi ikke se at forslaget har store administrative konsekvenser, siden elevene i utgangspunktet tas inn som heltidselever og ikke deltidselever. Elever som ønsker å få godkjent et fag de har bestått tidligere, bør få tilbud om andre fag, f.eks. for å fortsette forseringen. Dette er likevel ingen plikt for skolen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet mener forslagene ikke vil ha noen andre vesentlige administrative konsekvenser.

12. Forslag om å oppheve deler av formålsbestemmelsen

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å oppheve deler av formålsbestemmelsen om vurdering. Vi mente det var unødvendig at formålet med underveisvurdering og sluttvurdering fremgår to steder. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

100 har uttalt seg om spørsmålet, 83 har svart ja, 5 har svart nei og 12 har svart vet ikke.

Alle de sju fylkesmennene som har uttalt seg om spørsmålet, **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**, støtter forslaget. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** har kommentert at dette er en forenkling av regelverket.

Seks av ni fylkeskommuner som har uttalt seg om spørsmålet støtter også vårt forslag. Dette er fylkeskommunene **Buskerud, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Oppland, Telemark og Vest-Agder**. **Buskerud fylkeskommune** påpeker at dette er en opprydding hvor samme formulering ikke trenger å gjentas i flere paragrafer. Nordland fylkeskommune og Rogaland fylkeskommune har svart nei på spørsmålet. **Nordland fylkeskommune** mener bestemmelsen angår prinsippene bak eksamen og fag- og svenneprøven, og at det ikke står noe om hensikten til disse to formene for sluttvurdering i underkapitlene. Videre peker de på at dette er en enkelt og grei bestemmelse som fungerer godt pedagogisk. De mener bestemmelsen gir en god innføring i prinsippene som ligger til grunn for hele kapittel 3. **Akershus fylkeskommune** har svart vet ikke på spørsmålet.

Seks av de sju kommunene som har uttalt seg støtter forslaget vårt. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**. **Bergen kommune** støtter ikke forslaget og mener gjeldende forskriftstekst er sentral for en overordnet forståelse av formålet med vurderingen.

Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet støtter også forslaget.

31 av 37 skoler er positive til forslaget, to skoler har svart at de ikke støtter forslaget.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge er også positive til forslaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Siden det bare er noen få høringsinstanser som ikke støtter forslaget, mener vi at vårt forslag oppleves som fornuftig. Når det gjelder innspillet fra Nordland fylkeskommune vil vi påpeke at første ledd i bestemmelsen fortsatt vil bli stående, og at vi med dette forslaget kun ønsker å fjerne de leddene av bestemmelsen som gjentas i §§ 3-11 og 3-17. Vi har merket oss at to høringsinstanser mener bestemmelsen har en pedagogisk effekt. Når det gjelder

forslaget om å oppheve § 3-2 femte ledd viser vi til høringsoppsummeringens del 2 om sammenhengen mellom underveis og standpunktkarakter.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at forskrift til opplæringsloven § 3-2 andre og tredje ledd oppheves og at henvisningen til § 3-2 i §3-11 samtidig fjernes. Vi anbefaler tilsvarende endring i § 4-2 og § 4-7 i forskrift til opplæringsloven og i forskrift til privatskoleloven § 3-2 femte ledd og § 3-11.

13. Tydeliggjøre hvem som ikke kan ta grunnskoleopplæring som privatist

Utdanningsdirektoratet foreslo å presisere at en privatist er en som har meldt seg til eksamen i ett eller flere fag fra videregående opplæring, uten å være elev eller lærling i faget/fagene. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det er 94 som har besvart spørsmålet. 72 støtter forslaget, 2 har svart nei på spørsmålet, og 20 har svart vet ikke.

Alle de sju fylkesmennene som har svart seg om spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**, støtter forslaget. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** kommenterer at dette er en viktig presisering. **Fylkesmannen i Vest-Agder** mener det også bør vurderes å åpne for at ungdom i noen tilfeller kan forbedre karakter fra grunnskolen.

Alle de ni fylkeskommunene som har svart på spørsmålet støtter også forslaget. Dette er fylkeskommunen **Akershus, Buskerud, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark og Vest-Agder**.

Seks av de sju kommunene som har uttalt seg støtter forslaget vårt. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**. **Bergen kommune** har svart vet ikke.

Elevorganisasjonen, Norsk Lektorlag og Steinerskoleforbundet støtter også forslaget.

32 skoler har uttalt seg her, og 21 er positive til forslaget. En skole har svart nei. Blant lærere/lektorer har 18 har svart ja, ingen svart nei og 9 har svart vet ikke.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) støtter ikke presiseringen. De foreslår i stedet å åpne for at flere enn de som har rett til grunnskoleopplæring etter § 4A-1 skal få rett til å gå opp som privatister i grunnskolefag. De viser til elever som kommer til Norge mot slutten av grunnskolen og får dårlige karakterer fordi de ikke behersker norsk godt nok, eller kommer så sent på 10. trinn at de ikke får vitnemål fordi det ikke er vurderingsgrunnlag. **Rådgiverforum-Norge** er positive til forslaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er stor støtte for vårt forslag til presisering blant de som har svart. Vi har merket oss at to høringsinstanser ønsker å utvide privatistordningen. Dette spørsmålet har ikke vært gjenstand for høringen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det presiseres i overskriften i forskrift til opplæringsloven § 3-10 og i første ledd i bestemmelsen at en privatist er en som har meldt seg til eksamen i ett eller flere fag fra *videregående opplæring*.

14. Presisering av formålet med egenvurdering

Vi foreslo i høringsnotatet å utdype bestemmelsen om egenvurdering, slik at det tydeliggjøres at formålet er at eleven, lærlingen og lærekandidaten reflekterer over og blir bevisst på egen læring. Vi foreslo også å stryke henvisninger til andre bestemmelser, da vi så at disse ikke ga leserne av forskriften relevant hjelp til å forstå bestemmelsen om egenvurdering. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

102 høringsinstanser har uttalt seg om dette spørsmålet. Av disse støtter 89 forslaget, 4 har svart nei og 9 har svart vet ikke.

De sju fylkesmennene som har svart på dette spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**, støtter forslaget. Det samme gjør de åtte kommunene som har svart, **Bergen, Lillehammer, Moss, Nannestad, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**, og de 32 skolene som har svart. Det gjør også de ti fylkeskommunene har svart, **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland, Telemark og Vest-Agder. Nord-Trøndelag fylkeskommune** skriver i at det er bra at refleksjon og bevissthet rundt egen læringsprosess blir tydeliggjort. **Buskerud fylkeskommune** påpeker at det kan komme enda bedre frem i forslaget til justering av § 3-12 hva som er hensikten med egenvurdering.

Elevorganisasjon og Norsk Lektorlag støtter også forslaget. **Norsk Lektorlag** påpeker at dette er en god og viktig endring, og at dette rydder opp i en del misforståelser. De påpeker at forskriftsteksten bør endres fra «lærekandidat skal delta aktivt» til «lærekandidaten bør delta aktivt».

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) er en av de fire høringsinstansene som ikke støtter forslaget. I tillegg er det tre av 18 lærere/lektorer som har svart nei. FUG mener det er tilstrekkelig at formålet fremgår av rundskriv Udir-1-2010 og av prinsipper for opplæringen i læreplanverket. De skriver at resultater fra Elevundersøkelsen tyder på at utfordringen heller er at § 3-12 ikke blir fulgt ved mange skoler. FUG ønsker at arbeidet med egenvurdering styrkes ved skolen. De mener det må settes inn

tiltak for å bedre regelverketterlevelsen, men at det neppe er nok å skrive inn formålet i § 3-12.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Siden det store flertallet av høringsinstanser er positive til forslaget, anbefaler vi en presisering. Når det gjelder innspillet fra FUG, mener vi en presisering av formålet i bestemmelsen kan være med å synliggjøre viktigheten av egenvurderingen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det tydeliggjøres hva som er formålet med egenvurdering i forskrift til opplæringsloven § 3-12 første punktum. Det anbefales en tilsvarende endring i § 4-8 og i forskrift til privatskoleloven § 3-12. Videre anbefaler vi å stryke henvisningene til forskrift til opplæringsloven §§ 2-3 og 3-4 i § 3-12. Det anbefales samtidig å stryke henvisningene til opplæringsloven §§ 4A-6, 2-3 og 3-4 i forskriften § 4-8.

15. Tydeliggjøre at underveisvurdering i orden og oppførsel også skal gis

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet at det presiseres at underveisvurdering også skal gis i fag, orden og atferd. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var 104 høringsinstanser som besvarte spørsmålet. Av dem svarte 95 at de støttet forslaget, 7 svarte nei og 2 svarte vet ikke.

Alle de sju fylkesmennene som har svart på spørsmålet, støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**. Det samme gjør de ni fylkeskommunene som har svart, **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Telemark**. **Buskerud fylkeskommune** påpeker at underveisvurdering i orden og oppførsel primært skal være et virkemiddel for læring. Seks av sju kommuner støtter også forslaget. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**. **Bergen kommune** har svart vet ikke.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge, Elevorganisasjon og Norsk Lektorlag støtter også forslaget. Norsk Lektorlag skriver at de er enige i at det er viktig for elevene å få tilbakemelding på orden/oppførsel. Dette bør skje løpende, fortrinnsvis muntlig, som en del av undervisningen.

Alle skolene, bortsett fra en, støtter forslaget. Det gjør også de aller fleste lærere/lektorer.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Siden et stort flertall støtter forslagene, mener vi at bestemmelsen bør tydeliggjøres.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det presiseres i forskrift til opplæringsloven § 3-11 første ledd andre punktum at undervisvurderingen i fag, orden og atferd skal gis løpende og systematisk og kan være både muntlig og skriftlig. En tilsvarende presisering foreslås i forskrift til privatskoleloven § 3-11.

16. Presisering av vurdering om tilfredsstillende utbytte i undervisvurderingen

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å tydeliggjøre at læreren i undervisvurderingen skal vurdere om eleven/deltakeren har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 102 som svarte på spørsmålet. Av dem svarte 92 ja, 4 nei, 6 vet ikke.

Alle de sju fylkesmannsembetene som har svart støtter forslaget, **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**. Det gjøre også alle de åtte fylkeskommunene; **Akershus, Buskerud, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Telemark**. **Buskerud fylkeskommune** skriver at med å legge inn ordet "undervisvurdering" i § 3-11 fjerde ledd tydeliggjøres det at læreren også i undervisvurderingen skal vurdere om eleven/deltakeren har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

De sju kommunene har også svart ja; **Bergen, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune**. **Trondheim kommune** trekker frem at det er et stort behovet for en presisering av at undervisvurderingen også innebærer en vurdering av om eleven har et tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Elevorganisasjonen, Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Norsk Lektorlag støtter også forslaget. Det samme gjør **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge**.

Det var kun to skoler og to lærere/lektorer som ikke støttet forslaget. Den ene skolen skriver at dette er unødvendig og den andre skriver at dagens forskrift er klar nok.

Utdanningsdirektoratets vurdering

På bakgrunn av at stort sett alle høringsinstansene er positive til presiseringen, mener vi det bør tydeliggjøres at i læreren i undervisvurderingen skal vurdere om eleven/deltakeren har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det tydeliggjøres i forskrift til opplæringsloven § 3-11 fjerde ledd at læreren i underveisvurderingen skal vurdere om eleven/deltakeren har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det foreslås en tilsvarende endring i forskrift til opplæringsloven § 4-7 og i forskrift til privatskoleloven § 3-11.

17. Dokumentasjon av halvårsvurdering med karakter flyttes til bestemmelsene om halvårsvurdering

Utdanningsdirektoratet foreslo å flytte kravet til at halvårsvurdering med karakter skal dokumenteres skriftlig. Videre foreslo vi å benytte formuleringen «givast skriftleg» i stedet for «dokumenterast skrifteg». Vi foreslo også å flytte kravet til at halvårsvurdering med karakter i orden og oppførsel skal gis skriftlig. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det er 100 høringsinstanser som har svart på spørsmålet. Av dem har 87 svart ja og 13 har svart vet ikke. Ingen har svart nei på dette spørsmålet. Det er svært få som har kommentert spørsmålene utover å svare ja eller vet ikke. Av de som har kommentert fremgår det blant annet at dette er en opprydding i bestemmelsene som gir en mer helhetlig forståelse, det er bra at det som omhandler vurdering blir samlet og at dette vil gjøre forskriften ryddigere.

Det er de samme sju fylkesmannsembetene, åtte fylkeskommunene og sju kommuner som har støttet dette forslaget, som også støttet forslaget i punkt 16. Vi viser derfor til punkt 16 for informasjon om hvem av disse er.

Elevorganisasjonen, Norsk Lektorlag, Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge er også blant instansene som har svart ja på spørsmålet.

37 skoler av 39 skoler støtter forslaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Omtrent alle har svart at de støtter forslaget, og ingen har svart nei på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å flytte kravet om at halvårsvurdering med karakter skal dokumenteres skriftlig fra forskrift til opplæringsloven § 3-16 til §3-13 tredje ledd nytt tredje punktum og fra § 4-10 første ledd til 4-9 tredje ledd nytt tredje punktum, og i forskrift til privatskoleloven fra § 3-15 til § 3-13 tredje ledd nytt tredje punktum. Vi anbefaler også at ordlyden endres fra «dokumenterast skrifteg» til «givast skriftleg» i de nevnte bestemmelsene.

Vi anbefaler videre å flytte kravet om at halvårsvurdering med karakter i orden og oppførsel skal gis skriftlig til forskrift til opplæringsloven § 3-15 andre ledd og § 3-14 i forskrift til privatskoleloven.

18. Tydeliggjøring og forenkling av bestemmelsen om hvordan og når halvårsvurdering gis

Utdanningsdirektoratet foreslo at det tydeliggjøres at halvårsvurdering uten karakter kan gis muntlig og/eller skriftlig. Samtidig foreslo vi å samle og forenkle bestemmelsen slik at den blir kortere og lettere å lese. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det er totalt 100 som har uttalt seg om spørsmålet. Av disse har 84 svart ja, 7 nei og 9 vet ikke.

Alle de sju fylkesmennene som har uttalt seg støtter forslaget vårt. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder.**

Det gjør også de ni fylkeskommunene om har besvart spørsmålet, **Akershus, Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Telemark.**

Seks av sju kommuner som har uttalt seg om spørsmålet støtter også vårt forslag. Dette er **Bergen, Lillehammer, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune. Moss kommune** har svart nei på spørsmålet og trekker frem at det ikke kan være opp til den enkelte lærer å avgjøre om halvårsvurdering skal gis muntlig og/eller skriftlig. De skriver at rektor/skoleeier bør kunne bestemme hvordan slik vurdering skal gis.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget, sammen med **Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge.**

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) støtter ikke forslaget. FUG mener halvårsvurdering både med og uten karakter skal gis skriftlig slik at den blir lettere tilgjengelig for foreldrene. De mener også at tidspunktet for gjennomføring av halvårsvurdering oppgis for alle årstrinn, ikke bare for 8. og høyere trinn.

Nesten alle skolene som har svart på spørsmålet støtter forslaget. Av 34 skoler som har svart er det 2 skoler som har svart nei på spørsmålet og 3 skoler som har svart vet ikke. En av de videregående skolene som har svart nei trekker frem at de ikke oppfatter endringen som mer tydelig, og mener det er nødvendig å se på formuleringen igjen.

Blant de 26 lærerne/lektorene som har besvart spørsmålet, støtter 19 forslaget, 3 har svart nei på spørsmålet og 4 vet ikke.

Utdanningsdirektoratets vurdering

På bakgrunn av at et stort flertall av høringsinstansenes støtter forslaget, mener Utdanningsdirektoratet den foreslåtte tydeliggjøringen bør gjennomføres. Vi har merket oss at FUG ikke støtter forslaget. Samtidig vil vi bemerke at vårt forslag til tydeliggjøring ikke er endring av gjeldende rett. Etter gjeldende rett er det valgfrihet mht. om halvårsvurdering uten karakter skal gis skriftlig og/eller muntlig. Det er ikke noen formkrav for halvårsvurdering uten karakter i forskriften. Med forslaget ønsker vi å tydeliggjøre denne valgfriheten. Vi vil også kommentere innspillet fra Moss kommune. Det følger av syvende ledd i § 3-13, som er foreslått som nytt femte ledd, at rektor har ansvar for at faglæreren gjennomfører halvårsvurdering med og uten karakter. Vi mener rektor også kan bestemme om halvårsvurderingen uten karakter skal være skriftlig og/eller muntlig.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at det tydeliggjøres i forskrift til opplæringsloven § 3-13 andre ledd at halvårskarakter uten karakter skal gis muntlig og/eller skriftlig. Vi anbefaler også å samle og forenkle fjerde og femte ledd i bestemmelsen i et nytt fjerde ledd. I nytt fjerde ledd anbefaler vi å fjerne henvisningen til § 3-45. Vi anbefaler tilsvarende endringer i forskrift til opplæringsloven § 4-9 og i forskrift til privatskoleloven § 3-13.

19. Forslag om å flytte omtalen av underveisvurderingen som skal gis ved fritak fra vurdering med karakter

Utdanningsdirektoratet foreslo at det fremgår av den enkelte fritaksbestemmelse på hvilken måte eleven skal ha halvårsvurdering og annen underveisvurdering. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 100 høringsinstanser som svarte på spørsmålet. Av dem svarte 79 at de støtter forslaget. 21 svarte vet ikke. Det var ingen som svarte at de ikke støttet forslaget.

Det var de samme **sju fylkesmannsembetene, åtte fylkeskommunene og sju kommunene** som svarte at de støttet forslaget, som også støttet forslaget i punkt 16. Vi viser derfor til punkt 16 for gjengivelse av disse høringsinstansene.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det samme gjør **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum Norge.**

Av de 21 som har svart vet ikke på spørsmålet er seks skoler, tolv lærere/lektorer og tre privatpersoner.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Ingen av høringsinstansene er negative til forslaget. Ingen av de som har svart vet ikke har kommet med kommentarer til hvorfor de har svart dette. Vi mener derfor dette oppleves som et riktig forslag.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å oppheve forskrift til opplæringsloven §3-11 femte ledd andre punktum og sjette ledd, § 3-13 sjette ledd, § 4-7 femte ledd andre punktum og sjette ledd og § 4-9 syvende ledd. Tilsvarende anbefaler vi å oppheve forskrift til privatskoleloven § 3-11 femte ledd andre punktum og sjette ledd, samt § 3-13 sjette ledd. Vi anbefaler at det som er fastsatt her reguleres i den enkelte fritaksbestemmelse.

20. Forslag om å stryke unødvendige henvisninger

I høringsnotatet foreslo vi å stryke unødvendige henvisninger. Henvisningene bidrar til å gjøre regelverket mer omfangsrikt enn nødvendig. Vi foreslo å oppheve henvisninger til bestemmelser om eksamen mv., henvisninger til bestemmelser om fritak og dokumentasjon og henvisninger til læreplanverket. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

97 høringsinstanser har uttalt seg om spørsmålet. 83 har svart at de støtter forslagene våre. 14 har svart vet ikke. Det er ingen som har svart nei på dette spørsmålet.

Det var de samme **sju fylkesmannsembetene, åtte fylkeskommunene og sju kommunene** som svarte at de støttet forslaget, som også støttet forslaget i punkt 16. Se punkt 16 for gjengivelse av disse høringsinstansene.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det samme gjør **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum Norge**.

Av de 37 skolene som har svart på spørsmålet svarte 32 at de støttet forslaget, 5 har svart vet ikke. Blant lærere/lektorer støtter 17 forslaget, mens 9 svarer vet ikke.

Det er kommet inn et samlet innspill fra **fylkesmennene i Sør-Vest samarbeidet**. De kommer med forslag til nytt 5. ledd i § 3-17. De foreslår at § 3-18 andre ledd flyttes til § 3-16. De foreslår også tilleggstekst i nytt andre og tredje ledd i § 3-20.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Ingen av høringsinstansene svarer at de ikke støtter forslaget. Likevel er det kommet inn et samlet innspill fra fylkesmennene i Sør-vest samarbeidet, som blant annet foreslår nytt femte ledd i § 3-17.

På bakgrunn av høringsinstansens syn mener vi det er hensiktsmessig å stryke henvisninger som fremstår som unødvendige og som bidrar til å gjøre

regelverket mer omfangsrikt enn nødvendig. Når det gjelder forslaget fra fylkesmennene i Sør-Vest samarbeidet mener vi at disse innspillet bør vurderes i forbindelse med et ev. nytt oppdrag knyttet til revisjon av kapittel 3, kfr. tilbakemelding fra departementet i brev datert 20.02.2015.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å oppheve forskrift til opplæringsloven § 3-17 femte ledd, og andre og tredje punktum i sjette ledd, § 3-18 første ledd andre punktum, § 3-19 første ledd andre punktum § 4-11 femte ledd, og andre og tredje punktum i sjette ledd og § 4-12 første ledd. I forskrift til privatskoleloven anbefaler vi å oppheve § 3-16 femte ledd, og andre og tredje punktum i sjette ledd, § 3-17 første ledd og § 3-18 første ledd andre punktum.

21. Flytte informasjon om føring av vitnemål og kompetansebevis fra forskriften til vitnemålsskrivene

Utdanningsdirektoratet foreslo å flytte informasjonen om føring av vitnemål og kompetansebevis til vitnemålsskrivene og en bestemmelse i forskriften. Grunnen er at vi ønsker å samle mest mulig informasjon om føringen, og for å hindre at forskriften blir unødvendig omfangsrik. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 100 høringsinstanser som uttalte seg om dette spørsmålet. 81 svarte ja, 3 nei og 16 vet ikke.

Fylkesmannen i Rogaland var en av de tre som svarte at de ikke støttet forslaget. De har følgende kommentar til forslaget: «Vi tenker at dette er så viktig informasjon at det bør stå i forskriften. Det er mange skoleledere som ikke er så godt kjent med vitnemålsskrivene, men de kjenner forskriften.» De øvrige seks fylkesmennene som besvarte spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Sør-Trøndelag og Vest-Agder.**

Åtte fylkeskommuner har uttalt seg om spørsmålet. Av dem støtter syv fylkeskommuner forslaget. Dette er **fylkeskommunene i Buskerud, Hedmark, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Telemark.** **Nordland fylkeskommune** har svart vet ikke på dette spørsmålet, og viser til opplysningsplikten til f.eks. foreldre, siden det ikke er alle som leser føringsskriv.

Seks av de sju kommunene som har svart støtter også forslaget. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo og Tromsø kommune.** **Bergen kommune** har svart vet ikke på dette spørsmålet.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det samme gjøre **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og Rådgiverforum-Norge.** **Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)** har svart vet ikke på dette spørsmålet.

Av 37 skoler svarer 25 ja på spørsmålet og 6 vet ikke.

Det er en lærer/lektor og en privat person som har svart nei på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er et overveldende flertall av høringsinstansene som støtter forslaget. Når det gjelder innspillene til Fylkesmannen i Rogaland og Nordland fylkeskommune, mener vi at den nødvendige informasjonen fremgår av § 3-40 fjerde ledd, og at det ikke er nødvendig at dette også står i § 3-18.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å oppheve forskrift til opplæringsloven § 3-18 sjette ledd siste punktum. Vi anbefaler en tilsvarende opphevelse i forskrift til privatskoleloven § 3-17 sjette ledd siste punktum.

22. Endre «IV. Fritak frå vurdering» til «IV. Fritak frå vurdering med karakter»

Utdanningsdirektoratet foreslo i høringsnotatet å endre tittelen på underkapittelet. Grunnen er at «Fritak frå vurdering» er misvisende, når kapitelet handler om fritak fra vurdering med karakter. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det er 100 som har svart på dette spørsmålet. Av disse svarer 86 at de støtter forslaget. 2 svarer nei og 12 svarer vet ikke.

Alle de sju fylkesmennene som har svart på spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** trekker frem at det er viktig at språket er tydelig.

Det er seks fylkeskommuner som har svart på spørsmålet og alle disse støtter forslaget. Dette er **fylkeskommunene i Akershus, Buskerud, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland og Telemark.**

Av de seks kommunene som har svart, støtter fem kommuner forslaget. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune.** Bergen kommune har svart vet ikke.

Elevorganisasjonen, Norsk Forbund for Utviklingshemmede(NFU) og Norsk Lektorlag støtter også forslaget, sammen med **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge.** NAFO ønsker i tillegg en endring av § 3-21 andre ledd og nytt fjerde ledd. De ønsker at paragrafene også må gjelde for videregående opplæring, slik at elever med enkeltvedtak etter opplæringsloven § 3-12 får rett til fritak fra standpunktvurdering, som de ikke har i dag.

Det er 38 skoler som har svart på spørsmålet, av dem støtter 33 skoler forslaget.

Av 28 lærere/lektorer svarer 22 ja, 1 nei og 5 vet ikke på spørsmålet.

Utdanningsdirektoratets vurdering

På bakgrunn av det store flertallet av høringsinstansene som støtter dette forslaget, mener Utdanningsdirektoratet dette er en hensiktsmessig tydeliggjøring. Når det gjelder innspillet fra NAFO viser vi til forskrift til opplæringsloven § 3-42 om krav til vitnemål i videregående opplæring hvor det bl.a. fremgår at «For å få vitnemål må alle fag og eksamenar som skal stå på vitnemålet i samsvar med læreplanverket, vere bestått, med mindre det kan gjerast unntak frå dette kravet med heimel i § 1-11 til § 1-13, § 3-20 til § 3-23, § 3-44 og § 23-1.» Fritak fra standpunktvurdering vil føre til at elevene ikke får vitnemål med mindre det er fastsatt unntak i nevnte bestemmelser. Vi mener derfor at fritak fra standpunktvurdering ikke er formålstjenlig i videregående opplæring.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at tittelen i delkapittel IV endres til «Fritak får vurdering med karakter» i kapittel 3 og 4 i forskrift til opplæringsloven og i kapittel 3 i forskrift til privatskoleloven.

23. Oppheve bestemmelse som gjelder eksamen høsten 2013

Utdanningsdirektoratet foreslo å oppheve bestemmelsen som gjelder eksamen høsten 2013. Vi mener at det ikke er behov for denne lenger.

Høringsinstansenes syn

Det var 95 høringsinstanser som uttalte seg om dette spørsmålet. Av disse svarte 87 at de støttet forslaget og 8 svarte vet ikke. Det var ingen som svarte nei på dette spørsmålet.

Det var de samme **sju fylkesmannsembetene og åtte fylkeskommunene** som svarte at de støttet forslaget, som også støttet forslaget i punkt 16. Se punkt 16 for gjengivelse av disse høringsinstansene.

Seks av de sju kommunene som har uttalt seg støtter forslaget. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim kommune. Bergen kommune** har svart vet ikke på spørsmålet.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det gjør også av **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge.**

31 av de 35 skolene som har svart på spørsmålet. Blant lærere/lektorer svarer 24 av 26 at de støtter forslaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Ingen høringsinstanser har svart at de ikke støtter forslaget, og vi mener det er hensiktsmessig å oppheve bestemmelsen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at § 3-30a og 4-23a i forskrift til opplæringsloven og § 3-28a i forskrift til privatskoleloven oppheves.

24. Omformulering av § 3-35 om utsatt eksamen

Vi foreslo å endre forskriftsteksten til at en som har dokumentert fravær ved eksamen har rett til å framstille seg til første etterfølgende eksamen. Vi mente denne endringen vil gjøre bestemmelsen kortere og tydeligere. Vi foreslo også en omformulering slik at alle vilkårene samles, og vi mente at også denne endringen ville gjøre bestemmelsen tydeligere. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var 95 høringsinstanser som besvarte spørsmålet. Av disse svarte 80 at de støttet forslaget vårt. 5 svarte nei på spørsmålet og 10 svarte vet ikke.

Fem av seks fylkesmenn som har uttalt seg om spørsmålet har svart at de støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** skriver at det er viktig at språket er tydelig. **Fylkesmannen i Oppland** har svart vet ikke på dette spørsmålet.

Seks av sju fylkeskommuner som har svart støtter forslaget, mens en svarer nei. **Buskerud fylkeskommune** støtter ikke forslaget og mener den opprinnelige teksten best dekker forholdene bestemmelsen omtaler. De seks som støtter forslaget er **Akershus, Møre- og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Rogaland og Telemark fylkeskommune. Nordland fylkeskommune** påpeker at Utdanningsdirektoratet vil beholde en formulering som volder misforståelse. De skriver følgende:

«Eleven beheld standpunktvurderinga i faget. - Underforstått dersom fraværet fra eksamen er dokumentert. Nordland fylkeskommune mener dette bør snus og det bør komme fram hva som skjer dersom fraværet ikke er dokumentert. En regel bør klart og tydelig gi beskjed om konsekvens. Vårt forslag er parallelt til formuleringa i § 3-34: Dersom eleven ikkje legg fram dokumentasjon av fraværet, må han eller ho ta faget som privatist og standpunktvurderinga i faget fell bort. Prinsipielt mener vi at alle årsaker til annullering av karakter må stå uttrykkelig i forskriftsteksten. Slik det er i dag finner vi også bestemmelser i rundskriv og føringssskriv. For eksempel står dette i Udir 1-2010: Dersom eleven også ved ny eksamen får karakteren 1, strykes hennes/hans standpunkt karakter(er) i faget, og vedkommende må melde seg til eksamen som privatist for å bestå faget. Annulleringer må forskriftsfestes, og vi anmoder om at Utdanningsdirektoratet ser på dette under ett i en gjennomgang av hele vurderingskapitlet.»

Seks av de sju kommunene som har uttalt seg om spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Lillehammer, Moss, Nedre Eiker, Oslo, Tromsø og Trondheim**

kommune. Bergen kommune har svart vet ikke. **Oslo kommune** mener at det bør vurderes å angi et maks antall muligheter.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det gjør også av **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge.**

Blant skolene som har svart på spørsmålet svarer 27 av 34 skoler at de støtter forslaget. 3 skoler har svart nei. En av disse skolene trekker frem at det nye forslaget gir kandidater ubegrensede muligheter til å gå opp til utsatt eksamen, så lenge han eller hun leverer legeerklæring. De skriver at med dagens forskrift har ikke kandidater rett til utsatt eksamen for en utsatt eksamen. De viser til at før innføring av nåværende forskrift, meldte noen privatister seg opp til eksamen inntil fire ganger før de endelig avla eksamen. Dette fører til økte administrasjonskostnader, siden privatister med utsatt eksamen ikke skal betale. Det samme argumentet trekkes frem av en av de private skolene som ikke støtter forslaget. De mener det er ryddigere at eleven melder seg opp som privatist når han/hun er klar. Dersom denne endringen blir vedtatt, mener de at det bør innføres en øvre grense for hvor mange ganger skolen skal tilby utsatt eksamen. Den andre private skolen som ikke støtter forslaget påpeker at retten til utsatt eksamen bør ha en ganske høy terskel. Utsatt eksamen bør være forbeholdt dokumentert sykdom eller andre tvingende grunner som ikke kan lastes eleven.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er et stort flertall av høringsinstansene som støtter forslaget. På bakgrunn av dette mener Utdanningsdirektoratet de foreslåtte endringene bør innføres. Det har likevel kommet noen merknader til forslaget som vi vil kommentere.

Noen av høringsinstansene trekker frem at det vil få uheldige konsekvenser at dokumentert fravær ved utsatt eksamen også kvalifiserer til utsatt eksamen. Vi vil bemerke at Kunnskapsdepartementet har lagt dette til grunn og at vi med dette forslaget ikke ønsker å gjøre en realitetsendring, kun å gjøre bestemmelsen tydeligere. Dette gjelder også innspillet fra bl.a. Oslo kommune som trekker frem at det bør vurderes å angi et maks antall muligheter.

Når det gjelder innspillet fra Nordland fylkeskommune som gjelder formuleringen i § 3-35, mener Utdanningsdirektoratet bestemmelsen er tydelig, fordi det er et vilkår for å få utsatt eksamen at eleven/privatisten har dokumentert fravær fra eksamen. Denne bestemmelsen blir derfor ikke aktuell i de tilfellene eleven/privatisten ikke har dokumentert fravær. Vi mener det kan skape forvirring om det legges inn ett ledd i bestemmelsen om utsatt eksamen, som gjelder for de elever/privatister som ikke har rett til utsatt eksamen. Det følger av forskriften § 3-42 at for å få vitnemål må alle fag og eksamener som skal stå på vitnemålet i samsvar med læreplanverket være bestått. Når det gjelder innspillet fra Nordland fylkeskommune om annullering, mener Utdanningsdirektoratet at det hverken i rundskriv Udir 1-2010 eller i føringskrivet omtales annulleringer som ikke har hjemmel i forskriften. Eksempelet som Nordland fylkeskommune nevner, er informasjon om hva som

skjer hvis eleven også ved ny eksamen får karakteren 1 og dermed ikke har en standpunkt-karakter som kan beholdes. Vi viser også her til forskriften § 3-42.

For øvrig vil vi presisere at fraværet fra eksamen kun blir regnet som dokumentert der eleven/privatisten legger frem dokumentasjon på at hindringen fra å møte til eksamen er uforutsigbar og at kandidaten ikke kan lastes, jf. tredje ledd i § 3-35, som er foreslått videreført med ny ordlyd i nytt andre ledd. Det er altså krav om en ufrivillig forsinkelse.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler å endre forskrift til opplæringsloven § 3-35 første og tredje ledd, og at det gjøres tilsvarende endringer i § 4-28 første og tredje ledd og § 3-33 første og tredje ledd i forskrift til privatskoleloven.

25. Endringer i § 3-43 fjerde ledd om forlenget tid for å oppnå førstegangsvitnemål

Vi foreslo at to av vilkårene for å få innvilget utvidet tid for å oppnå førstegangsvitnemål ikke lenger skal være koblet til kravet om at eleven må ha vært fraværende fra opplæringen i en lengre periode i løpet av et opplæringsår. Vi foreslo også noen mindre språklige endringer i bestemmelsen, uten betydning for realiteten. Høringsinstansene ble spurt om de støttet forslaget vårt.

Høringsinstansenes syn

Det var totalt 96 høringsinstanser som svarte på spørsmålet. Av dem svarte 77 ja, 1 nei og 18 vet ikke.

Fem av seks fylkesmenn som svarte på spørsmålet støtter forslaget. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder**. **Fylkesmannen i Oppland** har svart vet ikke på dette spørsmålet.

Blant fylkeskommunene svarte sju av åtte fylkeskommuner som uttalte seg at de støttet forslaget. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Buskerud, Møre- og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland og Rogaland**. **Telemark fylkeskommune** svarte nei på dette spørsmålet og mener dette kan føre til usikkerhet rundt forlenget tid. De mener at dersom punktene fjernes, må det fremkomme et annet sted at elevkategorien omtalt i punkt d og e også har rett til førstegangsvitnemål.

Det er seks kommuner som har svart på spørsmålet. Av dem svarer fire at de støtter forslaget. Det er **Lillehammer, Moss, Oslo og Trondheim kommune**. **Bergen og Tromsø kommune** har svart vet ikke.

Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det gjør også av **Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Rådgiverforum-Norge**.

36 skoler har uttalt seg om spørsmålet. Av disse støtter 30 skoler forslaget.

20 av 27 lærere/lektorer støtter forslaget.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Det er et stort flertallet som støtter forslaget. Vi mener derfor det er et hensiktsmessig forslag. Når det gjelder kommentaren fra **Telemark fylkeskommune**, er dette forholdet foreslått regulert i første punktum i § 3-43 fjerde ledd.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at forskrift til opplæringsloven § 3-43 fjerde ledd bokstav d og e fjernes og at det legges inn et nytt andre punktum i bestemmelsen fjerde ledd. Vi anbefaler at det gjøres tilsvarende endringer i forskrift til privatskoleloven § 3-42 fjerde ledd.

26. Økonomiske og administrative konsekvenser for endringene som ikke endrer realiteten

Utdanningsdirektoratet skrev i høringsnotatet at vi var av den oppfatning at forslagene i punkt 12-25 ikke endret realiteten, og dermed ikke medfører økonomiske konsekvenser. Vi spurte høringsinstansene om de var enig med oss i dette. Videre spurte vi om forslagene i punkt 12-25 har noen negative administrative konsekvenser.

Høringsinstansens syn

På spørsmålet om forslagene ikke innebar vesentlige økonomiske konsekvenser, svarte 68 av 97 at de var enig med oss i det. 3 svarte nei og 26 svarte vet ikke.

På spørsmålet om forslagene i punkt 12-25 har noen negative administrative konsekvenser svarte 43 av 96 at de mente forslagene ikke hadde noen negative administrative konsekvenser. 46 svarte vet ikke og 7 svarte at de mente forslagene kunne ha noen negative administrative konsekvenser.

Seks av sju fylkesmenn svarte at de var enig i at forslagene ikke innebar vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er **Fylkesmannen i Hordaland, Nord-Trøndelag, Oslo og Akershus, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder. Fylkesmannen i Oppland** svarte vet ikke på dette spørsmålet.

Når det gjaldt negative administrative konsekvenser svarte tre av fylkesmennene, **Fylkesmannen i Hordaland, Oslo og Akershus og Rogaland**, at de ikke mente forslagene ville ha negative administrative konsekvenser. **Fylkesmannen i Sør-Trøndelag** svarte at ja, mens **Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Oppland og Vest-Agder** svarte vet ikke. Ingen av fylkesmennene har lagt inn kommentarer til svarene sine.

Sju av åtte fylkeskommuner er enige i at forslagene ikke innebærer vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er fylkeskommunene **Akershus, Buskerud, Møre- og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland og Telemark**. De samme fylkeskommunene har også svart at de ikke mener forslagene vil ha noen negative administrative konsekvenser. **Rogaland fylkeskommune** har svart vet ikke på begge spørsmålene.

Fem av sju kommuner er enig i at forslagene ikke innebærer vesentlige økonomiske konsekvenser. Dette er **Bergen, Lillehammer, Moss, Nedre Eiker og Tromsø kommune**. De samme kommunene har også svart at de ikke mener forslagene vil ha noen negative administrative konsekvenser. **Oslo og Trondheim kommune** har svart vet ikke på begge spørsmålene. **Oslo kommune** skriver at det er vanskelig å kunne kommentere. Når det gjelder spørsmålet om forslagene har noen negative administrative konsekvenser, skriver **Trondheim kommune** at det vil være behov for skolering og etterutdanning om egenvurdering. De skriver at tross at forslaget ikke medfører realitetsendringer, vil fokuset på egenvurdering kunne bli stryket. De nevner også at spørsmål i Elevundersøkelsen om egenvurdering får lav skår nasjonalt. Hvis dette feltet skal styrkes gjennom skolering og etterutdanning, vil det kunne få økonomiske og administrative konsekvenser. I tillegg kan det føre til endringer av undervisning og planlegging av denne.

Blant skolene svarte 25 av 35 at de mente forslagene ikke innebærer vesentlige økonomiske konsekvenser. En skole svarte nei på spørsmålet og ni vet ikke. Når det gjaldt spørsmålet om administrative konsekvenser, var det en jevn fordeling mellom de som svarte at forslagene ikke ville ha noen negative administrative konsekvenser og de som svarte vet ikke. To skoler svarte ja på dette spørsmålet. De har ikke utdypet hva de mente disse kostnadene kunne være.

Av 25 lærere/lektorer svarte 15 at forslagene ikke innebærer vesentlige økonomiske konsekvenser, 1 svarte nei og 9 vet ikke. Når det gjaldt spørsmålet om administrative konsekvenser svarte 7 nei, 16 vet ikke, 3 ja.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Som det fremgår av høringsinstansenes syn mener de fleste at forslagene ikke innebærer vesentlig økonomiske eller administrative konsekvenser. Likevel er det mange som har svart vet ikke på dette spørsmålet. Det er få som har svart at det får konsekvenser som har kommentert ytterligere om hva dette i så fall vil være. Det er kun trukket frem kostnader knyttet til forslagens punkt 14 om egenvurdering.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Vi anbefaler å gjennomføre forslagene i tråd med dette notatet.

27. Tilleggsforslag om føring av vitnemål og kompetansebevis

I tillegg til de forslagene som er sendt på høring ønsker Utdanningsdirektoratet at det gjøres endring i forskrift til opplæringsloven § 3-46. Vi foreslår at sjettede ledd fjernes og at tidligere syvende ledd blir sjettede ledd. Vi foreslår en tilsvarende endring i § 4-37 og i forskrift til privatskoleloven § 3-45.

Vi har fått henvendelser fra ekstern kodeverksgruppe, fylkeskommunene og VIGO som ber om at dette leddet fjernes, slik at føringen på vitnemål og kompetansebevis ikke blir forvirrende.

Hva som skal stå på vitnemål og kompetansebevis er et rent føringsteknisk spørsmål.

Etter forskriften § 3-38 annet ledd har Utdanningsdirektoratet hjemmel til å fastsette de formularene som skal brukes, herunder hvordan disse skal føres. Ytterligere detaljer om dette er gitt i retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet om føring av vitnemål og kompetansebevis for grunnskolen og i videregående opplæring (føringsskrivene).

I føringsskrivene skilles det mellom fritak fra opplæring i skriftlig sidemål, jf. forskriften § 1-11 og fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål, jf. forskriften § 3-22. I føringsskrivene er dette tydeliggjort ved at det er laget to ulike fagmerknader som skal føres på vitnemål eller kompetansebevis:

FAM01 «Fritatt fra opplæring»

Brukes for elever som er fritatt fra opplæringsplikt, elever med fritak fra opplæring i skriftlig sidemål og elever som bytter skole og som ikke får vurdering i et fag, altså § 1-11 Fritak fra opplæring i skriftlig sidemål. Det føres Fritatt (F) + FAM01.

FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.»

Brukes for elever med fritak fra vurdering med karakter i fag og for minoritetsspråklige elever som begynner opplæringen i Norge siste halvdel av et opplæringsår, altså § 3-22 Fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål. Det føres Deltatt (D) + FAM02.

Både vi og sektoren mener det er mest hensiktsmessig å føre Fritatt (F) + FAM02 for fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål. Føringen skal vise hva eleven er fritatt fra og ikke hva eleven har deltatt i.

Utdanningsdirektoratet er klar over at dette forslaget ble lagt frem for Kunnskapsdepartementet da vårt utkast til høringsnotat ble sendt til departementet i vinter, og at departementet mente vi ikke skulle foreslå å oppheve bestemmelsen. På grunn av korte tidsfrister fikk vi ikke gitt departementet de argumentene vi mente var nødvendig for å kunne forklare årsaken til at vi mente bestemmelsen bør oppheves. Vi oversender derfor forslaget igjen.

Utdanningsdirektoratets anbefaling

Utdanningsdirektoratet anbefaler at sjettede ledd i forskrift til opplæringsloven § 3-46 fjernes og at tidligere syvende ledd blir sjettede ledd. Detaljer om føringen gis i føringsskrivene. Vi anbefaler en tilsvarende opphevelse av § 4-37 tredje ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-45 fjerde ledd.